Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

1920–1970 DIAKON HØJSKOLEN ÅRHUS

DIAKONHØJSKOLEN

1920-1970

DIAKONHØJSKOLENS FORLAG
Dalgas Avenue 52 . 8000 Århus C

Indhold

Jubilæumshilsen fra undervisningsminister, cand. mag. Helge Larsen 5

Hilsen fra Århus stift gennem biskop, dr. teol. Henning Høirup 5

»Behov for inspiration« 7
Af bestyrelsens formand, Steen Fibiger, Gyrstinge

Diakonsagen fra Stefansforeningen til Diakonhøjskolen 9
Af forstander, pastor Jens Nørgaard, Århus

Fremadvendt tilbageblik 46
Af Diakonhøjskolens tidligere forstander, pastor F. Tange (Jensen), Glostrup

Diakonien i nutid og fremtid 49
En hilsen fra Det norske Diakonhjem ved forstander, pastor Rolf Lein, Oslo

På vej til mennesker 51
Hilsen fra Svenska Diakonsällskapets uddannelsesinstitut
gennem direktor, teol. dr. Bertil Werkström, Stora Sköndal, Stockholm, Farsta

Til Diakonhøjskolen i Aarhus, der fejrer sin årsfest 52
Af forstander Reino Rajaniemi, Den Finske Kirkes Indremissionsselskabs
ungdomsleder- og diakoninstitut, Pieksämäki

Ungdomshilsen til en midaldrende 53
Af direktør, pastor Simo Palosuo, Finlands Kirkes Menighedsinstitut,
Lutherhøjskolen, Järvenpää

En jubilæumshilsen fra lille søster, Lärkkullastiftelsen, til store bror,
Diakonhøjskolen i Aarhus, som fylder 50 år 54
Af direktor Harry Wentzel, Karis, Finland

Fra familiens ældste til dens yngste 55
Af forstander, pastor Erhard Jørgensen, Diakonissestiftelsen, København

Sankt Lukas hilser brødrene 57
Af forstander, pastor Johannes Müller m. v., Hellerup

Omvendte til verden – rodfæstede i Kristus 59
Af forstander, pastor Vilhelm Kolthoff, Kolonien Filadelfia, Dianalund st.

Samhørighed og afhængighed 60
Af formanden for Diakonhøjskolens Diakonforbund,
plejehjemsinspektør, diakon Aksel Johannesen, Holbæk

Diakonminder fra 5 ti-år 63–71

1920'erne 63
Af forretningsfører i »Kirkens Korshær«, diakon Ch. Lehn Petersen, Nicolai kirke,
København

Argang 1930 65
Af rejsesekretær for Blå Kors, diakon Morten Jensen, Skjern

Diakon model 1940 67
Af indremissionær, diakon Axel Axelsen, »Bethania«, Århus

1950 – Livsvisdom og inspiration – lønforbedring og pladsmangel 68
Af bestyrer, diakon Christian Andersen, pensionisthjemmet »Torsbo«, Tåstrup

Egnethed og forskellighed 70
Af socialrådgiver, diakon Børge Roelshøj, Randers

Diakonhøjskolens forstandere 72–102
Af lærer ved Diakonhøjskolen, Jørgen Hansen-Skovmoes, Århus

C. C. Asschenfeldt-Hansen 72

Johannes Hoff 77

Torvald Madsen 82

Edvard Frederiksen 88

Folmer Tange Jensen 93

Kai Jensen 98

Forstanderhustruerne tilegnet 103

Diakonhøjskolens bestyrelse gennem et halvsekel 104

Sang ved Diakonskolens indvielse, den 15. november 1920 106
Af afdøde formand i L.Y.M. - den kirkelige lægmandsbevægelse, skoleinspektør Blom Salmonsen, Århus

Elevtilgang og afgang gennem 50 år 108

Diakonskolens faste lærere og andre medarbejdere over længere tidsrum 110

Det er lykkedes grafikeren Erik Nielsen at skabe en forside til dette festskrift, som hver enkelt af dets betragtere og læsere kan opfatte på s i n vis. Et billede skal aldrig presses - for da kommer hverken form eller indhold til sin ret.
Men redaktionen af jubilæumsskriftet vil gerne med få ord sige, hvad d e n havde tænkt med de anvendte, genkendelige dele af forsiden.
Bølgerne illustrerer både det tidsbestemte, der som bølgeslag mod en kyst forarbejder den og opslider den. Når de rejser sig højest i kraftigst vindstyrke, er de undergangens bølger.
I alt dette rager ensomme klipper op - også de er truet af bølgerne.
Sådan lever kirken i sin tjeneste i verden - truet og underkastet det beståendes vilkår, mens det er. En ensom klippe med et kors rager op i brændingen på verdens kyst. Vidnesbyrdet om det er diakoniens grundfæste.

Illustrationer i øvrigt:
Pastor C. Schousboe, s. 17. - Det gamle Nyhavn, diakonskolens hjemsted en tid, s. 22. - Pastor Ole Larsen, Nyhavn-diakonskolens forstander (fotografi i Helligaandskirkens præsteværelse på Strøget i København), s. 23. - Nyhavn 53 - i dag, s. 24. - Husholdningsskolen på Dalgas Avenue 52, fotografi velvilligst udlånt af lokalhistorisk samling, Folkebiblioteket i Mølleparken, Århus, s. 25. - Indre Missions diakonhøjskoles Broderforbunds emblem, s. 31. - Generationsmøde 1929 - Asschenfeldt-Hansen og Torvald Madsen, s. 32. - Eksamensbevis-overrækkelse, Rigshospitalet i København 1954, s. 38. - Pastor C. C. Asschenfeldt-Hansen, maleri i Diakonhøjskolens dagligstue på Dalgas Avenue 52, side 73. - Læge Johannes Hoff, s. 77. - Lektor Nottelmann Hansen og skoleinspektør Johs. Petersen, s. 80. - Pastor Torvald Madsen, s. 82. - Pastor Folmer Tange (Jensen), s. 93. - Biskop Kai Jensen, maleri i Århus Domkirkes landemodesal, s. 98.

Til Diakonhøjskolen

Året 1970 har været præget af jubilæer, navnlig i tilknytning til genforeningen og de sønderjyske institutioner.

Også Diakonhøjskolen kan i år fejre 50-året for sin oprettelse, og i den anledning sender jeg skolen de bedste hilsener og beder den modtage min tak for dens bidrag til løsning af en række sociale opgaver igennem 50 år.

Helge Larsen
Undervisningsminister

Hilsen til Diakonhøjskolen på 50-årsdagen

Af biskop, dr. teol. Henning Høirup, Århus

Diakonhøjskolen i Århus blev oprettet på den tid, hvor industrialiseringen slog igennem i Danmark, og de voksende byer stillede kirken over for nye opgaver. De gamle, små fællesskaber, hvor sammenholdet indebar gensidig hjælp og tjeneste, gik i opløsning. Skolens grundlæggere forstod, at skulle menighedens tjeneste over for næsten i nød række ind i bysamfundene, var det bydende nødvendigt at give en særlig, specialiseret uddannelse til diakoner, der som livsopgave ville gå ind i den kristne kirkes barmhjertighedsarbejde.

På 50-års dagen kan vi med tak se tilbage på skolens virksomhed, som har givet os over 600 diakoner. Skolens forstandere og lærere har sat ind på at skabe stadig forbedret uddannelse. I dag er behovet for kristen diakoni så stort som nogensinde. Trods den stærke stigning i velfærdsniveauet, især i de to sidste årtier, er antallet af medmennesker, der ikke selv magter tilværelsen, lige stort. Det er derfor glædeligt, at Diakonhøjskolen nu står over for en nybygning, der vil gøre den endnu mere egnet til at løse sin krævende tjeneste i menigheden.

På Århus Stifts vegne lykønsker jeg Diakonhøjskolen og siger tak for det nære forhold, der har bestået mellem skolen og menighedslivet her i Århus. Allerede under opholdet på Diakonhøjskolen træder eleverne i tjeneste i byens sogne, Sct. Pauls og Sct. Lukas. Den førstnævnte menighed holder sine månedsmøder på højskolen, og den årlige diakonindvielse finder ofte sted i Sct. Pauls kirke. Siden knytter diakonerne overalt i landet bånd til menigheden, hvor de får deres virke, og som et udtryk for båndet mellem kirken og diakonien kan det også nævnes, at diakon-konventerne samles på stiftsplan.

Diakonvirksomheden øves i og med menigheden og har sin urokkelige grund i nådegaverne og evangeliet, der bestandig sætter os alle i tjeneste. Som det hedder i den gamle reformatoriske nadver-salme (Den danske Salmebog nr. 420):

Denne frugt dog her må kendes:
At din kærlighed nu tændes
til din broder mer og mer;
gør mod ham, som her dig sker!

Alle vi, der glæder os over Diakonhøjskolens virke, og gerne vil støtte den nu og i fremtiden, hilser dens lærere og elever og alle diakonerne, der modtog deres udrustning her, med ønsket om Guds velsignelse over arbejdet.

Behov for inspiration

Af bestyrelsens formand, Steen Fibiger

Diakonhøjskolen i Århus er en selvejende institution, der er stiftet i 1919, og hvis love til stadighed skal godkendes af undervisningsministeriet.

I skolens formålsparagraf står, at diakonskolen har til formål at fremme diakonien i Danmark ved at dygtiggøre unge, som ud fra en kristen overbevisning og på menighedens vegne ønsker at udøve en tjeneste blandt børn og gamle, syge, fattige og nødlidende.

Dette formål søges nået inden for rammerne af lovgivningen på højskoler og på den evangelisk-lutherske kirkes grund i tilknytning til »Kirkelig Forening for den Indre Mission i Danmark«.

Det er den opgave, bestyrelsen må arbejde ud fra, og der er nok at tage fat på, hvis man tager de enkelte led alvorligt.

Bestyrelsen består af indtil 12 medlemmer, hvoraf 1/3 er diakoner, udgået fra Diakonhøjskolen, og som udvælges af Diakonforbundet. 1 udpeges af Indre Missions bestyrelse, generalsekretæren for KFUM og K; derudover supplerer bestyrelsen sig selv, men traditionen har været, at man søger at have en bygningskyndig og en juridisk kyndig i bestyrelsen samt en læge, altså en meget alsidig sammensætning. Bestyrelsen nedsætter et forretningsudvalg på 3 medlemmer, som holder møde, så ofte det er nødvendigt. Forstanderen deltager i alle møder. Desuden er der nedsat forskellige udvalg efter behov, det kan være byggeudvalg, det kan være uddannelsesudvalg af forskellig art.

Bestyrelsens opgave er altså at skabe de bedst mulige kår for forstander, lærere og elever inden for de mulige rammer. Det er en stor opgave at leve op til, med de få møder, bestyrelsen holder, men derfor er det meget værdifuldt med det gode samarbejde med dem, der til dagligt arbejder på skolen, og det kan der med sandhed siges, der har været i de mange år, jeg har været i bestyrelsen.

Samarbejdet med Diakonforbundet har for vor skole en uvurderlig betydning, da der til stadighed kan komme tanker og ideer frem fra diakonernes side til fornyelse og forbedring af uddannelsen på skolen, og jeg

tror ikke, der er andre højskoler i Danmark, der har så godt og bredt »underlag« som vor; også økonomisk har de gang på gang vist deres kærlighed og taknemmelighed over for skolen, og det har varmet.

Er det forældet at minde om, at den gamle højskole byggede på et kristent livssyn, som gav inspiration og handlekraft til mere end én generation, i en tid, hvor man siger, at alt er blevet anderledes. Jeg tror også, at vor tids unge har et behov for at få inspiration og komme ud af ensomhed og usikkerhed, og derfor har den store tilgang i de sidste år også været til stor glæde for bestyrelsen, og skuffelserne, vi har lidt med hensyn til bygning af ny skole, har knuget os meget, selv om vi har gjort, hvad vi formåede i den henseende.

Diakonhøjskolen må i dag tilrettelægge sin undervisning og sit arbejde anderledes end før, men den må have et sigte og ærligt vedstå det. Det skaber altid respekt at vise en holdning.

DIAKONSAGEN - fra Stefansforeningen til Diakonhøjskolen

Baggrunden for Stefansforeningens stiftelse

Som baggrund for Stefansforeningens stiftelse i Aarhus 1876 kan nævnes en række forskellige faktorer. Der var en voksende forståelse for det sociale medansvar, den internationale socialisme fandt god jordbund at vokse i, nemlig de mange, der søgte ind til byerne fra landet og den deraf følgende arbejdsløshed, den lave løn, de ringe uddannelsesvilkår for børnene, der ofte også måtte arbejde om søndagen. De store landboreformer og skolelove i begyndelsen af 19. årh. var med til at fremme den frigørelsesproces fra de besiddende formynderklasser, der var en nødvendighed. Ældst og først i denne proces var den religiøse vækkelse, i hvis spor der fulgte en politisk opvågnen og bevidsthed om egen evne til at løse en række opgaver som f. eks. gennem andelsbevægelser og landboforeninger. Først lykkedes det bønderne at frigøre sig, men dernæst fulgte arbejderne, der gennem deres organisationer efterhånden blev frie og myndige. Den industrielle udvikling havde vel en tid skabt elendige sociale vilkår med stor fattigdom for arbejderen og ofte helt uanstændige vilkår for den opvoksende slægt, men gennem politisk organisation, fagbevægelse og oplysning lykkedes det arbejderne efterhånden at få skabt tåleligere vilkår at leve under.

En lignende selvstændiggørelse fandt også sted inden for menigheden, vækkelserne var i sig selv en protest mod den stivnede kirkelighed, mod præstevælde og overhåndtagende rationalisme. Mange satte sig imod denne udvikling, men den kunne ikke standses, lægfolket gjorde sig frie og tog fat på en række opgaver, det begynder at få en plads ved siden af præsterne. Det er lægfolket mere end præsterne, der ser de elendige sociale forhold, men lægfolket mangler evnen til at formulere, derfor bliver det i

nogen grad præsten, der sætter i ord det, der lever i menigheden. Dette skete bl. a. i Horsen 1876, da pastor lic. teol. Theodor Hansen (d. 1914) ved et præstekonvent holdt et foredrag om diakongerningen i kirken. Han talte så appellerende og tolkende noget i tiden liggende, at foredraget resulterede i, at der blev stiftet en forening, hvis endelige grundlæggelse fandt sted i Aarhus 6.–7. september 1876. Mødet var meget vellykket, et forholdsvis stort antal præster fra Jyllands forskellige egne og mange lægfolk af alle stænder overværede det.

Mødet åbnedes ved en gudstjeneste i den overfyldte Frue kirke, hvor pastor dr. Johs. Clausen (senere biskop i Aarhus, d. 1905) prædikede og bl. a. sagde: – Nej, i kampen mod ondskabens åndelige hær, som nu er i fremmarch, der må vi have levende mennesker med os, som fra ordets hørere vil blive ordets gørere, må have friske tropper, som vil drage med os ud i marken og erobre fra fjenden, hvad der fra begyndelsen hører Gud Fader og Vor Frelser til, må have medarbejdere, troende mænd og kvinder, som vil give os kærlighedens håndslag og sige: »Også vi er rede til at virke med det pund, Gud har betroet os, også vi er rede til at vi vor tid og vore kræfter til at bære byrderne for andre.«

Pastor Th. Hansen holdt derefter et foredrag om kristelig barmhjertighedsgerning i almindelighed, hvori han påpegede, at han i sin virksomhed som præst gennem 7 år i Aarhus havde oplevet, at der var en meget stærk trang i samfundet til at blive hjulpet; det gjaldt børnene, de fattige, de syge, de faldne og de fremmede. Endvidere at der også for mange kristne lægfolk og præster var en trang til at yde denne hjælp. »Der er trang til en forening af præster og lægfolk, til små foreninger i stæderne både med specielle formål i de betegnede retninger og med det almindelige at se ud over, hvad der på hvert sted kan gøres, og til større foreninger, hos hvilke de mindre kunne hente råd og vejledning.« Senere nævner han, at der er trang til en fast diakonstand, »der er trang til samvirken i folkekirken, bedre end hidtil, hvor stridigheder om ordet, om forkyndermåden, om dets oprindelse og om ligegyldige småting har splittet ånderne i kirken, så religiøst bevægede mennesker ofte har ment at måtte ty til sekter eller til katolicismen for at finde »åndens enhed i fredens bånd«. Han nævnede dernæst en række eksempler på opgaver som kunne tages op, og som Stefansforeningen tog op i de kommende år.

Adskillige havde ordet på mødet; forstander C. C. Møller, Flakkebjerg, talte om virksomheden for forsømte børn; forstander Chr. Nielsen, Hindholm, der senere tilbød at begynde diakonuddannelse på sin skole, støttede tanken. Adskillige omtalte søndagsskolearbejdet, der havde været i gang nogle år, og som blev en væsentlig side af foreningens arbejde med både kristeligt og socialt sigte, ja, man skelnede vel næppe så klart derimellem.

Der var nogen uenighed om foreningens navn, nogle foreslog Indre Mission, til hvilken foreningen var i tydelig gæld, men forslaget blev afvist for ikke at tage navnet fra det arbejde, der nu engang kaldes Indre Mission her. Andre foreslog »Samaritanerforening«, men man enedes om Stefansforeningen »fordi der ved samarbejde med troende præster og lægfolk tilsigtes en sådan gerning, som i kirkens ældste dage navnlig varetoges af diakonerne«. Efter det offentlige møde holdtes et præstemøde, hvori deltog ca. 60 præster, hvilket viser den meget store interesse, der var for sagen.

Stefansforeningen var stiftet
med det formål »at samle lægfolk og præster, der leve i den kristne tro, til kristeligt kærlighedsarbejde i og for folkekirken«.

Allerede i 1877 blev der indbudt til et nyt møde, hvor sagen kom under en livlig og interessant behandling. Mødet blev holdt på Hindholm højskole efter indbydelse fra forstander Chr. Nielsen, pastor Clausen, Th. Hansen, samt provst J. Vahl. Til stede var »foruden en del præster fra forskellige egne af landet, en del mænd, der var bekendt for deres virksomhed til fremme af den kristelige filantropi, ligesom mødet også overværedes af flere kvinder og flere af egnens beboere«. Man drøftede især arbejdet for hjemløse og forsømte børn samt unge menneskers rette vejledning«. Men også fængselsselskabernes og diakonissernes arbejde blev meget indgående omtalt. Det er i det hele forbavsende, hvor alsidig man var i sin orientering, og hvor mange emner, man tog op på dette og følgende møder, ligesom man dels gennem flyveskrifter dels gennem tillæg til andre kirkeblade i meget høj grad orienterede om kristelig filantropisk virksomhed i ind- og udland. På mødet kom pastor V. Bech fra Ørslev med flere indlæg og fremhævede faren ved ikke at tone rent flag, »når man indskrænker sig til i kirken og i forsamlinger at forkynde ordet purt og rent, så er man aldrig så let udsat for at få den uklare hale af urene elementer efter sig, som når man tager fat på løsningen af de mangfoldige opgaver, som livet stiller«. Hans indlæg medførte en lang debat, væsentlig med tilslutning. En anden betænkelighed blev fremført af pastor Stein fra Diakonissestiftelsen, om hvilken han havde holdt et foredrag for deltagerne. Han nævnede, at de blev angrebne, men derved »holdes vi vågne«, dernæst siger de til os: »Læg det religiøse bort, men hertil svarer vi nej. Folk vil have frugterne, men ikke træet, der bærer dem: Jesus Kristus.«

I løbet af kort tid dannedes en række Stefansforeninger rundt om i forskellige byer i Jylland, idet man i starten holdt sig til Jylland, mens Indre Mission tog samme opgaver op i København. Den første Stefans-kreds blev stiftet i Aarhus i 1876, dernæst i Horsens, hvor den for øvrigt har

eksisteret lige til vore dage og gennem en årrække har drevet et børnehjem, der lige til 1970 har heddet Stefansforeningens Børnehjem, som i dette år blev overdraget til Jysk Børneforsorg, mens foreningen fortsat består, dog kun med enkelte medlemmer samt med dispositionsret over et lille legat til uddeling til diakonale formål. I 1877 kom foreninger til i Vejle og Fredericia, lidt senere Grenaa, Randers og Aalborg. Foruden børnehjem blev der også visse steder, bl. a. i Horsens, bygget menighedshjem, der fik navnet Stefanshjemmet; hjemmet i Horsens eksisterer den dag i dag.

Ved årsmødet i Fredericia, der ligesom andre af foreningens møder var godt besøgt, udtalte pastor Stein bl. a.: »Vi mangler folk, der egner sig dertil (arbejde for søfolk, soldater m. m.), derfor trænger man til steder, hvor sådanne mænd kunne uddannes, ligesom i London stadsmissionærerne bliver uddannet, i Tyskland brødrene på Das Rauhe Haus uddannes; mon ikke dette kunne ske på nogle af vore folkehøjskoler, f. eks. Hindholm?« Hertil svarede forstander Nielsen, at han ville »gerne gå ind på pastor Steins tanke om diakoner, men først dog, når det kunne blive ham klart, at den ånd, som hidtil havde rådet på Hindholm, og som Stephansen pålagde ham at bevare, derunder kunne bevares«. Pastor Clausen fremhævede i sit indledningsforedrag om Stefansforeningen, at tiden nu er moden til, at det almindelige præstedømme realiseres, og dette skyldes navnlig såre meget den indre mission ... den har valgt kristuslivet, der har bragt de helliges samfund til bevidsthed. »Også skyldes folkehøjskolerne meget i den retning, desto værre er der i de senere år mange af dem, der lader deres elever gjennemgå en politisk exercits eller beværte dem med gammelnordisk asavin, men det er dog en kendsgjerning, at der fra dem er udgået mangt et godt og ædelt stød fremad i mange unges hjerter.«

Man havde fra begyndelsen med en vis berettigelse indvendt mod Stefansforeningen, at dens formål var alt for vidt omfattende, og dette kunne synes at bekræftes ved den travlhed, der i de første år var over dens færd. Utallige opgaver tager den fat på. I Aarhus havde i nogle år eksisteret en sømandsstue, og da pastor Clausen i 1878 bliver valgt til foreningens formand, besluttede man at arbejde for skabelse af et sømandshjem. I løbet af tre år nåede man frem til indkøbet af en ejendom ved havnen, og i 1881 kunne bygningen indvies, desværre ikke uden en betydelig gæld, som foreningen i en årrække havde sit besvær med. Man søgte at samle tjenestepigerne til opbyggelige møder, der oprettedes børneasyler i forskellige byer, man støttede diakonisserne i deres arbejde, man arbejdede for gode plejehjem til forældreløse børn, og i mange år var der et samarbejde med pastor Kaae (d. 1919), der havde startet plejehjemssagen. Sygeplejen indtog en væsentlig plads, man var klar over dens ringe vilkår,

især på landet. Læge T. M. Trautner, der senere blev medlem af Stefansforeningens bestyrelse, foreslår, »at Stefansforeningen organiserer en frivillig sygepleje, navnlig for fattige syge, af dertil egnede kvinder, og at disse skaffes kundskab til de almindelige regler for sygepleje, at de enkelte medlemmer stræbe efter i hver sin egn at finde en kvinde, der egner sig for sygepleje og vil gøre dette til sit kald, understøtte hende til at få uddannelse og senere i hendes virksomhed.« Andre læger melder ligeledes om den ringe sygepleje på landet. Der foreslås en kirkelig fattigpleje ved siden af statens, derved kunne kirkens gamle diakonat genoprettes. Ved siden af disse og flere aktiviteter holdes en række gudstjenester og møder rundt om i landet »snart i kirker, snart i lunde ved solskin og måneskin og fuglekvidder«. Ofte betaler medlemmerne selv rejseomkostninger, »da vi jo har mest glæde af rejserne«; der var begyndt at rejse sig kritiske røster.

Som tidligere nævnt havde foreningen lige fra sin start i forbindelse med sin interesse for børnenes vel taget søndagsskolesagen på sit program og nedsatte et særligt udvalg for søndagsskolesagen, men medlemmerne af det »udtrådte snart og optoges i et under Indre Missions styrelse oprettet udvalg for samme sag«. Tilsyneladende har der været en uoverensstemmelse i anskuelserne inden for de forskellige såkaldte kirkelige retninger. Også yngleforeningssagen gik efterhånden over til Indre Mission; Th. Hansen bemærker, at disse to områder vel også lå uden for Stefansforeningens kald. Med interesse og glæde har Stefansforeningen set denne sags udvikling i andre hænder.

Stefansforeningens stiftere opfattede foreningen som meget nær tilknyttet Indre Mission, hvilket også fremgår af tidligere citater, men alligevel var der en vis selvstændighed; man ønskede at undgå det alt for skarpe missionspræg med »skelsætninger«, som det vel kunne synes godt at undgå iblandt børnene og de unge. At man ikke betragtede Stefansforeningen som identisk med Indre Mission fremgår også af den kendsgerning, at adskillige fra grundtvigske kredse var medlemmer, bl. a. dr. Jens Nørregaard, der en tid var formand for foreningen og en meget dygtig fortaler for og medarbejder ved diakonsagen, lærer Karl K. N. Vinther fra Vartov, digteren Chr. Richardt, der som fynsk præst ved mange lejligheder viste og udtalte sin hjertelige tilslutning til Stefansforeningen og skrev digte derom.

Efter en meget dynamisk begyndelse synes der i 80'erne at komme en afmatning, dels fordi andre tog opgaver op, som Stefansforeningen havde peget på, og dels fordi en naturlig træthed sporedes. I 1889 drøftede man en evt. ophævelse af foreningen, men bl. a. provst Brammer advarede mod

levende begravelse, og kort efter meldte ny opgaver sig med fornøden styrke.

Nyt livsmod

Forskellige lovforslag, bl. a. om alderdomsunderstøttelse, sygekasser, børnehjem m. m., så dagens lys og skabte den tanke, om der ikke fra folkekirken burde gøres noget på dette felt. En kreds af 134 ansete kirkeligsindede lægfolk rettede en henvendelse til biskopperne, om ikke man fra kirkens side burde organisere, hvad man kaldte en »menighedspleje«. Biskopperne udtalte sig særdeles imødekommende og anbefalede den til præsterne. Gennem indberetninger viste det sig, at der på Stefansforeningens initiativ allerede var begyndt et sådant arbejde forskellige steder. Dette blev det nødvendige incitament, der igen satte skub i Stefansforeningen; den tog nu foruden gamle opgaver op også opgaven med at skaffe gode plejehjem til forældreløse børn i samarbejde med pastor Kaae i Kværndrup. En række plejehjemsforeninger blev dannet ud over landet, og pastor Thorvald Elmquist blev ansat som en slags rejsepræst. I en ny anden række af flyveblade, som foreningen udgav, skrev dr. Nørregaard om at uddanne en slags diakoner ved hjælp af og til hjælp for de alt bestående samfundsanstalter: hospitaler, alderdomshjem, fattiggårde o.s.v. Resultatet blev, at man nedsatte et udvalg og begyndte at søge efter diakonelever, der gennem nogle års praktisk vejledning kunne blive flinke diakoner. Den åndelige påvirkning søgte man at tilvejebringe ved elevernes nære kontakt til udvalget, der skulle anbringe dem på anstalterne.

1891 sendes et brev fra dr. Nørregaard til Th. Hansen, der var formand for udvalget: Jeg kan anbefale en ung mand fra Hobroegnen, N. N., til diakonuddannelse, ca. 24 år, en stille og god karl, hvis lyst oprindelig har været til at blive præst, men uden evner og penge dertil. Han er nu blevet drejet hen til diakonatet, efter at jeg har forklaret ham dets betydning. Han beder altså St.f. om at blive uddannet til diakon, og jeg spørger: kan han blive optaget på Odense hospital efter påske 1/4 og på hvilke vilkår? Jeg kender ham godt . . . og skal give ham anbefaling, når han drager herfra. Venlig nytårshilsen, J. Nørregaard. – Det blev ikke den store tilstrømning af diakonelever; henvendelserne skete ofte, som i dette tilfælde, gennem medlemmer af foreningen. Det var også vanskeligt at få praktikpladser, i nævnte tilfælde var det ikke muligt at få den unge mand anbragt på Odense sygehus, da diakonisserne dér havde kvindelige elever og derfor næppe ville tage sygeplejere. I stedet henvises til Nyborg sygehus, hvor diakonisserne hidtil ikke har elever. Men det var ikke blot sygehuse, der kunne bruges, den første diakonelev blev anbragt på Odense opdragelsesanstalt, og også andre opdragelsesanstalter blev benyttet. Ormslev bør-

nehjem ved Aarhus blev meget tidlig nævnt og brugt som elevplads, det samme gælder børnehjemmet i Mårslet, et hjem der ikke eksisterer i dag. En pastor Prip i Svendborg var interesseret i at have elever til uddannelse som menighedsdiakoner.

Man optog ikke enhver, der meldte sig som elev. I et svar til Ad. L. Hansen, Nr. Nissum højskole, meddeler Th. Hansen, at man søger trosvakte, lovende og retskafne unge mænd, der senere kan blive fattiggårds- eller børnehjemforstandere. Også til pladserne blev der stillet visse krav, i hvert fald fraråder pastor Asschenfeldt-Hansen i Sæby at benytte fattiggården dér som elevplads, da forstanderen ikke er troende nok. Meget tidligt fastsatte man en foreløbig regel for uddannelsens gang på følgende måde: 1/4 års prøvetid, 1 års tjenestetid samme sted med løn efter omstændighederne, 1/2 års tjeneste på sygehus, 1/2 års øvelse i menighedspleje med samt undervisning. I det hele taget kunne det ikke blive til meget med undervisning, højst nogle dages samvær med udvalgets medlemmer eller anbringelse på elevpladser i nærheden af medlemmerne, så der kunne være nogen kontakt. Det ser vi bl. a. i forbindelse med Ormslev børnehjem som praktiksted, dr. Nørregaard pointerer her, at han i nogen grad vil være i stand til at følge den unge mand i elevtiden. Det er også Nørregaard, der skaffer forbindelse til Aarhus Sindssygeanstalt, som det hed dengang.

Af protokollerne fremgår det, at der det første år blev skrevet kontrakt med tre elever, de to med prøvetid, den tredje uden. Der gik en stadig strøm af breve mellem udvalgsmedlemmerne, der tog meget seriøst på deres opgave, særlig var proprietær Henry Schmidt meget aktiv og interesseret.

Men uddannelse af diakoner tog ikke al foreningens kraft; ved et forhandlingsmøde i Østrup præstegård meddeltes det, at der i Grenaa på kongens guldbryllupsdag i 1892 ville blive nedlagt grundstenen til et menighedshjem efter en foretagen indsamling. Det vil koste 16.000 kr. at bygge det. I kælderen skal der være svendehjem, endvidere i resten af huset bolig for en gift husfader, forsamlingsstuer til søndagsskolen, pige- og vennemøder, sømandshjem. I Odense er 4 menighedsplejer begyndt at arbejde, man håber med tiden at samle arbejdet i et menighedshjem som arbejdscentral. I Skive, Viborg og Randers arbejdes der også med tanker på menighedshjem. I Varde er det særlig sygeplejesagen, der er på dagsordenen. Selv i Næstved er der grøde i arbejdet.

Diakonhjemmet i Nyborg

I 1892 holdtes for Fyns stift et udvidet landemode, ved hvilken lejlighed biskop Stein i et foredrag omtalte diakonigerningen og Stefansforenin-

gens arbejde dermed. Han ønskede Stefansforeningen velsignelse til arbejdet og udkastede tanken om at oprette en diakonanstalt i lighed med den, der var i Norge. Det er vist første gang, at tanken om eget hjem nævnes, men derved sættes nyt skub i Stefansforeningen, hvis bestyrelse udtaler: »Bestyrelsen modtager med hjertelig tak fra alle tilstedeværende hans højærværdighed biskoppens gode tilbud om yderligere at bistå Stefansforeningen i dens arbejde for diakonsagen, som den også for tiden selv betragter som sin hovedopgave. Og det er vort fælles håb, at den lille begyndelse, der er gjort til sagens fremgang iblandt os, hvis biskoppen ville tiltræde Stefansforeningens bestyrelse, vil kunne udvikle sig i den af biskoppen betegnede retning.«

Biskoppen erklærede sig senere villig til at tiltræde bestyrelsen og kom med i dennes forretningsudvalg. Af forskellige grunde mente man det rigtigst at placere diakonanstalten, som senere får det officielle navn Diakonhjemmet, antagelig i lighed med det norske diakonhjem, i Nyborg. Det var tanken at leje lokaler og straks gå i gang med at meddele menighederne, at en diakonuddannelse ville blive startet og påbegyndt til november 1893. For at få sagen fremmet så meget som muligt og accepteret i vide kredse, vedtoges det at anmode biskopperne Clausen i Aarhus og Schousboe i Aalborg at indtræde i bestyrelsen; de indvilgede begge. I nogen tid søgte man efter en husfader til at forestå hjemmet, men efter forslag fra professor Peder Madsen til biskop Stein antages cand. teol. P. K. Gam (d. 1926) som forstander. Sammen med provst W. Hjorth, der var formand for Stefansforeningen, rejste han til Norge for at besøge det norske diakonhjem, det blev således herfra den direkte påvirkning kom og ikke fra Tyskland, der dog var arnestedet for nyere diakonuddannelse. Skolen startede i lejede lokaler 1. november 1893 og blev indviet af biskop Stein den 16. november samme år. Hjemmet oprettedes med det formål at danne et midtpunkt for uddannelsen af unge mænd, som måtte føle kald til i Jesu navn at tage en barmhjertighedsgerning op i menigheden over for åndeligt og legemligt forkomne, hjemløse børn og lign., idet de oplærtes til at betjene eller forestå fattiggårde, børnehjem og lignende anstalter, til at gøre tjeneste på hospitalernes mandfolkeafdelinger, ved sindssygeanstalter, fængsler og ved pleje af syge mænd i hjemmet, ligesom de også tænkes fast ansatte som menighedsdiakoner. Uddannelsen, der både er teoretisk og praktisk, vil vare to til tre år og afsluttes med et lærebrev.

Det kneb med at få den lejede villa »Aldershvile« fyldt med elever, hvorfor tanken om at udnytte den noget bedre, især i den periode, hvor der var færrest elever, opstod, endvidere begyndte man også tidligt at tumle med tanken om at knytte en eller anden form for anstalt dertil. Efter forskellige drøftelser frem og tilbage enedes man om at avertere efter 2–3

epileptikere eller apoplektikere til et billigt ophold i en kortere periode. Efter forslag fra stiftsfysikus Trautner vedtog bestyrelsen at åbne hjemmet for modtagelse af rekonvalescenter om sommeren til den fyrstelige pris af 1 kr. om dagen, dog forudsat det lykkedes at få fat på en kok eller kokkepige. Ikke blot i vore dage er køkkenet en såre vigtig del af et diakonhjems funktion.

Der har været adskillige problemer at slås med for den unge kandidat Gam. Der skulle fortsat skaffes elevpladser, det lykkedes i nogen grad, om ikke altid de helt rigtige elevpladser, enkelte steder udtrykte man nogen ængstelse for elevernes evt. missionstilbøjeligheder. Der måtte tales med nye elever, økonomien var stram, og det ene med det andet førte til, at Gam efter to års forløb sagde sin stilling op. Af et brev fra proprietær Schmidt kan man se, at det har knebet med at bevare humøret, men hvad der ellers ligger bag hans opsigelse kommer ikke klart frem. Noget antydes i Th. Hansens brev til Gam i 1895: »Det var mig en bedrøvelig overraskelse i går at modtage Deres afskedsansøgning til gennemsyn ... Jeg må nu bede Dem meddele mig, om De helst ønsker at være fri for i Aarhus (ved årsmødet) at give meddelelse om sagen både ved det offentlige møde og i kirken? Det vil i høj grad forstyrre mødets harmoni, om De er den vrede Achilles i lejren.«

Inden Gam fratræder, sender han i et brev til proprietær Smidt en oversigt over elevtilgangen: Ved hans tiltræden var 8 elever under uddannelse, af disse blev to bedt om at holde op; siden diakonhjemmets åbning er 24 elever antaget, 6 af disse er kasseret og 1 er trådt tilbage p. gr. af sygdom, tilbage 17 under uddannelse; 1 elev er tilmeldt til november 1895. Det var jo ikke særligt opløftende og kan have været anledningen til hans opsigelse.

Diakonhjemmets sidste forstander, pastor C. Schousboe.

Fra 1895 ansættes C. Schousboe, en søn af biskoppen, som forstander for diakonhjemmet. Han havde i forvejen besøgt de bielefeldtske anstalter samt andre diakonale institutioner i Tyskland.

Fra 1895 udsendes årligt i nogle år en årsberetning dels om Stefansforeningens almindelige virke, dels om diakonhjemmets. I skriftet for 1896 hedder det bl. a.: »Her har stadig været elever (omend ikke fuldt hus), og vi har fået, hvad vi har haft nødig, så alt har kunnet gå som før. Pladser til anbringelse af elever i læretiden har det heller ikke manglet på. Derfor har vi meget at sige Herren tak for, også det som i årets løb har været svært at bære, har han, som miskundelig leder og styrer alt, hjulpet os over. Han viser os mere og mere, at han vedkender sig det arbejde, som her er begyndt, og som endnu kun er lille, men som ved hans hjælp kan blive et velsignet arbejde. Der er nu 9 uddannede diakoner og 16 elever, det er en tilgang fra forrige år på 5. Forstanderen beklager, at der for øjeblikket ikke er elevpladser på sindssygeanstalter, men det er vort håb og ønske, at vi igen skulle komme ind der, dels ved at de unge rigtig kunne få øjnene op for, hvor stærkt der trænges til dem på sindssygehospitalerne, dels ved, at forholdene og betingelserne fra disses side bleve gunstigere. Endvidere er det vort inderlige håb, at der snart måtte blive kaldt på diakonerne ude fra menighederne, så at menighedsgerningen kunne komme langt mere til sin ret, ligesom vi også ville sætte pris på at træde i forbindelse med flere anstalter. Vi have nu rundt omkring fra ikke få vidnesbyrd om, at man i høj grad påskønner diakonernes og diakonelevernes kærlige, trofaste og pålidelige arbejde, ligesom vi også have set, at gerningen har båret velsignelsesrige frugter over for adskillige af de syge og åndeligt sunkne mennesker, som vore elever have plejet og passet.«

Oprettelsen af diakonhjemmet havde vakt opmærksomhed langt ud over menighedens kreds. Ved et taffel hos kronprinsen, den senere kong Frederik den 8., hvor provst Hjorth havde været til stede, havde både kronprinsessen og kronprinsen været overordentlig interesseret i sagen og ønsket at høre noget derom, den samme interesse havde hofchef grev Moltke vist. Diakonhøjskolen er næppe samtaleemne ved det kongelige hof i dag, selv om vi hører til de nærmeste naboer til Marselisborg slot.

Epileptikerhjemmet

Allerede meget tidligt opstod tanken om at knytte en eller anden anstalt til hjemmet som praktiksted for eleverne. Både ved det norske diakonhjem, som forstander Gam havde besøgt, og ved de tyske diakonanstalter, som forstander Schousboe havde besøgt, var der således tilknyttet anstalter af forskellig retning. I 1895 foreslås, at der oprettes en privat sinds-

sygeanstalt i forbindelse med diakonhjemmet, for »i en privat anstalt vil man bedre kunne sikre patienterne en kærlig og menneskelig omgang.« Som tidligere nævnt forsøgte man at have pensionærer med særlige handicaps i sommermånederne, primært vel for at klare økonomien, men sekundært vel også i høj grad for at hjælpe, for, som det hedder et sted, »højskolerne er for de raske, men diakonhjemmet for de syge«. I årsberetningen fra 1895 udtales også ønskeligheden i at få særlig en gerning knyttet til diakonhjemmet, sagen er ikke lagt til side, men stadig genstand for overvejelser, og »vi have den tro og tillid til Herren, at han også her, når tiden kommer, vil hjælpe os, ikke blot således, at vi få de tilstrækkelige midler, som et sådant foretagende vil kræve, men også således, at vi få et klart syn på, hvilket område af kærlighedsgerningerne, det vil være rigtigst og bedst for os at begynde på.«

I 1897 foreslår stiftsprovst Jacobi på et bestyrelsesmøde, at man skal have sin opmærksomhed henvendt på at knytte en virksomhed til diakonhjemmet, hvorved hjemmets gerning kan udvikles og udvides og i den anledning straks at søge erhvervet en ejendom for hjemmet, enten den, hvor det nu ligger (med tilhørende jord), eller en anden hensigtsmæssigt beliggende grund til *hele* virksomheden. Denne opfordring vedtog bestyrelsen at arbejde videre med.

Der førtes derefter en del forhandlinger med ejerinden af villaen »Alderhvile«, hvor diakonhjemmet havde til huse, om køb af ejendommen. Disse forhandlinger førte dog ikke til noget resultat. Fra forstander Dahlhoff på Diakonissestiftelsen fremkom forslag om at samarbejde med stiftelsen, således at diakonhjemmet skulle købe en grund og bygge en anstalt for epileptiske drenge. Der udspandt sig i bestyrelsen nogen diskussion om sagen. Der var blevet forhandlet af formanden og forstanderinde frk. Zahrtmann samt pastor Dahlhoff, Diakonissestiftelsen. Enkelte var betænkelige ved, om en så stor sag skulle tage alle foreningens kræfter, så der ikke blev tid og kraft tilovers til de øvrige opgaver. Fra anden side blev fremført, at en fyldig diakonuddannelse nu var den sandeste vej til fremme også af de andre her berørte formål. Bestyrelsen vedtog derfor med tak at modtage det af Nyborg byråd gjorte tilbud om en grund til opførelse af et diakonhjem med en optagelsesanstalt for epileptikere, idet man sigtede mod, at denne virksomhed med tiden skulle bære sig selv.

Man gik derefter i gang med forberedelserne, forstanderen rejste til Bielefeldt for i en måneds tid dér at følge arbejdet og hente impulser til den nye opgave. Nyborg viste sig meget large og bevilgede endnu et stykke jord til opgaven, hvorefter man gik i gang med at udarbejde tegninger, der var færdige først i 1898.

I nummeret for 21. september 1898 af Nyborg Avis kan man læse føl-

gende: »Det er nu vedtaget at knytte et skolehjem for epileptiske drenge fra 6 års alderen til diakonhjemmet i Nyborg. Man agter derfor at opføre en ny anstalt til den samlede virksomhed på en ved Nyborg fjord beliggende grund, der er skænket af byen. Arbejdet er påbegyndt, og man håber at kunne åbne det ny hjem, såvel epileptiker- som diakonskolen, i sommeren 1899. Det er ved bidrag fra private folk, at det er lykkedes bestyrelsen at sætte dette foretagende i gang, men der mangler endnu ca. 10.000 kr., og enhver, der har interesse for denne gode sag, opfordres til at støtte den.« Også i Berlingske Tidende omtales sagen med anbefaling til at støtte. Når anstalten skulle bruges til epileptiske drenge, hang det sammen med en aftale mellem dr. Sell på kolonien Filadelfia, hvor der var voksne epileptikere, Diakonissestiftelsen, der tog sig af de epileptiske piger, og så Stefansforeningens bestyrelse. Man ønskede ikke at gribe ind i et arbejde, som andre havde i gang, man ønskede samarbejde. November 1899 blev diakon- og epileptikerhjemmet indviet og taget i brug; der var indmeldt såvel nogle diakonelever som epileptiske drenge, og der var udsigt til indmeldelse af flere.

I overensstemmelse med Stefansforeningens plan var det nye hjem økonomisk og administrativt adskilt fra den almindelige Stefansforening og var en selvstændig virksomhed, som Stefansforeningen støttede åndeligt og materielt og også på den måde, at Stefansforeningens formand, provst Hjorth, blev formand for hjemmets bestyrelse samtidig med, at han afgav formandsposten i foreningen til dr. Nørregaard fra Testrup højskole. Også andre fra foreningens bestyrelse gik over i den nye bestyrelse for hjemmet, hvorved forbindelsen vedligeholdtes og det stadigvæk markeredes, at hjemmet var et barn af foreningen.

Selv om der til hjemmets drift ydes et tilskud fra staten, kniber det alligevel stadig med at få det til at gå rundt; i en omtale af årsberetningen fra hjemmet nævner H. Hoffmeyer i bladet Sæd og Høst fra 1902, at det har en fortløbende gæld på 4000 kr. Der er 21 unge mænd, der har gennemgået uddannelsen, og på skolen er der 11 elever, mens der er 15 epileptiske drenge. Hoffmeyer slutter sin omtale: »Diakonsagen er som sagt ny i vor kirke. At den har en fremtid for sig, kan ikke betvivles. Hvor ville det være betydningsfuldt, om det mere og mere vil kunne lykkes menigheden ad denne vej at stille sit unge mandskab til rådighed for alle de humane anstalter, der drives af stat og kommune. Myndighederne vil nok opdage, at de står sig ved at bruge diakonerne.«

Mens hjemmet tidligere havde fået sit tilskud fra kulturministeriet, bliver det i 1902 overflyttet til justitsministeriet, hvilket skaber nogen ængstelse i bestyrelsen for, at diakonuddannelsen skal komme til at stå tilbage for forsorgen. Denne ængstelse skulle vise sig at være begrundet, idet

diakonuddannelsen efter mange forhandlinger i foråret 1905 foreløbig blev opgivet og epileptikerhjemmet drevet videre helt uafhængigt af Stefansforeningen.

Man kan med rette spørge, hvorfor det gik sådan, og svaret herpå er vel en række sammenstødende omstændigheder. De økonomiske vanskeligheder er allerede nævnt, den ret ringe tilgang af elever er en anden medvirkende grund. Forstander Schousboe anfører selv nogle grunde i en artikel i skriftet Bøn og Bønhørelse, der blev udgivet på 10-års dagen for skolens nyoprettelse i Aarhus 1920. Schousboe nævner, at der var adskillige udmærkede mennesker, men også en del, der mest tænkte på at få en stilling, og som der var skuffelser med. Men hovedgrunden var efter hans mening, at der manglede den fornødne åndelige forbindelse mellem diakonerne og bestyrelsen; diakonerne kom fra Indre Mission, mens bestyrelsen som helhed var højkirkelig præget. Endvidere blev elevernes kvalitet ringere, og en åbenlys strid i anledning af en diakonansættelse blev den endelige grund. I mindre format ser vi i Nyborg en udvikling fuldbyrdet, som har været karakteristisk i meget diakonalt arbejde, diakonien er den åndelige motivation for arbejdet, men efterhånden som forsorgsarbejde af den ene eller anden art vokser til, selvstændiggøres det, og diakoniuddannelsen bliver enten fortrængt eller skubbet ud i en marginal position.

Stefansforeningen udvider sit arbejde

Der må have været en vældig arbejdsevne og opladthed for nye opgaver i foreningen; vel var den ved at sygne hen et par gange, men snart kom der nye udfordringer, og straks tog man fat på disse. En sådan ny udfordring kom fra pastor Dahlhoff, der foreslog foreningen at udvide sit arbejde til København; man vedtog straks ved et bestyrelsesmøde i Horsens i året 1899 at nedsætte et udvalg bestående af pastor Dalhoff, pastor Kaae og formanden dr. J. Nørregaard. Dette udvalg skulle fremme en samvirken med andre menighedsgerninger, deriblandt og navnlig i hovedstaden. Hvor sådanne menighedsforeninger ikke fandtes, skulle man arbejde på oprettelse heraf. Også diakonsagen skulle man søge at samle større kredse til fremme af. I forbindelse med det kirkelige møde i Bethesda, 22.–23. oktober 1901, behandledes emnet: kærlighedsgerninger i menigheden ved andendags mødet. Indledere var pastor Kaae og professor Westergaard. Efter dette møde holdtes et møde i billedsalen, hvor der var indbudt repræsentanter for alle københavnske menighedsforeninger og for adskillige filantropiske organisationer. Pastor Dalhoff fremførte her sine synspunkter mundende ud i et forslag om oprettelse af et fælles sekretariat for nævnte institutioner. Der var nogen betænkelighed ved dette

Det gamle Nyhavn, hvor diakonskolen fik hjemsted.

forsøg på ensretning og nogen ængstelse for dirigering. Men man enedes om en form for løsere samarbejde, og på et efterfølgende bestyrelsesmøde vedtoges det at danne et sekretariat med en lønnet sekretær, denne stilling blev besat med cand. teol. Alfred Th. Jørgensen. Som noget af det første, sekretariatet tog sig af, var udarbejdelse af en håndbog over alt filantropisk foreningsarbejde i landet. Sekretariatet skulle også fungere som et rådgivningssted for interesserede. Pastor Dalhoff kan ved Stefansforeningens bestyrelsesmøde i oktober 1902 meddele, at 27 menighedsforeninger i København er tilmeldt, og at kammerherre Barner er valgt til formand, Dalhoff til næstformand. Dalhoff ønskede at arbejde videre frem mod en sammenslutning af velgørende anstalter, understøttelsesforeninger, fattigvæsener m. m. Bestyrelsen gav sit samtykke hertil, men frarådede samtidig at starte en Stefanskreds i København på nuværende tidspunkt. Fra 1902 har De samvirkende Menighedsplejer, som samarbejdet hedder i dag, eksisteret; det var oprindelig tanken at skabe en lignende sammenslutning for landet, men den kom aldrig i stand.

Diakonuddannelse uden skole

Nok havde Stefansforeningen lidt nederlag med sit første virkelige forsøg på at få en diakonuddannelse i gang i Danmark, men man opgav på ingen måde tanken, idet man fortsat havde sagen på dagsordenen ved møderne

og lod tilgå offentligheden meddelelse om, at foreningen stadig arbejdede for diakonsagen. Et udvalg til at fremlægge et forslag til genrejsning af en diakonuddannelse blev nedsat. Man stillede sig selv det spørgsmål, om diakonhjemmets historie og den påbegyndte diakonuddannelse på Filadelfia stillede sig hindrende i vejen. Dr. Sell havde, efter at uddannelsen i Nyborg var blevet standset, besluttet at oprette en skole med fuld uddannelse af diakonalt plejepersonale: søstre og diakoner. Det skete i 1907. (Denne skole var således først og fremmest oprettet for at tilfredsstille Filadelfias eget behov. Men straks fra begyndelsen og i stigende takt efterhånden har diakoner uddannet på Filadelfia søgt arbejde uden for kolonien og bestrider stillinger på linje med Aarhus-diakonerne). Man mente nok at kunne forsøge igen og ledte efter den mand, der havde evner og kræfter til at lede et diakonhjem. Det lykkedes, efter at forskellige var afvist, at finde denne mand i Ole Larsen, der var præst ved Trinitatis kirke og fra 1912

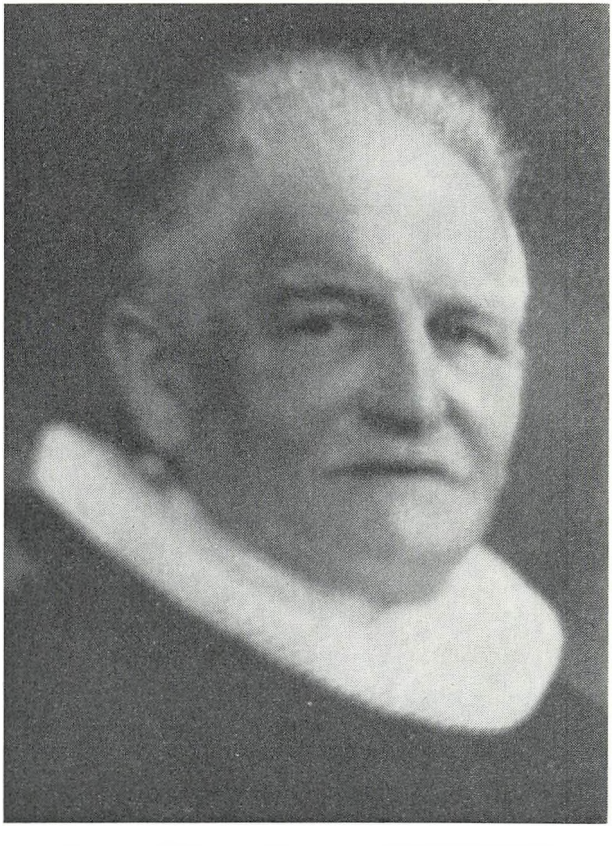

Pastor Ole Larsen, Nyhavn-diakonskolens forstander (1866–1932).

ved Helligaandskirken. Med ham som forstander starter skolen for anden gang, denne gang i en lejet bolig i Nyhavn 53, og i september 1912 blev skolen åbnet med to elever.

Praktikpladser havde man fået på forskellige institutioner i København, alt var vel tilrettelagt, men det kneb meget med elever. En tid arbejdede man med planer om at oprette et børnehjem, men det blev ikke til noget. Gennem KFUM og K søgte man at komme i forbindelse med unge, der kunne tænke sig en diakonuddannelse, men intet hjalp. Midt i denne vanskelige tid får man dog tanke og tid til en diakonindvielse af de to første diakoner, og med vanlig optimisme bestiller man 100 diakonbreve trykt på karton.

Da det efterhånden blev klarere og klarere, at man ikke kunne få menigheden med i arbejdet, besluttede man at henvende sig til Indre Mission i Danmark. For at fremme sagen søgte man personligt at tale med bestyrel-

Nyhavn 53 – i dag.

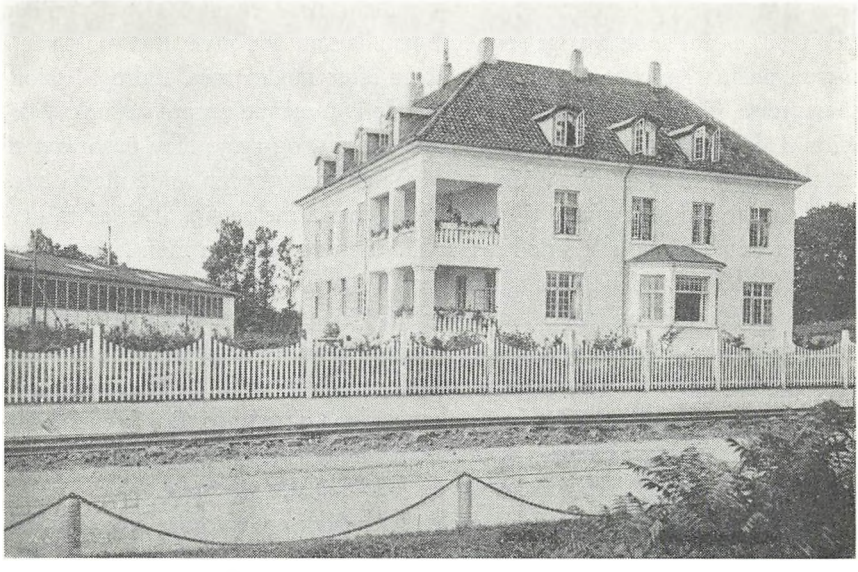

Husholdningsskolen på Dalgas Avenue 52.

sens medlemmer og anmodede om, at Stefansforeningens formand, prof. Prytz måtte blive indbudt til et bestyrelsesmøde i Indre Mission, hvor han kunne lægge sagen frem. Umiddelbart før dette møde har pastor A. Fibiger været i Norge, hvor han har besøgt det norske diakonhjem. På bestyrelsesmødet aftenen i forvejen skal han have udtalt, at han følte sig helt syg om hjertet ved tanken om den svage stilling, diakonsagen endnu havde i vort land. Også Asschenfeldt-Hansen, der var medlem af bestyrelsen, havde ofte haft tanke om at få diakonstillingen til at live op pány i menigheden. Det var således en på forunderlig måde velforberedt bestyrelse, der næste dag modtog professor Prytz' henvendelse om diakonskolens fremtid.

I forhandlingsprotokollen for ovennævnte møde kom der til at stå: »Der nedsættes et udvalg bestående af præsterne Fibiger og Asschenfeldt-Hansen til sammen med professor Prytz at søge oprettelse af en Indre Missions Diakonskole og at finde den dertil egnede leder.«

På et efterfølgende udvalgsmøde valgtes Aschenfeldt-Hansen til formand. Man tænker sig skolen ført videre efter samme principper som tidligere og beliggende i København eller omegn. Over for diakonhjemmet på Filadelfia indtages en velvillig, anerkendende holdning. Konkurrence bør undgås. Senere tiltræder Dalhoff og Alfred Th. Jørgensen udvalget.

Diakonskolen i Aarhus

»Der er langt fra at tænke sig noget til at se det virkeliggjort. Der ligger

meget arbejde og bøn, megen kamp mellem disse to ting. Men er tanken fra Gud, er det spiredygtigt sennepskorn, da kan det blive til et stort træ,« skrev pastor Asschenfeldt-Hansen kort efter mødet med Indre Missions bestyrelse. Og sagen blev ikke syltet; i de kommende numre af Indre Mission Tidende blev sagen gang på gang omtalt, og unge blev opfordret til at melde sig. I en af sine artikler beder han menigheden være med i bønnen om, at den rette mand til leder af sagen må melde sig. »Det er en herlig sag at måtte vie alle sine kræfter til.« Senere: »Hvem mon Herren, vor almægtige Gud, vil kalde til denne post? Aa, var man blot 10 år yngre – hvilken nåde for den, der bliver kaldet af Herren til den store, betydningsfulde opgave: at skulle oprette den danske Indre Missions Diakonskole.«

I januar 1920 indvarsledes et udvalgsmøde til den 16. samme måned med emnet: stedet og tiden for diakonskolens oprettelse. Da Aschenfeldt-Hansen læste dagsordenen, tænkte han, at det var sært, at manden, der skulle lede skolen, ikke nævnedes; det var dog det vigtigste.

Imidlertid skete der det for Asschenfeldt-Hansen, hvorom han selv fortæller i et brev til pastor Fibiger den 10. januar: »Herren har i mit livs forløb ofte talte til mig i nattetimer, ligesom vist mig forud et billede af det, han ville have mig til. Så var det natten fra nyårsaften til nytårsdag. Det var diakonsagen, som blev ført frem for mig, og så viste Herren mig noget, jeg først reagerede en del imod. Men natten efter kom det igen, og da måtte jeg sige tak. Herren, synes jeg (vi mennesker kan så let tage fejl, det ved jeg), sagde til mig omtrent således: Nu til efteråret har du været præst i 40 år, og i 1921 (juni) kan du forlange din afsked med fuld pension. Tag din afsked nu til efteråret, så vil jeg give dig den tjeneste at være med til at sætte den skønne diakonsag, der gemmer mere velsignelse i sig, end du aner, i gang i dine sidste arbejdsår.«

A.-H. fortæller videre, at Herren viste ham stedet; det skulle være ved Middelfart, A.-H. skulle selv være assistent, mens en anden præst skulle være husfar og dr. Hoff læge, samtidig med at han kunne passe en praksis inde i byen. Meget nøgternt fortæller han videre om, hvorledes det ikke er slet så let at realisere synet, når man om morgenen kryber ud af sin seng. Han bævede lidt ved tanken om, hvad hans kone ville sige »men til min glæde fandt jeg hende beredt af Herren«.

Man havde nu noget at drøfte på mødet i Aarhus den 16. januar. Man havde allerede forinden gennem pastor Olaf Jessen i Grønbæk henvendt sig til dr. Hoff, der var læge ved sindssygehospitalet i Risskov. Hoff havde visse forudsætninger, havde været med til at uddanne inden for hæren til sygeplejere, havde også nogle gange med student Damgård Jensen drøftet, at han gerne ville være med til at uddanne troende unge mænd til en gerning på sindssygehospitaler, åndssvageanstalter m. m. Dr. Hoff

lovede at være medforstander på betingelse af, at den lægelige side af elevernes uddannelse fik en sådan understregning, at der virkelig blev brug for hans indsats som læge, og at han kunne være tryg ved at sende dem ud til et arbejde blandt syge. Den næste opgave blev at finde en egnet bygning, København og Middelfart har allerede været nævnt som placeringsmuligheder; på mødet blev Kolding, Odense, Aarhus eller Flensborg bragt i forslag. Det blev Aarhus, idet Aschenfeldt-Hansen i en notits i Aarhus Amtstidende fandt en bemærkning om, at husmoderskolen, bekendt for sin dejlige beliggenhed ved skov og strand, var til salg. Efter visse forhindringer lykkedes det at erhverve bygningen, men man havde ingen penge, og til juni termin skulle der falde 1/3 af købesummen, nemlig 40.000 kr. Igen blev det Asschenfeldt-Hansen, der måtte rykke i marken, idet han dels i bladet og dels til 400 venner bad om 100 kr. fra hver. 15. juni kunne man på sagfører Bayers kontor aflevere 40.000 kr. Skøde underskrives af A.-H., dr. Hoff og arkitekt Frederiksen. »Herren lægger alt til rette.« Der indkom en del flere penge, så man havde råd til at istandsætte bygningen, så skolen kunne åbnes senest 1. okt. 1920.

16. juli 1920 holder bestyrelsen da sit første møde på det nye diakonhjem. 50 elever har meldt sig, langt over forventningerne; af disse optages 18. Man aftaler arbejdsfordelingen mellem Asschenfeldt-Hansen og dr. Hoff, den sidstnævnte skal klare det daglige arbejde på skolen samt sørge for praktikpladser, mens Asschenfeldt skal rejse for sagen og samle penge samtidig med, at han et par dage om ugen skal have timer med eleverne. Student Damgård Jensen, senere præst i Glyngøre, nu boende i Højbjerg, bliver ansat som hjælpelærer. Første november ankommer de første elever, og selve indvielsen finder sted den 15. november og blev foretaget af Indre Missions formand, pastor Moe. Derefter kunne det første arbejdsår under nye og, som det viste sig, stabile former begynde.

Stefanshjemmet

Det var en helt selvfølgelig ting, at der til en diakonuddannelse måtte knyttes et praktiksted, hvor eleverne dels kunne vise deres vilje til at tjene og dels opøves i visse færdigheder. I Nyborg blev det arbejdet med epileptiske drenge, en opgave som jo desværre efterhånden kvalte uddannelsesopgaven. I København overvejede man at knytte et børnehjem til skolen, en tanke, der aldrig blev realiseret. På et forretningsudvalgsmøde i Aarhus i begyndelsen af 1920 blev det således vedtaget at arbejde for, at der snarest muligt kunne knyttes et sygehjem (for ældre af kroniske sygdomme lidende mænd) til diakonskolen som øvelsesskole. I 1921 sætter menighedsplejerne i gang for at rejse et sygehjem dels i Gentofte og dels i Aarhus. Det første fortrinsvis for kvinder, det sidste for mænd. Aarhus kom-

mune skænker en grund, men da der bliver udarbejdet tegninger, viger man tilbage for opgaven, idet man er bange for den økonomiske side. Sagen er imidlertid så vigtig, idet den gruppe mennesker, som skulle hjælpes, er forsømt af det øvrige samfund, at man fortsat arbejder med sagen, overvejer en tid at købe en villa, hvilket blev muligt i 1923, da »Louisenhøj« tidligere enkesæde til Marselisborg gods bliver til salg til en overkommelig pris. Den 14. september 1923 kunne hjemmet indvies af biskop Schiøler under navnet »Stefanshjemmet« og markerede dermed tilknytningen til den gamle stefansforening. 24 hjælpeløse og kronisk syge mænd flyttede straks ind, to gange blev Stefanshjemmet udvidet, så det har plads til både mænd og kvinder. Det var dr. Hoffs utrættelige indsats for at få dette hjem rejst, der her bar frugt og fik stor betydning for oprettelsen af lignende hjem i de kommende år. Når der i dag findes så mange plejehjem ud over landet, til hvilke der gives store tilskud både til bygning og drift, så skyldes det bl. a. også de mænd og kvinder, der for mange år siden så opgaven, sled med den og fik huse og institutioner rejst til hjælp både for den kronisk syge, men sandelig også for familierne. Det var også dr. Hoff, der en del år senere gik i gang med at samle penge til en udvidelse af Stefanshjemmet, nemlig »Solbakken«, beregnet for børn, idet han så, at det var ugunstigt for barnet at leve i samme miljø som den voksne eller aldrende på Stefanshjemmet.

Gennem årene har Stefanshjemmet fungeret som praktiksted for diakonelevene i nærmere eller løsere tilknytning, og mange diakoner skylder stedet en stor tak for den indføring i sygeplejen, de der fik.

Bøn og bønhørelse

hedder det skrift, der på 10-års dagen blev udsendt fra Diakonskolen, og det er ingen tilfældighed. Det prægede i særlig grad de første år. Når. dr. Hoff var på rejse for at skaffe elevpladser, blev der daglig holdt bøn hjemme på skolen for ham, at det måtte lykkes at finde elevpladser. Ofte hed det, når problemerne tårnede sig op: vi må bede os igennem.

Dr. Hoff skriver selv i 10-årsskriftet: »Siden jeg som ganske ung havde mit åndelige gennembrud, har jeg altid vidst, at Gud hører bøn. Men aldrig har jeg oplevet en sådan sammenhængende kæde af bøn og bønhørelse, som i disse 10 års arbejde i diakonsagens tjeneste.« Hver mand måtte bede sig frem til sin plads både som elev og som færdig diakon. Ofte drøftedes på elevernes møder bønnen og dens betydning for arbejdet og for kristenlivet. Ca. to gange om ugen holdtes bedemøde; kneb det med elever, hvad det jo nu og da nok kunne, så »dreves vi ind for Guds ansigt med ængstelige spørgsmål: Herre, har du glemt os? Har du ikke mere brug for os? – så sendte han os altid igen en dejlig flok unge, som med liv

og lyst gik ind til arbejdet for deres Herre og Mester.« På sine gamle dage holdt Hoff fast ved sin bøn for diakonsagen. Når man læser om den tid og doktorens, som han kaldes af eleverne, måde at være på, fornemmer man en melodi af mildhed, hans eget bønsforhold er nok en af forklaringerne herpå.

I det første nummer af broderforbundets blad, der udkom første gang i 1923 ved det første holds afslutning, skriver dr. Hoff: »Så blev den drøm til virkelighed. Mange sagde den gang til os, at det var fantasterier. Det kunne aldrig gå. Vi fik ikke elever, der ville tage en sådan uddannelse, vi fik dem aldrig ind på hospitalerne eller de mange institutioner, som vi sigtede mod, vi ville også uvægerligt gå fallit, inden vi nåede så vidt. Men Gud har bestandig bekræftet vejen for os. Et eventyr har det været, kun få af jer aner, hvor mange vanskeligheder og kampe, vi har måttet igennem i disse år, men Gud har lagt alt til rette skridt for skridt – om ej ad min vej, om ej ad din vej, så dog ad sin egen.«

Med vældig trosvished gik de første pionerer i gang, men uden at fortabe sig i himmelske fantasterier, for man havde i høj grad indtryk af, at de nære ting også blev passet, lige fra støvet under sengene til en grundig indføring i en række fag, en sund, jordbunden robusthed kommer gang på gang til orde, når nogen er ved at tabe balancen og blive for overåndelige. Og bønnen har stadig sin faste plads på skolen, både som gave og som opgave.

Eleverne

Der har ikke været skrevet meget om eleverne i denne oversigt, men det er jo da klart, at de udgør en såre væsentlig andel i, at sagen groede og fik fremgang. Det har vist sig, at tilfredse elever er den bedste udsæd for kommende elever. Når man blader i elevprotokollen, som går tilbage til 4. november 1920, altså dagen efter, at de nye elever var mødt, forbavses man over det demokrati og den deltagelse i skolens udformning, som her kommer til udtryk. Flere gange i ugens løb mødes man til møder og bibeltimer af forskellig art. En lang række kendte personer fra det kirkelige og sociale liv indbydes til at holde foredrag og meget ofte med efterfølgende diskussioner, som mange deltager aktivt i. Man er meget omhyggelig med, at valg til bestyrelsen foregår på ret måde, man tager spørgsmål om f. eks. tobaksrygning i timerne op til behandling, der indføres bøder for ikke at være oppe til tiden; ak ja, tiden forandrer sig ikke så meget, som vi tror. Elevforeningens bestyrelse tilrettelagde også det praktiske arbejdes fordeling, den arrangerede besøg i byen hos gamle og ensomme, sørgede for at elever deltog i Kirkens Korshærs natmission på gaderne. Adskillige gange forhandler den med skolens ledelse om aktuelle spørgsmål for kammera-

terne. Der arrangeres ture til menigheder bl. a. på Djursland, ja, endog en fleredages tur til Sønderborg og Dybbøl i 1920. Af emner, der behandles, kan nævnes: Dr. Barnardos arbejde i England, Hvilke krav kan der stilles til en diakonelev? Værgerådsloven, Sømandsmissionen, Vanførehjemmet i København, Om takt og tone og meget, meget andet, aktuelt og historisk, snart leveret af elever og snart af foredragsholdere udefra.

At der også kunne være problemer af mere håndfast art synes den omstændighed, at der vælges en politibetjent, at tyde på. Ja, i løbet af 1923 og 24 må han endog have et par assistenter til sin hjælp. Hvilke vanskeligheder ligger mon gemt her?

Det blev helt naturligt, at denne virksomme elevforening efter afslutningen af uddannelsen gik over i en fastere form. Dr. Hoff havde i 1923 en måned før afslutningen talt om det norske og svenske broderforbund, hvorefter man drøftede det danske Broderforbund »som snart skal oprettes«. Det hedder videre i referatet: »Meningen med et sådant Broderforbund var den at finde sammen indbyrdes, dels gennem brevmapper og dels gennem et blad og desuden gennem et årsmøde. Et emblem vil blive fremstillet, som alle diakonerne skal bære, desuden vil det blive nødvendigt for enkelte (i menighedspleje ell. l.) at måtte bære dragt. Man var enige om at få en delvis sammenslutning med »Kolonien Filadelfia«, således at hvert andet årsmøde var fælles. Dog skulle emblem og Broderforbund ikke være fælles.«

Visse dage var særlig store dage, det gjaldt i særlig grad den dag, da de nye elever blev optaget som faste elever. Første gang skete det den 28. april 1921. Her blev mønstret for senere optagelsesfester lagt. Først talte Asschenfeldt-Hansen, derefter fremkaldtes eleverne en for en, og følgende spørgsmål blev rettet til hver enkelt: 1. er det din faste beslutning at vi dit liv til en tjenergerning i Herrens vingård? 2. Vil du gennem flittigt brug af de nådegaver, som Herren har givet os, gennem et selvopofrende liv i Jesu Kristi efterfølgelse søge stedse mere at vinde det rette diakonsind? 3. Vil du, så længe din uddannelse varer, gøre din gerning i villig lydighed imod dine foresatte, i troskab mod vor evangelisk-lutherske folkekirke? . . . På hvert spørgsmål svares ja, hvorefter eleven fremsiger et skriftord, som han selv har valgt, og som han gerne ville leve under. Foruden dr. Hoffs tale til de nye diakonelever var der kaffebord med ordet frit.

Der er gået 50 år, men endnu skimtes mønstret gennem den form, som i dag benyttes. Ved næste optagelse blev ordene fra Johs. 13, 1–17 benyttet og er i brug til denne dag.

Af andre fester kan nævnes julefesten, der med særlig glæde blev forberedt, endvidere årsfesten, der hvert år skulle holdes på indvielsesdagen, en skik som dog blev fraveget.

Ved slutningen af det første »femår« er der uddannet 38 diakoner, og 27 elever er under uddannelse. Samme år foretages den første indvielse af 10 diakoner, indvielsen kunne først finde sted fem år efter optagelse som fast elev. Indvielsen var frivillig og blev foretaget af Asschenfeldt-Hansen. Senere blev indvielsesritualet forelagt biskopperne og godkendt af disse. Ved 10 års jubilæet var der 65 uddannede diakoner og 30 elever.

Broderforbundet

Selv om det ikke er Broderforbundets historie, der skal skrives her, kan en beretning om skolen ikke undgå at nævne forbundet, så betydningsfuldt har det været for skolens udvikling både gennem en vældig interesse og opbakning om skolen, men også gennem næsten hele perioden som en økonomisk støtte af væsentligt omfang.

Allerede fra starten var det en selvfølge, at et broderforbund skulle dannes, når de første diakoner var blevet uddannet. Det hedder således i de første vedtægter for Diakonskolen, § 2: »Diakonerne søges efter endt uddanelse forenet i et broderskab med særlige love.« Som ovenfor nævnt forberedte dr. Hoff det første hold elever på skabelsen af forbundet, og allerede i 1923 løb det af stabelen, selv om der kun var 15 at tage af. Dr. Hoff havde i mange år båret et lille malteserkors ved sin urkæde, og det var hans tanke, at dette skulle danne grundlag for diakonemblemet. Det blev også tilfældet, dog således, at den nederste gren blev gjort lidt længere for at få en renere korsform frem, og så fik det initialerne I.M.D.B. for at kendetegne, at det var et emblem for Indre Missions Diakoners Broderforbund. Diakonerne bærer stadig det samme emblem, selv om det er gjort lidt mindre og initialerne er forsvundet.

Man kan ikke som uddannet diakon melde sig ind i forbundet, der forøvrigt i 1966 ændrede sit navn til Diakonhøjskolens Diakonforbund, fordi der var kommet piger med i forbundet. Når en elev er færdiguddannet, er vedkommende automatisk medlem af forbundet, ønskes dette ikke, skal man melde sig ud, dog med mulighed for og ret til senere at melde sig ind igen. Diakoner, der er udgået fra den tidligere af Stefansforeningen drevne skole i Nyhavn, har ret til at være medlemmer, og enkelte af dem har også været det.

I første bestyrelse kom bl. a. Marius Larsen og Jørgen Jørgensen, der begge en række år var medlem af skolens bestyrelse. Fra første færd var man klar over, at man måtte have et blad, der kunne være bindeled mellem diakonerne og skolen, hvorfor der allerede i oktober 1923 udkom det første nummer, redigeret af dr. Hoff og Børge Pedersen, hvis omhyggelige optegnelser og letlæselige skrift har været en vigtig kilde til en del af de optegnelser, der her fremlægges. Som »hoffsekretær« er han en af de nulevende, der kender mest til diakonskolens udvikling og tidligere historie.

Mange årsmøder har været afholdt siden starten med forskellig tilslutning, nogle af disse årsmøder har været ret bevægede, men de har betydet et mødested for den efterhånden store skare af diakoner og betydet et sammenhold i forbundet, som enkelte udmeldelser ikke har kunnet bryde. Forbilledet for Broderforbundet er vel nok det norske, men det danske forbund har aldrig som det norske været ude i konkrete sociale opgaver; det har nok været en sorg eller mangel for mange, men til gengæld har det så med øget styrke kunnet interessere sig for arbejdet på skolen.

Personskifter

I sammenligning med nutiden var det en meget lille skare mennesker, der fungerede som lærere og medarbejdere ved skolens start. Men økonomien

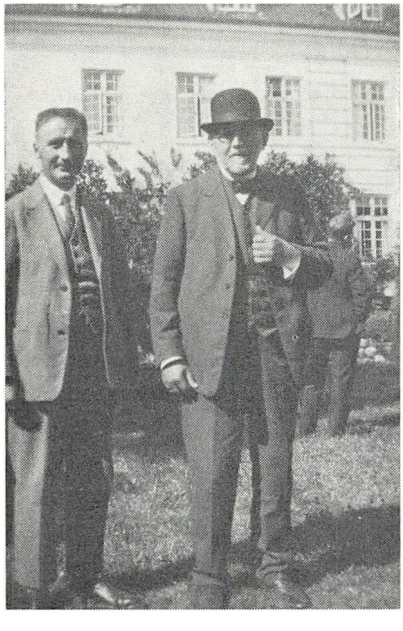

Generationsmøde 1929 – Asschenfeldt-Hansen og Torvald Madsen.

og andre tider forbød en alt for stor stab. Når man betænker, at begge forstandere både skulle rejse en stor del og samtidig passe dels arbejdet på skolen og dels et pastorat, så forstår man nok, at der har været en stor arbejdsbyrde. I 1924 siger dr. Hoff i forbindelse med Broderforbundets første årsmøde, at »arbejdet har nu vokset sig så stort, at det synes nødvendigt for mig at få en fast medhjælper på skolen. Pastor A-H. har ikke haft så mange kræfter den senere tid, og der er så meget andet, der kalder på ham. Derfor må jeg have en mand, der kan tage fast del i arbejdet. I må hjælpe mig at bede om den rette mand, drevet ind i arbejdet af Herren selv.

I Broderforbundets Blad for oktober 1928 kan Hoff meddele følgende: »Vi har noget meget glædeligt at meddele jer. Som I ved, har vi de sidste år bedt om, at Gud ville sende os en mand, som helt kunne gå ind for arbejdet på skolen som medforstander. Arbejdet er jo efterhånden blevet så stort og mangeartet, at det er umuligt for en enkelt at magte det på tilfredsstillende måde. Nu har Thorvald Madsen, København, sagt ja til at komme herover som medforstander fra januar. Vi er umådelig glade for dette og forvissede om, at Gud har sendt ham os som svar på bøn . . . «

Efterhånden trak A-H. sig mere og mere tilbage fra timerne, men fortsatte som formand for bestyrelsen til 1932, da han blev afløst af pastor Engsig-Karup i Horsens, nu Skanderborg. Samme år meddeler dr. Hoff, at han holder op som forstander og lærer og bringer en hilsen til diakonerne for 12 indholdsrige år. Også pastor Madsen ønsker at bryde op for at søge embede i folkekirken. Ved bestyrelsesmødet i august 1932 forelå der en skrivelse fra en kreds af diakoner og elever, hvorefter bestyrelsen opfordres til påny at overveje dr. Hoffs stilling til Diakonhøjskolen med henblik på den fremtidige ledelse.

I den anledning afholdtes et møde med diakonerne, der havde ønsket en redegørelse angående bestyrelsens stilling til forstanderspørgsmålet. Efter denne redegørelse godkender diakonerne bestyrelsens handlemåde.

Det voldte imidlertid vanskeligheder med at finde en afløser for pastor Madsen, der så lover at fortsætte en tid endnu og endvidere at forny et samarbejde med dr. Hoff, så denne igen til foråret overtager lægetimerne. Der har vel været en eller anden form for samarbejdsvanskeligheder, som kun svagt kommer til udtryk gennem disse uddrag af protokollen.

Pastor Madsen ønskede imidlertid ikke at fortsætte i længere tid, han begrunder det dels med alderen dels med de mange daglige vanskeligheder, der i den grad sled på en mand, at han følte trang til at trække sig tilbage. Endelig i 1933 fra 1. april løsnes han fra sit hverv som forstander, som han ene har klaret, siden dr. Hoff trak sig tilbage i 1932. Pastor Madsen bliver præst for Volstrup og Hørby menigheder i Aalborg stift.

Fra 1. april 1933 er tidl. generalsekretær, senere landssekretær pastor E. Frederiksen forstander for Diakonhøjskolen. Der synes at have været nogen uro om dette valg, idet der i Broderforbundets Blad nr. 2, 1935, står:

»Blandt os har der allerede stået gny om dette valg, og meningerne herom ses at være delte. Men mon ikke vi bør regne med, at skolens bestyrelse er sig sit ansvar bevidst og ved, hvad den har gjort. Og derfor synes det mig, at vi bør tage vel imod pastor Frederiksen, byde ham velkommen iblandt os, tilbyde ham vor tillid og håbe, at han vil vise sig den værd.«

I 1934 døde pastor Asschenfeldt-Hansen, et år efter sin hustru, og blev begravet på Langå kirkegård. Pionerernes tid var forbi, men sagen levede.

Trange tider

Det kneb stadig med økonomien, og gentagne gange henvender man sig til menigheden for at få yderligere hjælp. Ganske vist var skolen i 1928 blevet godkendt som folkehøjskole, hvilket i høj grad havde forbedret dens status, men alligevel kneb det. Den årlige kollektdag i kirkerne blev godt omtalt, og mange bakkede skolen op gennem indlæg i bladene. Bl. a. skriver Anton Berntsen i Jyllands-Posten 1. august 1935: »Der er da god grund til at støtte denne indsamling til sagens fremme ... Lægevidenskabelige autoriteter giver disse unge det skudsmål, at de gør deres gerning med forståelse og takt.«

På trods af megen forståelse i pressen, der i vid udstrækning og meget grundigt orienterer om Diakonhøjskolen, både når der skal skaffes penge, og når det kniber med tilgang, så kniber det alligevel med tilgang. Adskillige begynderhold er på 6–7 elever. Man begynder derfor at overveje andre muligheder for skolens anvendelse, og i 1940 nedsættes et specielt udvalg til drøftelse af skolens undervisningsplan. Tilsyneladende kommer dette udvalg ikke rigtigt i arbejde, før der sker en supplering med stiftsprovst Kai Jensen. Et af forstander Frederiksen og lærer Johs. Pedersen udarbejdet forslag til ændring af uddannelsesplanen sendes til udvalget med bemærkning om snart at sammentræde og komme med et udspil til bestyrelsen. Forslaget går i korthed ud på at gøre begynderholdet mere selvstændigt, således at der bliver en større tilgang af elever, hvoraf kun en del går videre i diakonuddannelse. Den praktiske uddannelse på institutioner samt afsluttende hold, som af forstanderen foreslås nedkortet til 6 måneder, mens Johs. Pedersen ønsker den nuværende længde af 10 måneder bibeholdt, bliver da den reelle diakonuddannelse, således at kun afsluttende hold kaldes Indre Missions Diakonhøjskole. Endvidere foreslås en del specialkurser knyttet til uddannelsen som tilvalgsmulighed, f. eks. kordegneundervisning, kursus for alderdomshjemsbestyrere, Kirkens Korshær m. m. Forslaget, der er det første af sin art, hvor man søger at danne sig et

helhedssyn på uddannelsen og gør sig visse forestillinger om, hvad en diakonuddannelse skal bruges til, betyder også en svækkelse af det huslige arbejde, der synes at have taget overhånd, således nævnes det, at køkkenpigerne kan finde på at kalde en elev ud af en time, for at vedkommende skal hjælpe med ved kødhakkemaskinen. Man pointerer også det praktiske arbejdes pædagogiske betydning ved at foreslå, at der altid skal være en lærer til stede. Forslaget bliver behandlet på et bestyrelsesmøde i september 1941 og henvises til anden behandling, men inden dette sker, har bestyrelsen fået andet at tænke på.

Inden der fortælles herom, skal andre planer omtales. I 1940 drøftede man således oprettelsen af en kombineret klinik og hotelvirksomhed i Hafnias bygning på Clemenstorv i Aarhus, driften skulle ske til støtte for og i tilknytning til Diakonskolens virksomhed; arkitekt Johs. Frederiksen, medlem af bestyrelsen, havde endog udarbejdet tegninger, men på et efterfølgende bestyrelsesmøde omtales sagen overhovedet ikke, så der må være kommet hindringer, der ikke kunne overvindes.

I bladene for marts måned 1941 kunne man se en annonce, der indbød til et to-måneders lederuddannelseskursus i Aarhus på Diakonhøjskolen med Kai Jensen, Regin Prenter, Fog-Petersen, Chr. Baun og forstander Frederiksen som lærere. Man havde i længere tid forberedt dette kursus og også haft en forhandling i gang med Indre Missions bestyrelse om at oprette et specielt sekretær- og missionærkursus på skolen; dette afslog bestyrelsen dog, da man lige havde aftalt med Bibelskolen i København at oprette et månedskursus for missionærer dér. Den foran omtalte plan om et lederkursus kunne man kun se med velvilje på. Det kom imidlertid til at gå anderledes, idet pastor Baun på Bibelskolens vegne henvendte sig til forstander Frederiksen og stiftsprovst Kai Jensen den 6. marts, altså efter at annoncen var sat i bladene, for at bede dem aflyse kurset, der af medlemmer af Indre Missions bestyrelse og mange andre af Indre Missions venner var blevet opfattet som illoyal konkurrence. Både stiftsprovsten og forstanderen fastholdt, at de ikke kunne anerkende gyldigheden af disse grunde; men da det væsentligste for dem ikke var at få begyndt straks, men at undgå strid og bitterhed, og da stiftsprovstens stilling som tidligere forstander ved Bibelskolen blev vanskeliggjort ved denne mentalitet hos Bibelskolens daværende ledelse, besluttedes det, omend med stor sorg, at aflyse kurset.

Det har sikkert i særlig grad voldt forstanderen sorg, der allerede et af de første år i sin ledelsesperiode havde gjort opmærksom på, at Diakonhøjskolen mere og mere blev en menighedsskole, hvorfra menigheden hentede mange af sine arbejdere.

Mange planer har man haft, bl. a. også oprettelsen af et menigheds-

sygehus, et sommerkursus for drenge fra provinsen til dygtiggørelse i ungdomsarbejdet, forhandling med L.A.B. for at skaffe egnede ledere til de påtænkte arbejdslejre, et særligt forkursus for piger, der ønskede at gå ind til sygeplejen. Men intet syntes for alvor at lykkes, heller ikke en kraftig protest mod de osende, støjende, støvoppiskende trambusser, der endog forstyrrer helt ind i skolestuen.

Den største vanskelighed indtraf dog en dag i maj 1941, da forstander Frederiksen af stiftsprovsten var blevet bedt om at holde en andagt på kommunehospitalets radiumstation. »I min andagt, hvis tema det desværre er mig umuligt at erindre, da jeg ingen notater har, talte jeg om den sandhed, at al verdens herlighed ikke formår at mætte en eneste sjæl, og for at gøre det klart, benyttede jeg et billede, idet jeg sagde, at selv om Hitler æder hele Europa, vil han alligevel have brug for noget mere . . . En tysksindet sønderjyde, der overværede andagten, henvendte sig efter dens slutning til mig. Han var meget ophidset, og med en næsten uafbrudt rindende ordstrøm bebrejdede han mig, at jeg havde anvendt Hitlers navn . . . En saglig drøftelse med ham var på det tidspunkt umulig.« Sagen kom for ministeriet, og udfaldet blev, at forstanderen midlertidigt ønskede at fratræde. Forretningsudvalget anmodede Kai Jensen om midlertidigt at overtage den ansvarlige ledelse, hvilket han indvilgede i.

I bestyrelsesprotokollen finder man pludselig følgende notits efterfulgt af et par blanke sider: Da der desværre er for få elever her på skolen, og da forretningsudvalget har ønsket at opslå stillingen som forstander ledig fra 1. april 1942, opsiger jeg hermed min stilling som forstander fra 1. maj 1942. Aarhus, 12. sept. 1941, E. Frederiksen.

Denne udgang af sagen kan dog næppe være kommet helt overraskende, idet man allerede i 1939 havde drøftet muligheden af at finde et forstanderemne; man henvendte sig også til flere, bl. a. Poul Hartling, den nuværende udenrigsminister, pastor Alf Johannsen, pastor Fledelius, samt en række andre, der dog ikke blev spurgt. Det var blevet overvejet at ansætte vedkommende som »kapellan« med mulighed for at blive forstander. Men selv om man gentagne gange vendte tilbage til sagen, så fandt den ikke sin løsning, før en sådan blev bestyrelsen påtvunget af udefra kommende årsager. Mange planer var i tidens løb blevet drøftet; blader man scrapbogen igennem, ser man, at skolen og diakonsagen ofte nævnes i landets blade fra de største til de mindste. Havde ikke 2. verdenskrig lagt sine hindringer, havde de mange kontakter og oplysningsarbejdet sikkert ført til større resultater.

Nyt initiativ

Stillingen som forstander ved Diakonhøjskolen blev opslået med tiltræ-

delse til 1. april 1942. 11 ansøgere meldte sig, og bestyrelsen antog pastor F. Tange Jensen, Sejerslev på Mors, som tidligere havde været lærer på Børkop højskole og var kendt for at være en meget aktiv ungdomspræst på Mors.

Det mærkedes straks, at der var kommet nye og unge kræfter til skolen. Der optages lån til forbedring af skolens økonomi, det svage punkt. Der anskaffes et badekar, døre flyttes, kælderen udgraves til brændselsrum, cykelkælderen udvides, kontoret nymøbleres, arkitekt Frederiksen har indhentet byrådets tilladelse til evt. udvidelse på skolens grund og foreviste tegninger til tilbygning, så der bliver plads til i alt 50 elever. Skolens jubilæum i 1945 planlægges i forbindelse med en landsindsamling. Alt dette skete det første år; også tilmeldelserne af unge syntes at stige; der er optimisme og en vældig lyst til at tage fat.

En af de opgaver, der ret snart blev taget fat på blev

sygeplejerskeuddannelse for mænd

Allerede dr. Hoff havde gerne tilrettelagt den danske diakonuddannelse i lighed med den norske på basis af en sygeplejerskeuddannelse, »men der tårnede sig allerede første år for store vanskeligheder op for os: 1) en opfordring til Dansk Sygeplejeråd om at optage sådanne fuldt uddannede mænd i deres organisation mødte ved dettes generalforsamling *kraftig* modstand; 2) overlægerne ved sindssygehospitalerne var indtil 1923 enige om at ville indskrænke det mandlige plejepersonale til det mindst mulige og erstatte mændene med sygeplejersker – senere, da det viste sig, at mændene var mere nødvendige end antaget, modtog de ganske vist *med tak* vore folk ... 3) lægestanden som helhed, og desværre også overlæge Schou på Filadelfia, holdt på, at sygeplejen hørte kvinderne til ... autorisation lå langt ud i horisonten.« Under et af sine besøg i Norge talte Hoff med en overlæge om spørgsmålet: mænd i sygepleje. Overlægen svarede: Selvfølgelig er mænd bedre til sygepleje end kvinder som til alt andet – undtagen til at føde børn!

Senere tager forstander Frederiksen sagen op i en artikel i Berlingske Tidende som svar på en anden artikel af Dansk Sygeplejeråds formand, Elisabeth With. Anledningen til, at han skriver artiklen, er bemærkningen om, at kvinden hidtil har udøvet sit kald som sygeplejer uden nogen konkurrence fra mandens side. Frederiksen anfører, at grunden hertil er at finde i lov af 26. april 1933, nr. 140, ifølge hvilken al sygepleje her i landet er lagt i hænderne på kvinder. Dette finder han urimeligt og jævnfører med Amerika, hvor der findes mandlige sygeplejere.

Fra diakonuddannelsens start var en del diakoner gået ind på sindssygehospitalerne som plejere; det er nok en af grundene til, at det især fra

plejerside blev krævet, at der skulle bedre uddannelse til. I 1941 foreslår Plejerbladet således, at der oprettes en særlig fagskole; dette imødegår Frederiksen også, idet han mener, at det er bedre at slette forskellen mellem sygeplejersker og plejere.

I 1944 holdes et møde i Middelfart for plejere fra hele landet; der nedsættes et udvalg, der skal arbejde mod en ændring af loven om autorisation. I dette udvalg får Tange Jensen sæde som repræsentant for Aarhusdiakonerne. Den 26. februar 1945 dannes en sammenslutning af mandlige plejere ved et møde i København, 855 medlemmer blev tilmeldt sammenslutningen. En af dem, der tidligt har slået til lyd for en bedre uddannelse, er diakon Mathias Jochumsen i Viborg, med megen forudseenhed tog han her fat på et væsentligt problem, ligesom han også ved mange andre lejligheder i dagbladene fremførte sine tanker og gav nye synspunkter. Der var således gjort et godt forarbejde, enkelte diakoner havde også fået en plejeruddannelse, der gjorde det muligt at bruge dem i specielt meget plejekrævende arbejde. Tange Jensen hævdede, at det var en forglemmelse, når loven af 1933 talte om sygeplejersker og ikke om sygeplejere, idet der i socialloven, der kom en måned senere, anførtes, at kommunen kunne ansætte sygeplejere, således at der kunne vælges mænd eller kvinder efter eget behag. Et andragende om ret til at blive autoriserede sygeplejersker indsendes til indenrigsministeriet, men der skulle endnu gå lang tid, før dette blev muligt. I en samtale med forstanderinde Eli Magnussen, Rigshospitalet, hedder det bl. a.: Nu åbnes der sikkert adgang for mænd til at gennemgå sygeplejerskeuddannelse på linie med kvinderne. Et forslag herom ligger i Sundhedsstyrelsen . . . I øvrigt vil det næppe blive særlig mange mænd, som søger denne uddannelse.

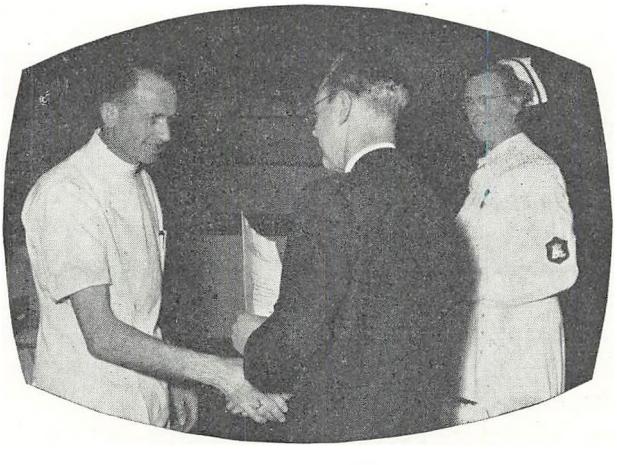

Eksamensafslutning på Rigshospitalet, 1954.

1. januar 1951 sendes da det første hold diakoner til fuld sygeplejerskeuddannelse ind på Rigshospitalet. 1954 afslutter de deres uddannelse og opnår endelig den autorisation, som der har været arbejdet for i mange år.

Fra 1958 godkendes Diakonhøjskolens sygeplejeforskole, som led i en sygeplejerskeuddannelse, i mange år forbeholdt mandlige, dels elever og dels andre, der ønskede en sygeplejerskeuddannelse, men i de senere år optages også piger både af eleverne, hvad der er helt naturligt, men også udefra kommende, da mændene efterhånden kan optages på en række andre sygeplejeforskoler, ligesom de kan gå direkte ind på en sygeplejeskole.

Dr. Hoff ville have glædet sig hjerteligt, hvis han havde set denne udvikling.

Uddannelsen i øvrigt

Ved næsten ethvert bestyrelsesmøde drøftes uddannelsen, dens muligheder i samfundet, den rette sammenhæng mellem det faglige og indstillingen; vi har allerede set, at skolen tidligere var tænkt mere som en menighedsskole og at det efter mange års forberedelse bliver muligt at give diakonerne en sygeplejeuddannelse, der er godkendt. I visse perioder har det sygeplejemæssige haft overvægt i andre perioder andre sider af uddannelsen, det kunne nok skabe en spænding, det hændte da også, at diakoner havde den opfattelse, at deres arbejde var glemt, men disse spændinger må nødvendigvis være i en uddannelse, der rummer adgangsmuligheder så mange steder, som diakonuddannelsen gjorde i en række år. Man kan roligt sige, at skolens første pionerer i bestyrelse og lederskab var faglige foregangsmænd, men efterhånden kunne denne brede uddannelse ikke tilfredsstille fuldt ud, samfundet specialiseredes, der oprettedes en række nye forsorgsområder med tilsvarende uddannelser. Sygeplejen har vi talt om, men også børneforsorgen fik efterhånden sin egen uddannelse, idet Hindholm Højskole, som er tidligere nævnt i denne artikel, efterhånden blev uddannelsessted for dem, der ønskede at dygtiggøre sig i det arbejde. Den blev ikke for ingenting kaldt barnets højskole. I 1948 udtalte særforsorgsdirektør Leuning som svar på et spørgsmål fra Tange Jensen, »at det ikke er hensigten at monopolisere Hindholm Højskole som uddannelsessted for børnesagsarbejdere. Hvis Diakonhøjskolen en dag mødte frem med en undervisning og uddannelse, der opfyldte de stillede krav, ville den ligesåvel kunne anerkendes som uddannelsessted. »Mon vi nogen sinde bliver i stand til at løfte denne opgave,« føjer Tange Jensen til.

I 1952 kommer en bekendtgørelse fra arbejds- og socialministeriet angående uddannelse af medarbejdere til opdragelseshjem. Med vanlig sans for det aktuelle drøfter bestyrelsen denne bekendtgørelse og er enig om, at

skolen burde arbejde for at blive godkendt som uddannelsesskole for børnesagsarbejdere. Der nedsættes også et udvalg, som imidlertid ikke rigtig kommer i gang, da forstanderen en periode er hospitalspræst på Jutlandia, et hospitalsskib udsendt til Korea i forbindelse med krigen i 1951. Sagen er dog ikke glemt; i 1955 har Tange Jensen en samtale med kontorchef, senere direktør Holger Horsten angående samme emne. Også i 1960 tages spørgsmålet op, men uden synligt resultat. I 1962 udarbejdes et forslag til uddannelsesplan for diakoner, der ønsker fuld børneforsorgspædagoguddannelse, efter aftale mellem Diakonskolen på Filadelfia og Diakonhøjskolen skal der, hvis tiladelse gives, oprettes et kortere kursus på Diakonhøjskolen til supplering af uddannelsen, så interesserede kan blive fuldt kvalificerede. Ved et møde på Nyborg Strand, hvori deltog direktør Horsten, konsulent Perch fra direktoratet og fra Diakonhøjskolen formanden Steen Fibiger, kontorchef Th. Madsen og forstander Nørgård, blev det tilsyneladende aftalt, at et sådant kursus kunne etableres, der skete imidlertid det i de følgende dage, at andragendet blev afslået; grundene hertil er uklare, man henviste bl. a. til manglende miljø; i stedet blev det muligt for diakoner at gå ind på et særligt efterkursus for diakoner, afholdt på Hindholm højskole, en ordning der svækkedes ved, at kun få diakoner søgte optagelser, i stedet blev indført en generel ordning med mulighed for at gå ind på den almene linjes sidste 5 måneder efter forudgående 6 måneders praktik på et godkendt børne- eller ungdomshjem, en ordning, der blev fælles for diakoner fra de to skoler. Således står sagerne i 1970, hvor nye ændringer finder sted, idet der arbejdes med planer om en fælles grunduddannelse for hele det social-pædagogiske felt, i et underudvalg er diakonhøjskolen repræsenteret ved forstanderen, og uddannelsen er taget med på lige fod med andre uddannelser.

Under forstanderskiftet i 1961 drøftedes en kort tid muligheden af at gøre skolen til en sekretærskole for KFUM og K, idet et af forstanderemnerne var særligt interesseret og også havde arrangeret et møde med de relevante partnere; det blev dog ikke til noget og stødte vel også på hindringer fra Haslev udvidede Højskole og fra Bibelhøjskolen i Løgumkloster, der med lige så stor ret kunne hævde at være en sådan skole.

Udvidelser

Allerede i pastor Frederiksens forstandertid havde der så småt været planer om at udbygge skolen, men disse planer tog mere fast form efter forstanderskiftet og i forbindelse med jubilæet i 1945, til hvilket man planlagde en landsindsamling, hvis midler skulle anvendes til bygning af en ny skole. Der havde dog også været planer om udvidelse af Dalgas Avenue, planer der syntes at kunne realiseres, da sporvejenes remise i 1945

blev sprængt af en terrorgruppe. En tid overvejede man at flytte til en anden by og beså i den anledning Junckers Institut i Silkeborg og fandt det meget velegnet til formålet; inden endeligt køb henvendte man sig dog til Aarhus byråd for at høre, om dette kunne tilbyde en grund med gode udvidelsesmuligheder, bag denne henvendelse lå en stor betænkelighed ved at forlade Aarhus med de gode muligheder for at få lærere. 28. oktober 1946 foreligger en meddelelse fra Aarhus byråd gående ud på, at rådet har vedtaget at skænke skolen en grund på ca. 6000 m² beliggende ved Viborgvej på nærmere angivne vilkår. Grunden vil først kunne stilles til rådighed, når byggeriet kan påbegyndes, dog tidligst om 2 år. Dette tilbud accepterede skolen og gik så i gang med udarbejdelse af tegninger ved arkitekt Frederiksen.

Sagen trækker lidt i langdrag, man søger byrådet om udsættelse af byggeriet og meddeler endeligt i november 1950, at man har købt ejendommen Strandvejen 86 af fabrikant Hammerschmidt og ansøger i den anledning om et tilskud, som skolen dog ikke får. På den tid boede forstander Tange Jensen i en villa, Gentoftevej 7, som skolen havde købt af diakon Jens Nielsen i 1947.

Med erhvervelsen af villa »Alba« på Strandvejen havde den første udvidelse af skolen siden dens start i 1920 fundet sted.

En forudsætning for dette køb var den i jubilæums- og frihedsåret foretagne landsindsamling, hvis drivende kraft var diakonsekretær Jørgen Christensen, tidligere KFUM sekretær og formand for Broderforbundet. Allerede dr. Hoff havde ønsker om ansættelse af en sådan, en tid var diakon Møller i Gern rejsesekretær, og Børge Pedersen fungerede ved skolens start som en slags diakonsekretær. I 1943 drøftedes sagen mere konkret med Broderforbundet og vandt tilsyneladende støtte, især fra Jens Nielsen, der ejede et plejehjem i Glyngøre. Man opslår en stilling som diakonsekretær, gerne havde man kaldt ham diakonisekretær, men mener, det er for vidtgående på daværende tidspunkt. 1. dec. 1944 begynder Jørgen Christensen sin gerning med følgende opgaver: holde forbindelse med diakoner, forhandlinger med myndigheder, afholdelse af møder, redaktion af bladet, erstatte forstanderen, når denne er på rejse, landsindsamlingen. Det blev i særlig grad det sidste, der blev hans opgave, om end han også holdt en række møder ud over landet og arbejdede for udbredt kendskab til diakonsagen. Landsindsamlingen gav godt 300.000 kr., der dels blev brugt til nødvendige istandsættelser, dels hensat i en byggefond.

1. september 1951 ophørte diakonsekretærens virksomhed, dels havde det knebet med de økonomiske midler til lønnen, og dels var hans virksomhed blevet mest rejseri, og det mente han en anden kunne klare bedre end han selv. Men tanken om en diakonsekretær eller endnu bedre en sek-

retær for al diakoni i Danmark levede stadig videre og blev meget stærkt fremført af Jens Nielsen, især i dennes periode som formand for Broderforbundet. I 1959 forelagde han et forslag for skolens bestyrelse, som denne svarede på i 1960 ved at erklære sin støtte til forslaget, men sin evneløshed til at hjælpe økonomisk og administrativt. Senere tog Jens Nielsen sagen op, men den har endnu ikke fundet sin endelige løsning, selv om der sikkert blandt mange diakoner, især blandt de unge, er ret stor interesse derfor.

Sygehjemsagen

Mange af diakonerne har været pionerer ved at oprette private hvile- og plejehjem i en række kommuner; ret hurtigt opstod trangen til et nærmere fællesskab diakonerne imellem, man mødtes for at drøfte fælles problemer, og det ser ud til, at der også i en årrække har eksisteret en forening. I 1950 tages sagen op af Diakonhøjskolens bestyrelse, der nedsætter et udvalg til at undersøge muligheden for oprettelse af og principperne for en forening, som under Diakonhøjskolens ledelse kan drive sygehjem og plejehjem for kronisk syge. Udvalget bestod af overlæge Aksel Olsen, kontorchef Th. Madsen, pastor Westergård-Madsen og forstanderen. I 1952 har sygehjemsejerne haft et møde om en evt. sammenslutning, som ikke fandt tilslutning. Man indbød dernæst til et møde mellem bestyrelsen og hvilehjemsejerne, 22 ejere stillede sig positivt til tanken. Man fortsatte med planerne, og i 1958 meddeles det, at hvilehjemmene i Kibæk, Aulum og Middelfart omdannes til selvejende institutioner under en central administration. En af de drivende kræfter i denne sammenslutning var forstander A. Hviid, der ejede et hjem i Riis ved Jelling, der senere, da Hviid overgik til at være heltids forretningsfører for sammenslutningen, overgik til samme. Det er en helt fantastisk udvikling, som forretningsfører Hviid her har været med til at fremme. I dag ejer Sammenslutningen af Diakonhjem 15 hjem, mange nybyggede, alle moderniserede, og har ca. det samme antal under forberedelse. I bestyrelsen sidder to repræsentanter for de to skoler samt repræsentanter valgt af et repræsentantskab. Selv om forbundet ikke direkte har repræsentanter, så kan man sige, at her løses i høj grad en forbundsopgave.

Samkvem

Diakonerne trængte til at mødes, når dagens lange timer var til ende, derfor holdtes i 1933 på soldaterhjemmet i Vordingborg det første konvent; 15 var med til dette nye, og man var enige om at fortsætte og ønskeligheden i, at skikken bredte sig. I 1937 holdtes det fjerde diakonkonvent på Sjælland, og for første gang var filadelfiadiakoner medindbudt. Dette blev

begyndelsen til et større og større samarbejde forbundene imellem; når uddannelsen er slut, skelnes der ikke mellem de to diakongrupper, selv om der er nogen forskel i uddannelsen. Det har ført til, at der gennem årene har rejst sig røster til forsvar for en sammenslutning i ét forbund; foreløbig er bladet fælles, man mødes jævnligt til fælles drøftelser, har i fællesskab fået en efteruddannelse i gang. Også skolerne imellem er der nær forbindelse, der er fælles lærermøder, man deltager i hinandens årsmøder, nu og da har der været tanker fremme om at slå de to skoler sammen, eller at man skulle dele opgaverne mellem sig, således at Fiadelfia tog sig af den plejemæssige, mens Aarhus tog sig af den social-pædagogiske opgave. Noget sådant er ikke sket og vil vel også svække i hvert fald Diakonhøjskolen.

Omkring 1960 begyndte et nærmere samarbejde med den kvindelige diakoni; det startede med nogle kontaktmøder, der efterhånden har ført til dannelse af Dansk Diakoniråd til løsning af fælles opgaver.

Forbindelsen til Norge og Sverige og efterhånden også til Finland har været noget meget værdifuldt, hvad enten det skete gennem diakonikonferencer eller gennem Nordisk Diakoniråd, der blev dannet i 1950. Ud af dette er gået de nordiske diakonskolelærermøder, der for første gang afholdtes på »Stora Sköndal« i Stockholm 28.–31. oktober 1951. Internationalt blev der efterhånden god forbindelse til tyskerne, dog mest fra skolens side, da sprogvanskeligheder stillede sig i vejen for de fleste af diakonerne. Gennem årene har der været besøg på skolen fra mange egne af Europa, ligesom skolens elever har besøgt mange diakoniinstitutioner; det var altid en oplevelse at opleve dette fællesskab på tværs af landegrænser. At stå i diakonisammenhæng åbner vide horisonter og fremmer international forståelse i et givende møde med nye mennesker.

Vagtskifte

Arbejdet med indsamlingen, forhandlinger om køb af grund og arbejdet med bygning af en ny skole har i forening med det store daglige ansvar fået Tange Jensen til at overveje at overlade opgaven til en anden. Sagen løstes ved, at diakon, lærer Jens Nielsen, der i 1945 var blevet ansat som lærer ved skolen, flyttede ind på skolen sammen med sin familie og overtog hvervet som husfader, en stilling som til betydelig lettelse for forstanderen har bestået lige siden. Et par gange senere ønskede Tange Jensen at fratræde, men blev hver gang overtalt dels af bestyrelsen dels af en henvendelse fra en kreds af elever og diakoner til at fortsætte. I 1952 søgte og fik han orlov i 8 måneder for at virke som hospitalspræst på hospitalsskibet Jutlandia, der af Dansk Røde Kors var blevet sendt til Korea under krigen dér. I Tange Jensens fravær konstitueredes stiftsprovst Kai Jensen

for anden gang i stillingen som forstander, dog med god hjælp af de fast ansatte på skolen. Efter i 1957 endnu en gang at være blevet overtalt til at fortsætte søgte og fik Tange Jensen endelig sin frihed i 1961, da korshærspræst Jens Nørgård, Ansgarkirken i Aalborg, efter at enkelte andre kandidater havde sagt nej, overtog forstanderstillingen fra 1. maj.

Selvstændiggørelse

er ikke blot et karakteristisk træk ved en række samfund i udviklingslandene eller ved det moderne menneske, det kan også med rette anvendes om diakonerne i forhold til deres skole. Ganske vist har de både som elever og som færdiguddannede ofte været engageret og ivrigt deltaget i problemernes løsning, men efterhånden tages der mere kritisk stilling til tingene, det kommer bl. a. til udtryk på et forbundsmøde i Aalborg i 1954, hvor man ønsker nærmere redegørelse for den økonomiske side af skolens virke. Senere vakte en tale, holdt af lærer Jørgen Skovmoes ved årsmødet i Kolding 1956 en ret kraftig protest fra Jens Nielsen, men begge indlæg betød en gavnlig udfordring og større engagering i skolens arbejde. I 1960'erne iværksætter de enkelte diakonkonventer, der følger stiftsgrænserne, en oplysningskampagne om diakoni og om skolen. Denne kampagne, som foregår endnu, er ganske sikkert en af forudsætningerne for den øgede tilgang, der har kunnet spores i de senere år, en tilgang, der er større, end skolerne kan optage, således at der i 1970 er ventetid på at komme ind på Diakonhøjskolen i op til et år.

Da bestyrelsen i 1964 besluttede at købe jord til bygning af en ny skole, bakkede diakonerne også stærkt op og har givet et meget stort beløb til byggesagen.

Den nære tid er alt for nær

Det er ikke muligt at pege på særlige, karakteristiske ting i årene siden 1961, det er de alt for nære til. Men enkelte beslutninger kan fremhæves, lad så være, at deres betydning er ringe, det tog dog lang tid at nå frem til dem.

Efter forskellige overvejelser bl. a. om at udvide bygningen på Strandvejen med en elevfløj til 30 elever og en selvstændig forstanderbolig på et stykke af jorden, så stuerne kunne udnyttes til undervisningslokaler, endvidere at indrette nyt køkken i stueetagen på Dalgas Avenue 52, besluttede bestyrelsen i 1964 at købe en grund til en ny skole uden for byen, og i maj 1965 blev et grundstykke købt på Skåde mark i Holme-Tranbjerg kommune. Byggeriet blev dog forhindret af afslag på statstilskud, da ministeriet mente, der var fare for isnedfald fra barduner, der tilhørte fjernsynssenderen på Søsterhøj, i hvis nærhed grunden lå. Skolen måtte der-

efter erhverve et andet jordstykke, det skete i 1969 med forventet ministeriel godkendelse; man havde håbet i jubilæumsåret at kunne indvi en ny skole, men der må ventes endnu en tid, inden det er muligt.

I 1962 optages de første piger som elever, og i 1966 indvies og udsendes den første pige som diakon. Senere har det gået stærkt, pigerne har betydet den væsentlige forøgelse i tilgangen til skolen, men en dejlig tilgang.

Afslutterholdet i 1965 ønskede at forbinde udsendelsesfesten i marts måned med en altergangsgudstjeneste i Sct. Pauls kirke, der er skolens sognekirke, og foreslog samtidig, at fremtidige udsendelsesfester skulle foregå ved en højmesse i samme kirke i forbindelse med tilbud om indvielse. Dette forslag vedtog bestyrelsen og Broderforbundets bestyrelse, således at diakonernes årsmøde og optagelse af nye diakoner samt uddannelsens afslutning fra 1966 finder sted i sognekirken, hvor biskoppen over stiftet, H. N. Høirup, forretter altertjeneste og prædiker.

Uddannelsen deles efter visse tilløb i 1965 op i to linier, en linie, der peger mod alderdoms- og plejehjem eller mod fuld sygeplejerskeuddannelse, og en anden linie, der peger mod social-pædagogiske opgaver inden for menigheden eller ved suppleringer i andet forsorgsarbejde. I 1968 godkendes plejehjemslinien af socialministeriet som en plejehjemsassistentlinie på linie med andre i samfundet, det betød en god styrkelse for den diakon, som ikke ønsker at tage fuld sygeplejerskeuddannelse. En ansøgning om at få social-pædagogisk linie godkendt som fritidspædagoglinie er indsendt til ministeriet for at give denne linie en tilsvarende status til støtte for diakoner, der søger ind i statens eller kommunens tjeneste eller til kristelige institutioner, der får tilskud fra det offenlige.

Således er 50 år gået med et stadigt forsøg på at gøre uddannelsen bedre svarende til tidens krav. Men i det store og hele er opbygningen i dens vekslen mellem teori og praktik den samme, som da man startede for de mange år siden. Og i holdningen, i uddannelsens motivation, er der ingen ændring, skulle man forsøge at slække lidt, præget af dagligdagens rutine, da fastholdes man af den store skare af unge, der uden at blive ældre myldrer ind ad dørene, selvstændige, udfordrende med ønsket om at gøre et stykke regulært og verdsligt arbejde i den samme Herres tjeneste, som de første diakonipionerer. Herren er den samme, det er en forjættelse og en udfordring i dag som for 50 år siden.

Fremadvendt = tilbageblik

Af Diakonhøjskolens tidligere forstander, pastor F. Tange (Jensen)

Når *Skovmoes* fortæller mig, at jeg må skrive en lille hilsen til skolens festskrift ved 50 års jubilæet – »du er jo den eneste af de tidligere forstandere, der er i live« – så er jeg taknemmelig for, at han kan bruge den begrundelse. Ikke at jeg er den eneste, men at jeg altså er i live – endnu.

Er jeg da gammel? Ja, i forholdet til Diakonhøjskolen er jeg. For den er jeg fortid, og for mig er den – fortid. Sådan er nu livets gang. Men medens fortiden »i gamle dage« levede videre i nutiden, kun langsomt og modstræbende trak sig til bage, så »dør« fortiden nu næsten uden for nutidens tærskel. Det er den hastige, voldsomme udvikling, der gør det. Det man med en skeletraslende lyd kalder strukturændring. Mere revolution end evolution, mere oprør og omvæltning end egentlig udvikling.

Og sådan skal det sikkert være nu. Jeg er i hvert fald fuld af beundring over de mange overraskende dristige skridt, der er taget i de sidste 9–10 år. Det er nemlig bedre, at fortiden dør, bliver til oldtid, end at nutiden går i stå og dør.

☆

Man kan sikkert nu ane, at min hilsen kun kan bestå i at fremdrage et par jordslåede fortidsminder!

Det første er, at fortiden – ikke min, men den berømmelige med navnene Hoff og Asschenfeldt-Hansen m. fl. – levede så stærkt i den daværende diakonflok, at den godt kunne virke lidt lammende, som et hus-spøgelse: »*Da* var der idealer, *da* var der tro på sagen, *da* var der forbøn, *da* var der selvforsagelse, *da* var der sammenhold o.s.v.«

Jeg har aldrig tvivlet på, at det var tilfældet. Men lykkeligvis har jeg heller aldrig troet, at disse åndelige værdier var forsvundet. Der blev blot ikke talt så meget om dem. Den 2. verdenskrig lærte os bl. a., at værdierne viste sig i *holdningen* og ikke i ordene. Ord var blevet så hule og falske, at man ligefrem var bange for dem. Man veg tilbage for at sige dem højt. Men det, at man ikke snakkede så højt om, det troede nogle altså var forsvundet!

At der skulle være en lille glorie til forskel på diakonen fra 20'erne og ham fra 40'erne og 50'erne, har jeg aldrig kunnet godtage.

☆

Det andet oldtidsminde, jeg vil nævne, er fredet i klasse A: 25 års jubilæet, landsindsamlingen, freden, der »brød ud« den 4. maj, netop som hospitalerne havde bedt os lynuddanne eleverne til første-hjælp i katastrofetilfælde – og så i langsomt stigende tempo kontakt med den mandlige diakoni (undskyld et så fortidigt udtryk!) i de andre nordiske lande, i Tyskland, Holland, Schweitz . . .

Året 1945 blev så mættet af oplevelser, at det kunne opveje krigsårenes isolation. Tænk at møde kolleger, der havde de samme problemer, de samme glæder og sorger . . .

Jeg husker f. eks. hvordan det lettede, da forstander Donndorf, Rauhes Haus, fortroligt tilhviskede mig, at han kunne gribe sig i under en gudstjeneste i kirken at sidde og tænke på, hvordan han nu skulle få formet den henvendelse, der skulle sendes ud til Tysklands protestantiske menigheder om hjælp til genopbygningen og til driften – og hvor meget den kunne give! – Jeg kendte både problemet – og angeren. Vi var ikke bare præster og skolefolk, vi var også administratorer, der skulle få ideer og bringe dem til udførelse.

Det var inciterende at møde diakoniens mænd rundt om og mærke den stærke trang til fællesskab og broderskab efter krigen. Men det var ikke mindre skønt at vende hjem fra de store anstalter og deres næsten militæriske disciplinering og uniformering, til individualisterne derhjemme på den lille skole og deres lykkelige mangel på evne til at lade sig indoktrinere og ensrette.

☆

Det tredje »fornminne«, som svenskerne siger, er naturligvis den såkaldte »mandlige sygepleje« fra 1950 (da blev dr. Hoff glad!). Mon ikke det var betydeligt vanskeligere at få en diakon gjort til sygeplejerske, end det siden-hen har været at få en sygeplejerske gjort til diakon? Dette at komme under strengt tilsyn og stramme regler og få det hele lagt i forudbestemte faste rammer – og så skulle til eksamen med mulighed for at dumpe, det var vore unge ikke fortrolige med. Og de nye sygeplejeelever kom ud i et fagpres og i et hospitalsmiljø, der i forhold til deres tidligere standard var så »forfinet«, at de kunne gå i stykker på det og ligesom miste forbindelsen tilbage til det, der havde været deres oprindelige motivering for uddannelsen: diakonien.

Men langt de fleste fastholdt trofast forbindelsen til deres gamle skole (holdningen!), og når de så havde været på afsluttende hold og havde giftet sig med en ung sygeplejerske eller barneplejerske eller bare plejerske, ja, så havde vi pludselig en gevinst på 100 %, idet diakonerne havde en (oprindelig eller erhvervet?) 6. sans for kun at gifte sig med åndeligt og legemligt sunde og stærke kvinder, der kunne tage deres del af slæbet og

ansvaret. Datidens diakoner kunne af gode grunde ikke gifte sig med hinanden, og Søster Eva Lyngby m. fl. vågede strengt over deres diakonisser (så vidt jeg husker, undslap kun én).

Diakonissernes videre skæbne kender jeg ikke, men nu gifter diakonerne sig rask væk med hinanden. Det må jo give et i hvert fald parvis forbedret sammenhold i diakonflokken, men sker altså alligevel på bekostning af det ekstra tilskud af dygtige diakonhustruer, hvis eneste indvielse til tjenesten var vielsesritualet på deres bryllupsdag, og som siden gjorde diakontjeneste så godt som nogen, og som jeg altid har haft den allerstørste respekt for.

Nu er Diakonhøjskolen fyldt 50 år, og skønt den altså ikke længere er ung, virker den sundere og stærkere end nogensinde, både i økonomisk og i uddannelsesmæssig henseende.

Man kan vel sige, at det var den lille skole med de 40 m² skolestueareal, der gennem de første 25 år bar diakonsagen frem. Det var en kæmpeopgave både at skole diakonerne og skaffe dem indpas i samfundslivet i en tid, da dette samfunds verdsliggørelse skred hurtigt frem, og kristent såvel som privat initiativ mødtes med mistillid. Et byrådsmedlem fra et stort parti skal have sagt: »Kan skolen ikke klare sig selv, kan kommunen overtage den!«

Måske kan man endvidere sige, at skolen og diakonsagen i de næste 25 år fra 1945 til 1970 arbejdede sammen som to lige partnere. Diakonerne var blevet voksne og kunne overtage flere og flere af opgaverne, ja, endog træde til, når skolen i vanskelige tider trængte til støtte. Diakonernes dygtige indsats var nu kendt og anerkendt fra mange sider.

Hvilken epoke vil 50 året indlede?

Begyndelsen var enkelte inspirerede mænds usvigelige trofasthed mod det syn, de havde set, og det kald, de havde fået – før alle andre.

Fortsættelsen var baseret på at holde den kurs, der var lagt, og bevare livskraften i det skabte.

Sådan har vi hver for sig fået en opgave betroet og en virketid beskåret, og når ens gerning er blevet fortid, og man ser tilbage på den, kan den undertiden mest af alt ligne et forfaldent oldtidsminde, hvor stenene er styrtet sammen og ligger i grus bag det nye.

Forandring, udvikling, fornyelse er på en måde *dommen* over al vor gerning. Den var tidsbestemt. Den var midlertidig. Den var kun en forbindelse mellem før og nu. Unyttige tjenere er vi. Det var selve det guddommelige kim, der var nedlagt i sagen, der overvandt alle hindringer. Det kunne ikke dø, for det var Guds og ikke menneskers kærlighed til de syge, de bange, de trætte, de fornedrede.

Denne uopslidelige kærlighed vil føre videre ind i det nye og ukendte.

Diakonien i nutid og fremtid

En hilsen fra Det norske Diakonhjem ved forstander, pastor Rolf Lein

Diakonien er både tidløs og tidsbestemt.

Den er tidløs, fordi den har sin kilde i Kristi kærlighed. Derfor må diakonien selv leve i Kristus, sådan som han træder os i møde gennem ord og sakramente i menighedens forsamling. Og derfor har diakonien altid været til stede i den kristne kirke, selv om navn og former har skiftet.

Formerne *skal* nemlig skifte. For diakonien skal være tidsbestemt. Den må aldrig blive forbenet og stivne i et mønster, men skifte karakter efter den tid og de mennesker, som den er sat til at tjene. Det nytter ikke at give hjælp for nød, som var aktuel for 20 eller 50 år siden.

Diakonien må have sin forankring i korset og være i gear med tiden, har det været sagt.

Derfor er samtids-analyse nødvendig for diakonien. Hvad trænger vor tid til, og hvad vil blive aktuelt om 5 eller 10 år? Ingen kan svare eksakt på sådanne spørgsmål. Tidens ansigt er præget af mange og tildels modstridende træk, og fremtiden er der ikke nogen, som kender. Men det viser sig, at diakoniarbejdere bruger en væsentlig del af deres arbejdstid til arbedsopgaver, som de ikke er uddannet til.

I dag orienterer diakonien sig i retning af social nød. Dette gælder både på kontinentet og i Skandinavien. Det er ikke længere den økonomiske nød, som trykker. Moderne sygepleje er løftet til højt fagligt niveau, og sygehusene er førsteklasses udstyret. Men midt i al velstanden er der mange ensomme – midt i mylderet. Det er gamle, som ikke får hjælp. Det er tabere, som falder af under tidens rasende jag mod større højder. Og så er der ungdomsnøden – med alkohol, narkotika og andre former for adfærdsvanskeligheder. Og den tomme fritid, som let bliver brugt til alt andet end konstruktiv beskæftigelse.

Diakonien må ruste sig til at møde alt dette, både gennem kirkelige stillinger, som måtte stå åbne for den, og ved at gå ind i det moderne samfunds- og arbejdsliv.

Endnu større opgaver venter ude i den fattige del af verden. Diakoniens globale perspektiv er trådt i forgrunden stærkere end nogensinde før. Dette er i og for sig ikke noget nyt. Missionærerne har øvet diakoni, helt siden de kom til missionsmarken. Men det træder stadig klarere i forgrunden, at nøden ikke afhjælpes bare ved sygepleje og økonomisk støtte til dem, som er vanskeligt stillet. Konstruktive foranstaltninger må sættes

i gang. Grundlæggende strukturer i samfundsordningen og de fattige landes forhold til den øvrige verden kan ikke være diakonien uvedkommende.

Dermed bliver det klart, at diakonien ikke bare kan øve barmhjertighed, men også må være med til at forebygge al den nød, som findes. Og alligevel må fremtidens diakoner ikke bare være mennesker, som sidder fjernt fra den konkrete virkelighed. Ansigt til ansigt må de se nøden i øjnene, både for at kunne yde praktisk hjælp, og for ikke at blive verdensfjerne teoretikere.

Troskaben mod den diakonale arv består ikke i at konservere det, som har været, men i at være lige så åben for nøden som de var, der begyndte værket. De så deres tids nød og gik ind i denne for at hjælpe, i brud med alle konventioner.

Hvad er så diakoniens identitet i alt det, som skifter, og i alt det, som er forskelligt fra land til land? Svaret er lige så enkelt, som det er fundamentalt: Diakoniens egenart er den Kristi kærlighed, som ved ord og sakramente udgydes i vore hjerter, fordi Kristus selv kommer til os på den måde. Fag-diakoniens egenart består i, at man, ved siden af den faglige grunduddannelse, også giver undervisning i de diakonale fag. Dette skal give forudsætninger for at kunne yde en sagkyndig hjælp, som ser nøden under kristen synsvinkel. Da vil det føles naturligt, at man, efter afsluttet uddannelse, modtager kirkens velsignelse til den gerning, man går til.

Men diakonien er ikke bare fagdiakoniens sag. Det er hele menighedens sag. Derfor må diakonien ind i kirkens forkyndelse i stærkere grad. For Gud virker med gennem forkyndelsen og skaber ved sin ånd det, forkyndelsen bærer bud om. Dette betyder igen, at diakonien må få sin faste og selvfølgelige plads i præsteuddannelsen. Det er jo præsterne, som har hovedansvaret for forkyndelsen i kirken. Samtidigt må diakoniarbejderen se det som sin opgave at ruste medarbejderen på det lokale plan til fælles indsats mod nøden.

Og menneskets nød består ikke bare i den nød, som angår dette liv. Vi skal alle en gang stilles frem for Guds domstol. Da kan intet andet hjælpe end ordet om Kristus, som døde for vore synder. Den hjælp må en diakoniarbejder kunne give den, han møder, ellers er det kun en dårlig og kortsigtet hjælp, han giver. Og samtidigt er det klart, at hjælp til at leve af Guds nåde vil have den mest afgørende indflydelse på livet her på jorden. Derfor må de fremtidige diakoniarbejdere fremfor alt lære Bibelens budskab at kende.

Vi i Norge er, sammen med vore danske søstre og brødre, stillet over for disse påtrængende og inspirerende opgaver. Vi ønsker Diakonhøjskolen i Århus hjerteligt til lykke med 50 års jubilæet og beder om Guds velsignelse over det arbejde, som ligger foran.

På vej til mennesker

Af direktor, teol., dr. Bertil Werkström, Stora Sköndal

Diakonien befinder sig i dag i en brydningstid – måske har den altid gjort det. Samfundet forandres hurtigt, og dets ansvar for de syge og nødstedte udbygges stadig. I denne situation gælder det for kirkens diakoni ikke at blive hængende i arbejdsformer, som passede i går, men ikke i dag. Diakonien må stadig være på vej ud til de mennesker, som behøver hjælp.

Kirken må bestandigt spørge, hvordan den bedst skal komplettere samfundets socialforsorg, hvis ressourcer ikke altid er tilstrækkelige. Men kirken må også have den profetiske opgave at være foregangsmand og vejviser. Tage sig af mennesker eller grupper af mennesker, hvis nød der endnu ikke er blevet lagt mærke til.

For at kirkens diakoni skal kunne være levende og bevægelig, behøver den megen inspiration fra evangeliet selv. Der behøves også megen kontakt og samarbejde over grænserne med andre kirker, deres diakoniarbejde og deres diakoniuddannelse.

Når jeg nu fra Svenska Diakonsällskapet og dets uddannelsesinstitut på Stora Sköndal fremfører en lykønskning i anledning af Diakonhøjskolens 50 års jubilæum og et ønske om velsignelse over jert fortsatte arbejde, så gør jeg det i taknemmelighed over den kontakt, som har forekommet mellem vore institutioner og med en forhåbning om yderligere udbygget samarbejde for fremtiden, alt til gavn for en levende diakoni i vore respektive kirker.

For Svenska Diakonsällskapet
Bertil Werkström

Til Diakonhøjskolen i Aarhus, der fejrer sin årsfest

Af forstander Reino Rajaniemi,
Den Finske Kirkes Indremissionsselskabs ungdomsleder- og diakoninstitut, Pieksämäki

Manden fryder sig ikke over, at han bliver ældre og ældre. Det samme gælder også med diakonerne selv, mandlige og kvindelige. Men vi trøster os med dette, at visdom og kundskaber vokser og stråler mere og mere.

Det er en sag, der er en højtid værd, når skolen fylder 50 år. Der findes store skarer af diakoner, der føler skolen som deres hjem og ofte i tankerne dvæler der. Måske orker de også i deres forbøn at bære det frem for den Herre, hvis første menighed glædede sig ved sådan tjeneste-samhørighed som diakonernes. At være diakon betyder måske at være elsket af den levende Jesus Kristus. Derfor har Diakonhøjskolen sin store værdi deri, at den ikke beder om noget til sig selv, men giver, hvad den har fået, tilbage til Herrens vingård. »Saligt det folk, der kender til frydesang, vandrer, HERRE, i dit åsyns lys! De lovsynger dagen igennem dit navn, ophøjes ved din retfærdighed.« (Salme 89, 16–17).

Ungdomshilsen til en midaldrende

Af direktor, pastor Simo Palosuo,
Finlands Kirkes Menighedsinstitut, Lutherhøjskolen i Järvenpää

Når et ungt menneske i vor tid siger noget til en, der allerede er nået at blive midaldrende, er det ikke altid sagt, at de forstår hverandre. Ungdommens ordforråd kan synes fremmed for en ældre generation. En hilsen til Århus Diakonskole fra Finlands Kirkes Menighedsinstitut og de diakoner, som er uddannet der, er, om man lægger mærke til hvert steds alder, just en sådan ungdomshilsen til en midaldrende. Når det syttenårige menighedsinstitut sender sin ærbødige, hjertelige og broderlige hilsen til Århus Diakonskole og dens tidligere og nuværende elever, håber den alligevel at kunne gøre det på et begribeligt sprog. Vi ved nemlig, at skønt vor hilsen rettes til en 50-årig, er den ikke afset til en, som allerede har de bedste år bag sig. Vi ved, at Århus Diakonskole fortsat er ung og livskraftig. »Du bliver ung igen som ørnen« (Sl. 103,5).

Hele diakonien lever i en videregående fornyelse. Disse år har man spurgt – ikke mindst her i Norden – om der overhovedet bliver nogen opgaver tilbage til diakonien i velfærdssamfundet. Staten garanterer sine medborgeres sociale tryghed stadig mere fuldstændigt. Levestandarden stiger. Alligevel forsvinder nøden ikke ud af verden. Den trænger bare dybere ind i menneskene. Den ses ikke altid, men kan alligevel være desto mere virkelig og mere hjerteskærende.

Diakoni indebærer at møde nød. Ifølge Finlands kirkelov er dens formål »at give en af kristelig kærlighed betinget åndelig, legemlig og materiel hjælp til nødlidende, og denne hjælp skal i særdeleshed gives til dem, hvis nød er størst, eller som ikke på anden måde kan bistås.«

Diakoniens konkrete opgaver forandres i samme grad, som nødens tyngdepunkt forskydes. Ikke engang det mest trygge samfund befries nogensinde fra den nød, som springer frem af sygdom eller mangler. Diakoniens tjenesteydelser bliver næppe heller nogensinde overflødige på dette område. Den indre, åndelige nød kan man ikke afhjælpe med lovgivningsforanstaltninger. Særligt dette er en udfordring til diakonien, som er kaldet til at være det legemliggjorte ord for vor tids betrængte mennesker.

Her har diakonerne i Nordens kirker en fælles kaldelse.

Vi glæder os med jer i dette jeres jubilæumsår og takker Gud for hans usvigelige trofasthed, for hans omsorg, og for, at han fortsat betror os opgaver.

En jubilæumshilsen fra lille søster
= Lärkkullastiftelsen =

til store bror, Diakonhøjskolen i Aarhus, som fylder 50 år

Af direktor Harry Wentzel, Karis, Finland

Denne hilsen er i sandhed en hilsen fra en lille søster. Vor fortid er meget beskeden. Kun 6 diakoner har vi haft den glæde at få lov at uddanne til det svenske Finland. Årsagerne er mange; fremfor alt er uddannelsesvejen lang og kostbar. For tiden har vi ingen diakonskoling.

For øjeblikket venter vi i vort svenske Finland på en ny uddannelsesvej, som er blevet skitseret af en af domkapitlet i Borgå stift nedsat komité. Formålet med denne uddannelse er at skabe et mangefacetteret diakonat, hvor man kan træde i diakonal tjeneste, enten med socialeksamen, med musikalsk skoling, som børnehavelærerinde, som folkeskolelærer, som sygeplejerske, som ungdomsleder, uddannet på Lärkkullastiftelsen eller til kontor-administrativ tjeneste. Personer, som ønsker at tjene i kirken som diakon, anmelder sig til biskop og domkapitel i Borgå stift. Tillægsuddannelse af teologisk og kirkelig art kan man aflægge prøver i på Lärkkullastiftelsen, hvor også biskop indvier diakonen.

Vor motivation for denne uddannelsesplan finder vi fremfor alt i vort syn på diakonatet, som gælder hele menneskets vel.

Vi taler om helbredende diakoni.

Denne lægedom gælder ikke bare menneskets krop og indskrænker sig som sådan ikke kun til kroppens lægedom og pleje.

Hvordan tiderne end forandres for Finland og dets kirke, tror vi, det er en styrke med et diakonat, hvor menighedens behov og personens udrustning kan varetages til diakonal tjeneste. Det er i denne forhåbning, vi arbejder videre, og det er ud fra denne situation, vi sender vore bedste ønsker med et »tillykke!« til Diakonhøjskolen i Århus.

Vi håber at få lov at blive stående i søskendekredsen og som en lille diakonhøjskole få lov at fortsætte vor indsats – nordisk diakoni til fremme.

Fra familiens ældste til dens yngste

Af forstander, pastor Erhard Jørgensen

Det er med stor glæde, vi fra Den danske Diakonissestiftelse bringer Diakonhøjskolen vor hyldest og lykønskning og tak i anledning af dens 50 års jubilæum.

Alle vi, der har vort arbejde på en diakoniinstitution, har i de senere år igen og igen mødt spørgsmålet om diakoniens stilling i det moderne samfund. Er der behov for diakoni i en velfærdsstat? Formår diakoniinstitutionerne i givet fald at møde og dække sådanne behov på tidssvarende vis? Sådan spørges der fra forskelligt hold og med mange forskellige begrundelser. Kritisk, skeptisk eller bekymret. Der findes næppe nogen diakoniinstitution, hvor spørgsmålene ikke har været faste punkter på dagsordenen ved konferencer og interne forhandlinger.

Når vi standser op for at lykønske det yngste skud på de danske diakoninstitutioners træ, Diakonhøjskolen, der i år kan fejre sin 50 års dag, er det godt at kunne motivere sin lykønskning først og fremmest med den kendsgerning, at jubilaren klart og dygtigt i teori og praksis har formået at svare bekræftende på de to spørgsmål.

Historien om de 50 år har ikke været fri for kriser. Det fremgår formentlig af det, der andetsteds berettes i dette jubilæumsskrift. Så meget større grund er der til at lykønske højskolen, fordi den på sin runde dag står med et velgennemtænkt, tidssvarende uddannelsesprogram, med øget tilgang af diakonelever, både mandlige og kvindelige, og med en ledelse, der har formået at omsætte programmets ideer i en jordnær teoretisk og praktisk udførelse.

Det er en væsentlig ting, at uddannelsen er autoriseret, med det perspektiv, det indebærer for både højskolen og dens elever. Men ikke mindre betydningsfuld er den agtelse og respekt de på højskolen uddannede diakoner mødes med fra alle sider.

Så føler vi forresten trang til sammen med vor lykønskning at bringe en stor tak: For det voksende samarbejde, som for os på Diakonissestiftelsen har været udbytterigt og inspirerende. Det gælder samarbejdet på bred basis i Diakonirådet og dettes udvalg. Det gælder i samme grad det fællesskab og samarbejde, vi i forskellige praktiske sammenhæng kan glæde os over at stå i med det yngste medlem af den danske diakonifamilie. Vi ser med forventning frem til kommende års samvær og samvirke.

Selv om en og anden måtte mene, at det er at gå i detaljer, kan jeg ikke undlade at sige en særlig tak for den del af samarbejdet, som repræsenteres af de diakonelever, der som et led i deres praktiske uddannelse har gjort tjeneste på Diakonissestiftelsens hospital eller plejehjem. Gang på gang har afdelingssygeplejersker og andre medarbejdere givet udtryk for glæde over og tilfredshed med den side af samarbejdet med Diakonhøjskolen; også her vil en udbygning mødes med glæde fra vor side.

Så ønsker vi til slut alle, der hører Diakonhøjskolen til, lykke og velsignelse til løsningen af dagens og morgendagens opgaver. Gid de udvidelsesplaner, man står over for at skulle realisere, må lykkes, så de ydre rammer kan komme til at svare til det gedigne indhold! Bedre rammer vil vel altid øge mulighederne, og vi ønsker jer lykke til at fylde rammerne ud, så kvaliteten af den tjeneste, der øves på og ud fra Diakonhøjskolen, må øges i takt med den kvantitative vækst. Der er i vort samfund et stigende behov for den forening af faglig dygtighed og engageret tjenersind, som i dag kendetegner dem, der går ud fra Diakonhøjskolen. Vi ønsker jer lykke og velsignelse til fortsat at dække dette behov.

Tak – og hjertelig til lykke fra »familien« på Frederiksberg.

Sankt Lukas hilser brødrene

Af forstander, pastor Johannes Müller m. v.

Vi havde nok selv hittet på at sige det med blomster. Nu er vi imidlertid blevet bedt om at fremsende en jubilæumshilsen, hvilket herved sker. Forhåbentlig kan det kendes, at der er varme og hjertelighed i stemmeføringen. Nok mere, end hvis det havde været et fyrreårsjubilæum.

Vi ved ikke, hvordan *Føbe* og så *Stefanus, Nikanor, Timon* og de andre diakoner fra Apost. Ger., det sjette, har haft det med hinanden. De vidste sikkert noget om, hvor lifligt det er, når brødre og søstre ser venligt til hinanden, at det er »som kostelig olie, der flyder fra hovedet ned over skægget«. Men muligt er de aldrig rendt på hinanden. Og så har der i alt fald ikke været problemer med det. Siden har diakonisser og diakoner nok op gennem kirkens historie set på hinanden med gensidig respekt – også efter at *Rauhes Haus* og *Kaiserswerth* fik en stor plads i den diakonale børnelærdom.

Hvordan hos os? Vi har selvfølgelig også gensidig agtet og æret hinanden; men indimellem har der vist alligevel været lidt forbehold i luften.

Når man havde hjemme f. eks. på *Sankt Lukas Stiftelsen*, jo, så vidste vi udmærket, at vi alle var i den samme store Herres tjeneste – og vi glædede os over diakonerne og deres trofaste indsats. Men vandrede diakonerne nu rigtig ad den smalle vej? De valgte selv deres stilling, snakkede selv med om deres løn, og faldt det for, så giftede de sig.

Og nu dem, der skuede den anden vej – ud over Århus bugt og til Bernstorffsvej – husede de ikke undertiden spørgsmål som disse: Bare diakonisserne ikke er bundet til en livsform, der bærer det 19. århundredes signatur? Og kunne det ikke let føre til, at de troskyldigt regnede med, at den diakoni, de udøvede, lå i et højere plan? Bare de ikke mente, at de havde »givet« sig mere?

Den slags hører nu kun fortiden til. Det er muligt, at en og anden stadig af vanvare kan fable om, at moderhusdiakonien står i vejen for udviklingen; eller at diakonien er rigtigere, hvis man er helt ubundet af denne verdens handeler.

Men siden vi en lys majdag for en halv snes år siden fra en diakonskole fik en god indbydelse til åbent samarbejde diakonissehusene og diakonskolerne og -forbundene imellem, så har vi mere og mere fået blikket op for, at det er en rigdom, at kirkens diakoni har forskellige former og ytrer

sig på forskellig vis. Og dette nærmere samarbejde og fællesskab er baggrunden for, at det . . . jamen, hvordan kan det egentlig gå til, at man midt i en rødstrømpe- og Mathildebørnenes tid, kan bede en *broder* om at sende en hilsen fra et *diakonissehus*. Jo vist, vi er da nogle af min slags her i ensemblet; men det er nu *søstrene*, der giver et diakonissehus præg og farve. Derfor er det forstanderinden, søster *Signe Krogh*, der fører de følgende træffende ord i pennen:

. . . at det føles selvfølgeligt, at vi, der hører Diakonissehuset Sankt Lukas Stiftelsen til, er blandt dem, der siger hjerteligt tillykke med de 50 år. Vi ønsker god inspiration til fremtiden gennem det at se tilbage. I øvrigt lader vi nogle ord fra John Buyans bog: »Pilgrimsvandringen« ledsage vor hilsen. Ordene er nok gammeldags, men kan vel bruges af en 50-årig institution, der arbejder med mange planer – både for nutid og fremtid.

»God vilje« siger til »Kristen«: »Se frem foran dig. Ser du den lange vej? Det er vejen, du skal gå. Den er istandsat af patriarkerne, profeterne, Kristus og hans apostle, og den er så lige, som en lineal kan gøre den.«

Omvendte til verden = rodfæstede i Kristus

Af forstander, pastor Vilhelm Kolthoff, Kolonien Filadelfia

Fra kollegaen på Kolonien Filadelfia skal der ved jubilæet bringes en hjertelig lykønskning til Århus Diakonhøjskole, ikke blot fordi den er blevet et halvt hundrede år gammel, men især fordi den trods sin alder stadig øver en betydningsfuld indsats i vor kirke og i vort samfund.

At vort lille land har to uddannelsessteder for diakoner er en kendsgerning, som måske kan undre nogle, men som understreger det faktum, at der i tyverne også uden for arbejdsområdet på Kolonien Filadelfia var brug for unge mænd, som var uddannede til diakonal indsats. Hvert af uddannelsesstederne har haft sine særlige opgaver og sit særpræg, så forholdet diakonskolerne imellem har ikke været præget af konkurrence eller brødnid, men af fællesskab om adskillige arbejdsproblemer og kammeratlig kontakt på mange felter. I jubilæumsåret udtaler vi en oprigtig tak for det gode forhold, som ikke mindst igennem den sidste halve snes år er kommet så klart til udtryk lærerkredsene og elevflokkene imellem.

Om diakoniens og diakonernes fremtidige placering i vort samfund kan tænkes mange og også foruroligende tanker – men at diakonien og diakoniens folk altid vil have opgaver at løse i selv det mest velfærdsmættede samfund er en uomtvistelig kendsgerning. Det er derfor mit inderlige ønske for Århus Diakonhøjskole – og for den sags skyld også for Kolonien Filadelfias Diakonskole – at den snart må se sine ønsker om virkeligt gode rammer for sin værdifulde gerning virkeliggjort, samt at den må forblive et på grund af sin arbejdsindsats stadigt velrenommeret uddannelsessted, præget af såvel fast forankring i det kristne livssyn som af så stort udsyn, spændvidde og bevægelighed, så de kvinder og mænd, som også i fremtiden modtager deres uddannelse der, må være veludrustede til deres gerning i fremtidens samfund, idet de samtidigt er »omvendte til verden« og rodfæstede i Kristus.

Samhørighed og afhængighed

Af formanden for Diakonhøjskolens Diakonforbund, plejehjemsinspektør, diakon Axel Johannesen, Holbæk

Fra festskrifts-redaktionen er jeg anmodet om, på Diakonhøjskolens Diakonforbunds vegne at fremkomme med et par ord i form af en hilsen i anledning af Diakonhøjskolens 50 års jubilæum. Dette gør jeg med glæde.

Som overskrift til denne hilsen har jeg placeret »samhørighed og afhængighed« – for det er kendetegnet mellem Diakonhøjskolen og Diakonhøjskolens Diakonforbund. De to instanser har altid været bundet meget nær sammen – de har simpelthen ikke kunne undvære hinanden.

Ser man i de første statutter vedrørende Diakonforbundet – ja, helt tilbage til forslaget vedrørende nævnte statutter, som blev udarbejdet af diakonerne *Marius Larsen, Jørgen Jørgensen, Børge Pedersen* og forstanderne, *dr. Johannes Hoff* og *Asschenfeldt-Hansen*, så står der bl. a. i formålsparagraffen: »Indre Missions Diakoners Broderforbund's formål er at vedligeholde forbindelse mellem de enkelte medlemmer – *samt mellem disse og Indre Missions Diakonhøjskole*« – samme mening udtrykker nævnte paragraf den dag i dag.

Denne samhørighed har været helt naturligt fra Århus-diakonernes side. Man må også konstatere, at forholdene ikke er blevet svækket, men derimod styrket gennem de 50 år, der er gået; bl. a. har denne samhørighed gjort sig gældende på mange måder. Jeg kan nævne, at ikke mindre end 4 diakoner sidder i Diakonhøjskolens bestyrelse. Enhver kan tænke sig til, hvad det betyder for diakonerne, og at forstanderen for Diakonhøjskolen lige fra diakonforbundets start har været født medlem af Diakonhøjskolens Diakonforbund.

Mange diakoner, som er udgået fra Diakonhøjskolen i Århus, er skolen meget taknemmelige for, at det var under diakonuddannelsen, interessen vågnede for det samfunds- og kirkelige arbejde, som mange diakoner er placeret i.

At mænd fik adgang til sygeplejerskeuddannelsen på lige fod med kvinderne, har Diakonhøjskolen – og navnlig den daværende forstander, pastor Tange Jensen, i samarbejde med forstanderinde frk. Eli Magnussen, Sundhedsstyrelsen, en stor ære af – også her har Diakonhøjskolen givet Diakonforbundets medlemmer en god status i samfundets mangfoldige arbejdsområder.

På samme måde som vi diakoner føler taknemmelighed til Diakonhøjskolen, har jeg den følelse, at Diakonhøjskolens ledelse tit har erfaret, at stod Diakonhøjskolen i vanskeligheder på en eller anden måde, så har dens ledelse altid trygt kunnet henvende sig til vore medlemmer og få hjælp – det har været rådgivning i praktiske spørgsmål, med at placere diakonelever i praktiksteder, og ikke mindst vigtigt, har skolen været i økonomiske vanskeligheder, har Diakonhøjskolens ledelse vidst, at Århus-diakonerne stod parat til at hjælpe. Vi husker den økonomiske krise i 1956. Dette blot for at understrege samhørigheden og afhængigheden mellem diakonhøjskolen og Diakonhøjskolens Diakonforbund.

Vi fra Diakonforbundets bestyrelse er taknemmelige over, at Århus-diakonerne har vist dette sindelag over for den skole, som alle vi Århusdiakoner holder så uendelig meget af.

Det er også en stor glæde for os, som sidder i diakonforbundets bestyrelse, at kunne være med til at tilrettelægge en landsindsamling til det skolebyggeri, som vi gerne ser etableret snarest. Jeg er glad for at kunne udtale i dette jubilæumsår, at de diakoner, vi har henvendt os til, hvad angår landsindsamlingen, har vist sagen meget stor interesse – ikke blot bestyrelsesmedlemmerne og de unge diakoner, men også andre diakoner har stillet sig positivt til sagen. Og vi forventer et godt bidrag til skolens byggeri gennem landsindsamlingen – jeg kan trygt udtale, at vore medlemmer vil sætte alt ind på, at der skal komme en god økonomisk gevinst til skolebyggeriet via landsindsamlingen.

Vi kan glæde os sammen med Diakonhøjskolen over, at vi har været med til at udarbejde betænkningen vedrørende efteruddannelse af diakoner i lederstillinger ved alderdomshjem og plejehjem. En opgave, som har ligget diakonforbundets bestyrelse stærkt på sinde. At vi ikke opnåede alles tilfredshed er en anden sag, men hjulene er begyndt at dreje, øjnene er åbne hos den bevilgende myndighed over for, diakonerne er med i samfundesmaskineriet – og oven i købet dér, hvor det har været meget svært at få kvalificeret arbejdskraft.

Nu er det den social-pædagogiske linje, vi skal tage fat på. Spørgsmålet blev rejst af forstander *Jens Nørgaard* i juni måned – og som formand for bestyrelsen glædede det mig meget at kunne konstatere at hele bestyrelsen er parat til at tage fat og få placeret den social-pædagogiske line dér, hvor den hører hjemme.

At der har været mange diskussioner mellem diakonerne og de personer, som har stået som de egentlige ansvarshavende for Diakonhøjskolens drift, skal ikke nægtes, men vi må konstatere, at diskussionerne altid har været ført på et sagligt grundlag. Disse diskussioner har haft ét eneste formål, nemlig Diakonhøjskolens og elevernes bedste.

Diakonhøjskolens Diakonforbund har lagt sit årsmøde i forbindelse med afslutningen af et diakonhold – og at antallet af årsmødedeltagere er steget år for år vidner om, at den årlige sammenkomst i forbindelse med Diakonhøjskolens afslutning af et diakonhold er en begivenhed, som vi diakoner ikke vil undvære. Der er mange diakoner, som betragter de to dage i marts måned som et lille opfriskningskursus af minder fra tiden på Diakonhøjskolen og at mødes med kammerater inden for diakoniens folk.

Fremtiden for Diakonhøjskolen ser jeg på med optimisme. Men det alt afgørende for os diakoniens folk er at få den nye Diakonhøjskole bygget hurtigst muligt. Vi har så store chancer med den nye skole. Vi kan give vore diakonelever og -lærere bedre arbejdslyst. Vi kan tage flere diakonelever ind på skolen. Vi kan etablere forskellige kursus for diakonerne. Vi kan give mange diakoner en egentlig efteruddannelse inden for de forskellige specialer. Det står ganske klart for mig, at det er skolens byggeri, vi skal satse os på at få gennemført – og, sideløbende med dette byggeri, må vi samarbejde på at få diakonerne endnu bedre placeret og anerkendt, ikke blot i social- og sundhedssektoren, men også inden for Den Danske Folkekirke. Den Danske Folkekirke og de mænd, som står for den, håber jeg vil acceptere diakonerne i endnu højere grad, end det hidindtil har været tilfældet.

Til slut vil jeg ønske, at diakonflokken som helhed altid vil stå samlet om Diakonhøjskolen i Århus – at de problemer som opstår langs ad vejen løses i fællesskab. I sin tid, da vi søgte ind på Diakonhøjskolen for at få en diakonuddannelse, gjorde vi det ud fra, at vi vidste, hvor Diakonhøjskolen stod – set ud fra et kristent synspunkt.

Vi oplever i vor tid, at næsten alt skal ændres – også inden for nuværende tidspunkt. Vi ved, hvad vi har fået gennem uddanelsen på Diakonhøjskolen. Lad os diakoner holde fast ved det, lad Diakonhøjskolens ledelse mærke, at vi gerne vil være med til at støtte skolen – og lad os fortælle gennem vort daglige virke, at vi er kommet fra en skole, som har givet og støttet os i vores kristentro, som vi ikke kan undvære.

Med disse ord vil jeg ønske Diakonhøjskolen i Århus, dens forstander og lærere til lykke med de 50 år – og fortsat love et godt og loyalt samarbejde fra Århus-diakonernes side.

Diakonminder fra 5 ti-år

1920-erne

Af forretningsfører i »Kirkens Korshær«, diakon Ch. Lehn Petersen

En cykeltur fra Odense til Århus i 1921 resulterede i en samtale med læge *Johs. Hoff*, og det, han havde at sige om diakoni og diakonens uddannelse og opgaver, gav form til egne mere eller mindre tågede ideer om livsudfoldelse.

Få dage efter afsendtes en ansøgning om optagelse på det allerede igangværende begynderhold på Diakonskolen i Århus. Det ønskede blev bevilget.

Så vidt jeg husker, var vi 12 på dette – det andet – begynderhold. Vidt forskellige var vi, hvad såvel alder som uddannelsesmæssige og landsdelsbestemte forudsætninger angik; de kirkelige miljøer, hvorfra vi stammede, var absolut højst uensartede.

Ud af denne brogede mangfoldighed voksede et kammeratskab med en frugtbar, gensidig påvirkning, som blev et væsentligt led i forberedelsen til fremtiden. Vi diskuterede og var tit rygende uenige: hvordan skulle unge fra landmiljøer kunne blive enige med dem fra bymiljøer om sociale og politiske forhold? Det kunne da heller ikke undgås, at divergerende teologiske opfattelser gav anledning til heftig polemik, ofte bestemt af undervisningens tendens.

Selvfølgelig blev fremtiden luftet. Blev der brug for os? Ville man acceptere den særlige uddannelse? Det var de brændende spørgsmål. Derimod mindes jeg ikke at have overværet »lønforhandlinger«.

Da vi efter et par års forløb i praktisk arbejde mødtes igen på det afsluttende hold, var vi begyndt at ane, at der nok kunne blive brug for os. Men hvor? Spændingen var der stadig, og forventningen var stor.

Doktor Hoff var det faste punkt i al brogetheden. Han var urokkelig i sin tro på det, der var begyndt, og en skanse imod de tilløb til utålmodighed, som undertiden opstod.

Under min praktiske uddannelse, der i 20 måneder foregik i Grib Skov (civil værnepligt), hændte det, at han aflagde besøg (med madpakke og thermoflaske), og vi tog til Fredensborg, hvor vi havnede i en del af slots-

parken, der blev lukket ved mørkets frembrud. Da vi skulle ud, var lågen låst, og vi måtte klatre over hegnet; for mig, den helt unge, gik det nemt nok, for doktor Hoff noget mere trægt; men over kom han, som han kom over så mange forhindringer i arbejdet for den sag, han helt gik ind for.

Orden og hygiejne var nøgleord under uddannelsen. Rent på såvel synlige som usynlige steder skulle der være – fra neden og opefter til tagrenderne, hvilke sidste en dag faldt i min lod at rense. Jeg opdagede ved den lejlighed, at på trods af alle matematiske love er en husmur meget højere set fra tagrenden end fra jorden.

De dygtige og interesserede lærere fik terpet en del kundskaber i os, og en dag i efteråret 1924 stod vi alle med hver sit eksamensbevis, rede til at drage ud til de forskellige gøremål, der havde tilbudt sig. Vi havde omsider fået svaret på vort spørgsmål: bliver der brug for os?

Der *blev* brug for os på vidt forskellige felter, og nu – ca. et halvt århundrede efter – skal det for mit vedkommende siges: det hele har rigeligt været cykelturen til Århus i 1921 værd.

Årgang 1930

Af rejsesekretær for Blå Kors, Morten Jensen, Skjern.

Et bibelord har fra min tidligste ungdom stået for mig i en særlig glans: »Den, som vil være stor iblandt jer, han skal være alles tjener.« Det var derfor ganske naturligt, at diakonskolen i Århus havde min interesse fra den første, famlende begyndelse. Min boghandler stillede sig uforstående, da jeg ville købe skolens første årsberetning. Det viste sig senere, at det var et duplikeret hefte på fire sider!

Min interesse tog form, og den 3. november 1926 mødte jeg på diakonskolen som den førstankomne af et hold på 33. Jeg spiste til middag sammen med ældste hold, og de var jo på »deres egen boldgade, da »de små« ikke rigtig var mødt op endnu. Det var et såre fornøjeligt måltid, og jeg tænkte: »Ja, det kan jo ikke være anderledes! Der må være livsglæde og godt humør mellem unge mænd, der går ind til en så dejlig livsgerning.«

Den første vinter gik sin gang. Meget fik vi lært, og vi blev knyttet sammen i et venskab, der har stået sin prøve gennem årene.

Så kom vi ud i de forskellige elevpladser. En ualmindelig god ordning, som har stået sin prøve indtil i dag. Dr. Hoff og Aschenfeldt-Hansen havde en lykkelig hånd, da de fastlagde skolens rammer.

Skolens motto: »Tjen Herren med glæde« var det alt overskyggende. I elevpladserne betød det ikke noget, hvad vi fik ud af det økonomisk, eller hvordan arbejdsforholdene var. Kun én ting havde betydning: Om vi kunne gøre fyldest, hvor vi fik vor gerning.

Jeg har tit sagt, at det blev hamret ind i os. – Men nu, ved nærmere eftertanke, er jeg klar over, at der egentlig blev sagt meget lidt om det. Det var noget, der »lå i luften«.

Skolen var jo ikke noget luksushotel.

Vi havde kakkelovne på værelserne og skulle selvfølgelig selv fyre ... og rense kakkelovne!

Kullene købte vi af diakon Kristoffersen, som hurtigt fik navneforandring til »Kulstoffer«.

En del af holdet tog et ekstra år i elevpladserne, men vi var en flok, som mødtes til afsluttende kursus i 1929–30.

Vi blev knyttet sammen i et ubrydeligt venskab, så vi ved fyrreårsjubilæet mødtes fuldtalligt – sammen med vores »dia-koner«! – Og så havde vi et helt år, hvor vi udelukkende kunne samle os om skolefagene. Det var

en meget værdifuld afslutning på uddannelsen. Hvad vi dog fik ud af det år!

Og lærerne! – Det var en vældig fordel, at vor skole ligger i Århus. De kapaciteter, vi havde som timelærere, kunne en lille, fattig skole aldrig have fået på anden måde.

Skoleinspektør Johs. Pedersen: Vor uforlignelige litteratur- og dansklærer. Den dag i dag tænker jeg med glæde på, hvad han gav os.

Lektor Nottelmann Hansen fra Den jyske Handelshøjskole lærte os enkelt og dobbelt bogholderi den vinter. Han sagde for øvrigt, at det enkelte var meget dobbelt, og det dobbelte var meget enkelt! Vi var spilvågne i hans timer.

Dr. Hoffs lægefagstimer og hele hans fine og elskelige personlighed fik stor betydning for os.

Som daglig leder havde vi pastor Torvald Madsen. En meget betydelig og særpræget personlighed, en enestående dygtig lærer og en trofast ven.

I sociallovgivning havde vi den senere så navnkundige borgmester Unmack Larsen. Et sandt fyrværkeri i timerne – men stoffet fik vi lært. Vi holdt afskedsfest for ham på »Jomfru Maries konditori« (Marie Christensen), og vi forærede ham en skråtobaksdåse af tretårnet sølv.

Ja, minderne myldrer frem efter fyrre års forløb. Men skolen gav os mere end minder. Den udrustede os til dåd. Et helt liv i tjeneste blandt vore medmennesker.

Vi står i dyb taknemmelighedsgæld til de mænd på vor gamle skole, som gav os af deres rigdom. Meget er forandret i diakonsagen siden 1930. Men jeg fik den sikre forvisning ved at møde diakonerne af i dag ved sidste årsmøde, at grundlaget og målet er det samme.

Diakon model 1940

Af indremissionær ved »Bethania« i Århus, diakon Axel Axelsen

At blive diakon var dengang at gå ind til en stor gerning i Jesu navn som en discipel, der ville vandre i Kristi fodspor, efterlignende ham, der sagde om sig selv, at han var så fattig, at han ikke havde det, hvortil han kunne hælde sit hoved, men havde det sind og den kærlighed, at han ville hjælpe dem, der kom til ham, med hjælp både til legeme og sjæl.

Jeg glemmer ikke de rige timer, hvor vores kære lærer Johannes Petersen fremstillede dette hellige kald for os, så vi forstod, det at være diakon, det var ikke at opnå en stor, vellønnet og ærefuld stilling – men det var en tjenergerning for Gud og et forsøg på at lindre vore medmenneskers nød, både legemligt og, ikke mindre, åndeligt eller sjæleligt.

Hvad det kostede at være på skolen dengang, husker jeg ikke, men mine sparepenge slog i hvert fald til til begynderkurset, og så kom jeg ud som elev, først i soldatermissionen med en løn på 60,00 kr. pr. md., derefter på kuranstalten Hald, hvor lønnen var 40,00 kr. for os elever – og vores bademester, som var fuldt uddannet, fik 126,01 kr. pr. md. Og så gik turen til et optagelseshjem, inden jeg vendte tilbage til afsluttende kursus på skolen, hvortil jeg havde lånt kr. 800,00 i en sparekasse, Og da jeg var færdig på skolen, kom jeg til København og fik 150,00 kr. på egen kost og eget logi i et dejligt arbejde inden for »Kirkens Korshær«, men det skal indrømmes, at man uvægerligt måtte spekulere noget på sin økonomiske stilling Nå – men efterhånden tjente jeg da noget mere, og i 1942 kom jeg i Indre Missions tjeneste, hvor jeg har været siden.

Mange år er nu gået. Gud var med i tjenesten, og det at opleve Herrens velsignelse i alt, hvad man har med at gøre, det er kort sagt et forunderligt rigt liv.

Og selv om det senere er blevet sagt, at vi, som blev sekretærer, missionærer o. l. var mislykkede diakoner, så vil jeg dog påstå, at den uddannelse, som vi fik på diakonskolen, både i det praktiske og, ikke mindre, i det sjælelige er af meget stor betydning også for os, der står i det, man kalder for ord-mission.

Diakonskolens motto dengang, som stod på bjælken i den lille skolestue, var: »Små ting er små ting, men troskab i små ting er en stor ting.« Det var en god og sund rettesnor for os unge, der drog ud fra skolen til den gerning, der ventede foran.

Og salmistens ord står stadig ved magt: Dersom *Herren* ikke bygger huset, er bygmesterens møje forgæves, selv om man står tidligt op og går sent til ro. (Salme 127).

1950 = Livsvisdom og inspiration = lønforbedring og pladsmangel

Af bestyrer Christian Andersen, pensionisthjemmet »Torsbo«, Tåstrup.

Jeg skal forsøge at tegne nogle streger af, hvordan det var at være elev af diakonholdet 1950.

I *indhold* er der ingen forskel nu fra dengang. Det egentlige sigte: At tjene medmennesket – er til alle tider diakoniens gave og opgave. *I det ydre* er der glædeligvis sket meget. Vi, der var elever dengang, fik lov at se det tidehverv, der var på vej. Her tænker jeg på købet af Strandvejen 86, samt på mænds adgang til sygeplejeuddannelse. Disse ting var på daværende tidspunkt ved at gå i orden.

Elevtiden var meget længere, end den nu er. Det var meget almindeligt, at den varede helt op til 3½ år, hvad den gjorde for det begynderhold, jeg var på. De fleste af os havde tre forskellige pladser. Jeg for mit vedkommende var først et halvt år i privatpleje, hvor jeg passede en sindssyg ung mand. Derefter et år på Nyborg sygehus, og sidst halvandet år ved åndssvageforsorgen. De to sidste pladser står for mig som noget af det bedste, jeg har fra min elevtid. Lønnen som elev var lille, selv efter den tids forhold. I Nyborg fik jeg 75 kr. og måtte selv sørge for uniform. Det var meget almindeligt for elever dengang. Det skal føjes til de mange andre store fortjenester, vi kan takke forstander *Tange Jensen for,* at han i disse år fik højnet elevernes løn og arbejdsforhold ganske betydeligt, så det også kom til at gælde for diakonelever, at en arbejder er sin løn værd. Jeg husker fra den tid, at en af mit hold var i en plads, hvor han fik at vide, at den eneste grund til, at han var der, var på grund af, at det var en billig arbejdskraft. Denne elevplads blev omgående nedlagt.

På skolen havde vi meget trange pladsforhold. Elevtilgangen var stadig stigende, og for at skaffe plads til alle, måtte et nedlagt badeværelse tages i brug til to elever. Vi havde kun én skolestue, og hvor har vi brugt mange timer til at forvandle spisestuen til skolestue, som så fungerede som skolestue for det andet hold. Mangelen på plads bevirkede ligeledes, at mange af de fag, som i dag er en selvfølgelighed, måtte vi tage uden for skoletimerne. Jeg husker, når vi skulle til maskinskrivning. Det var vist nede i Frederiksgade. Vi måtte styrte af sted lige over middag og kunne lige nå at være tilbage igen, til eftermiddagstimerne begyndte. Sprogundervisnin-

gen foregik på den måde, at nogle stykker engagerede en student, som så kom og gav timer om aftenen.

Mange gode minder går tilbage til tiden på afsluttende hold. At tiden fik så rigt et indhold skyldtes i høj grad husfaderparret *Olga* og *Jens Nielsen* samt den da nyankomne lærer Skovmoes. Det er vist ikke for meget sagt, at mit hold fik et ganske særlig godt forhold til vort husfaderpar. Hvor havde vi det frit og godt. Dertil kom, at vi af Jens Nielsen fik lært mange praktiske færdigheder, der kom os til hjælp senere, men mest huskes han for det, han som ældre diakon gav os unge. Han øste gerne af sin rige livsvisdom.

Lærer *Skovmoes*, som nu er en diakonal institution, vil især af os huskes for hans opførelse af skuespillet »Fra Tidehvervet« med alle os elever som aktører. At det nok i nogen måde gik ud lektierne, det får være. Det var prisen værd, trods det store slid med at male dekorationer, og hvad der ellers hører til en teaterforestilling. Vi spillede det for fuldt hus gentagne gange i missionshuset »Carmel«. Den sidste aften havde vi den store glæde, at fru Kaj Munk og hendes datter var til stede sammen med daværende biskop Skat Hoffmeyer. Glædeligt er det at tænke på, at så mange hold efter os har nydt godt af lærer Skovmoes' rige og inspirerende undervisning.

1960

Egnethed og forskellighed

Af diakon, socialrådgiver Børge Roelshøj, Randers

Jeg skal forsøge at give nogle glimt af, hvordan det var at være elev i årgang 1960.

I samme forbindelse skal det tilføjes, at mange ting er glemt, og de ting, jeg vil prøve at tage frem, bliver ret ensidige og måske af subjektiv karakter.

Bevæggrunde og baggrund for ønsket om en diakonuddannelse er forskellige for de flestes vedkommende. Jeg husker, da jeg selv begyndte på Diakonhøjskolen i maj måned 1956. hvor forskellige eleverne var. Der var mange kanter, der skulle slibes af både i skoletimerne og i kammeratskabet. Mange timer gik med drøftelse af de forskellige ting, som man blev optaget af på skolen. Specielt tiden op mod optagelsen som diakonelev, drøftedes tit og ofte, hvordan man kunne blive egnet til at være diakon? Flere anså diakongerningen som et kald til dem, medens andre gav udtryk for, at arbejdet havde deres lyst og interesse, og dette var årsagen til deres ønske om en diakonuddannelse.

Efter udsendelsen som diakonelever til forskellige elevpladser lå det de forskellige meget på sinde, om man udførte arbejdet tilfredsstillende. Kravene til den enkelte diakonelev var ofte ret store, måske for store i visse tilfælde, idet eleven ofte udfyldte en plads og ligeledes var en billig arbejdskraft. For at bevare kontakten mellem skolen og den enkelte elev var reglen den, at der kom besøg fra skolen hos den enkelte, da der i tilfælde kunne være ting, som eleven gerne ville drøfte, ligesom der fra institutionen måske også var ting, som skulle korrigeres. På grund af, at elevkontakten skulle være sideløbende med alt andet arbejde på og omkring skolen, var det ikke alle elever, som skolen nåede at få aflagt besøg hos.

Et af de tilfælde, som skolen tog sig af under et besøg, var en anmodning til eleven om at holde lidt igen på sin arbejdsiver. Ja – nidkære og arbejdsomme diakonelever var der også på dette tidspunkt, men vel også nogle, der klarede arbejdsopgaverne på en lidt lettere måde.

Diakonelevernes arbejde på de forskellige institutioner medførte i flere tilfælde, at den enkelte elevs opfattelse af diakongerningen blev mere livsnær, men eleven blev også samtidig klar over, at der var arbejdsopgaver

nok. Ved ønsket om en diakonuddannelse var der ofte ret afgrænsede arbejdsområder, man kunne tænke sig at arbejde inden for. Kun et fåtals arbejdsområde var blevet ændret under elevtiden, medens andres ønske var blevet forstærket, selv om man havde erfaret, at arbejdets art var en helt anden, end man havde opfattelsen af. Størsteparten af eleverne på daværende tidspunkt havde ønsker om at arbejde blandt syge og/eller gamle, medens kun et fåtal havde ønsker om et kirkeligt eller socialt arbejde.

En stor gevinst for skolen var godkendelsen af den som sygeplejeforskole i 1958. Men denne godkendelse medførte også, at der samtidig gik tre forskellige hold på skolen: et begynderhold, et sygeplejehold og et afsluttende hold. Rammerne på skolen var blevet endnu snævrere, og for at have undervisningslokaler nok, måtte foruden skolestuerne også dagligstuen og spisestuen tages i brug. Denne nyskabelse medførte ligeledes, at der opstod ønsker hos de elever, der senere ønskede at arbejde inden for det kirkelige og sociale arbejde, om en linie med fag beregnet på dette arbejde. Det var ikke, fordi man misbilligede sygeplejetimerne, men på grund af viden om, at kravene inden for kirkeligt og socialt arbejde også blev større. Skolens rammer formåede dog ikke på daværende tidspunkt at opfylde disse krav og ønsker, så det er med glæde, at man ved, at der nu på skolen er en linje med henblik på kirkeligt og socialt arbejde.

Diakonhøjskolens forstandere

Fhv. kirkeminister *Arne Sørensen* skrev i »Berlingske Tidende«s kronik i forbindelse med digterpræsten Kaj Munk's placering i historien, at »den rimelige, historiske placering af berømte personligheder må følge to strenge regler. Den første er, at alle venner og fjender fra vedkommendes egen tid forlængst må være gået i graven. Og for det andet må vedkommende placeres i forhold til historiske tendenser og kurver, der ikke blot kan drages op gennem fortiden ind i hans nutid, men kan fortsættes ind i en fremtid, der ligger et helt eller halvt århundrede efter hans død.«

Skulle man følge *begge* disse »strenge regler«, kan man *endnu* ikke skrive »historien« om vore tidligere forstandere indtil den nuværende. Den første regel udelukkes nemlig af, at »gamle« elever med bevægelse eller i harme taler om deres tids forstandere. Den anden regel rejser spørgsmålet, om et menneske er et »produkt« af sin tid – eller vedkommende er en medformer deraf. Om vedkommendes epoke er rammen om et liv – eller om den er det billede, vedkommende skabte af diakonien i samfundets øvrige liv.

Stedet er ikke her, i dette beskedne jubilæumsskrift, at diskutere historieforskningens metoder, midler og mål. Men for den, det er betroet at biografere forstanderne, må det være tilladt indledningsvis at klarlægge en fremgangsmåde i det følgende. Som Københavns Universitets nuværende rektor, profesor *Mogens Fog*, sagde ved indvielsen af mindelunden i Ryvangen den 29. august 1945: »Et livsløbs værdi måles ikke i år, men i karat.« Måtte disse menneskers høje karat skinne igennem! Det har ikke været den skrivendes opgave at give helgen-skildringer, men fremtrække nogle karakteristika. Som *kilder* er benyttet udsagn, skriftlige og mundtlige, offentlige og andre, af vedkommende person, dels oplysninger givet af mennesker, i hvis lod det faldt at samarbejde med disse . . . og derigennem stå dem nær.

Det er vel da naturligt at begynde med den mand, der blev skolens første forstander, præsten *Carl* Christoph Julius *Asschenfeldt-Hansen*. Han fødtes i *Bov* 28. januar 1856. Hans far var præst i det dengang endnu danske Slesvig. Hans morfar var præst ved Nicolai kirke i Flensborg. Der er næppe tvivl om, at sønderjydens og grænseboens holdning tidligt indgik

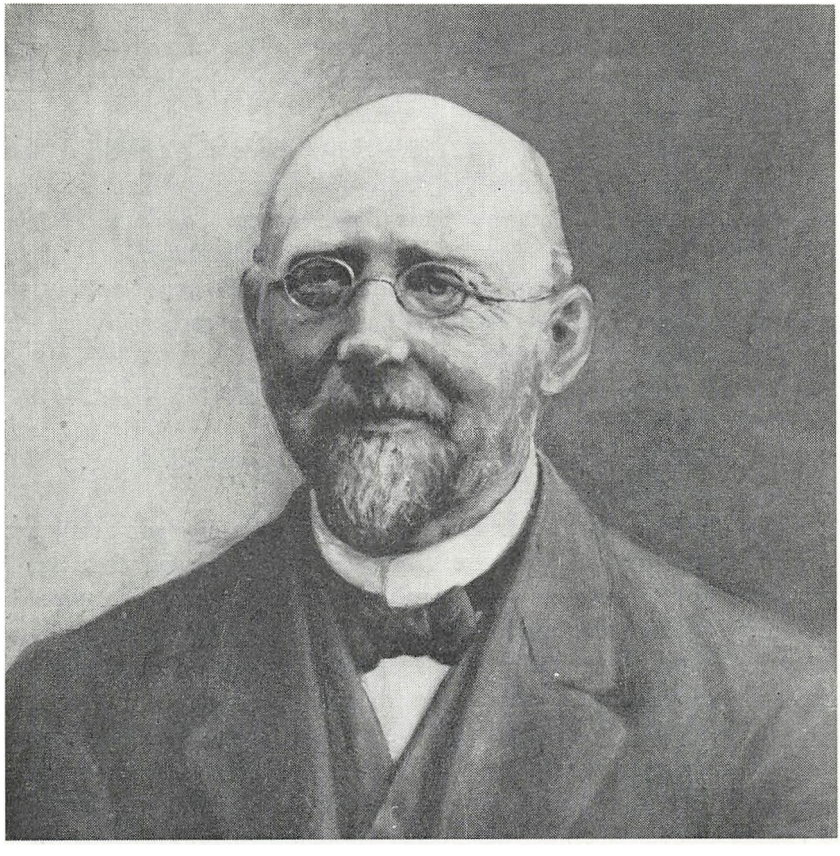

i Asschenfeldt-Hansens bevidsthed og i førskoleårene prægede hans livsførelse ud over disse. Allerede i landsbyskoletiden i *Højslev* ved Skive fik han sine første indtryk af *bibelkundskabens* værdi, noget, der senere satte sig spor i hans egne bibeltolkninger. *Kostskolelivets værdi* gik op for ham på Viborg katedralskole.

I erindringsbogen med den for Asschenfeldt-Hansen karakteristiske titel »Nåde over nåde« (Lohses forlag, 1930) kommer hans selv-bevidsthed, parret med en gud-hengiven ydmyghed, ofte til udtryk.

Han *ved, hvem* der har givet ham gode evner, god hukommelse o.s.v., nemlig »Herren«, men også, *at* han er i besiddelse deraf. Han omtaler således et steds, at han kun manglede 7/12 point i udmærkelse til studentereksamen. Men han nævner også, *hvad* dette lærte ham sidenhen: at Gud ville give ham en hjælp mod den vigtighed, der ligger så snublende nær for »vor syndige natur«.

Undervisning kom A.-H. ind i straks efter sin teologiske embedseksamen i 1879, idet han blev huslærer for en søn af den daværende sognepræst til Refsnæs (Røsnæs), pastor Pipper. Under opholdet her gik han ofte på husbesøg hos sognets syge og sunde.

Præstegerningen faldt (1880–82) i Halsted-Avnede på Vestlolland, hvor han var kapellan. Herom fortælles der, også af andre end ham selv, om hans skole-visitatser. Morsom var hans tilbagevenden til de derpå følgende folke-gilder i skolen. Her »lurede« A.-H. nok sognebørnene. Der var noget forslagent, yderst agtpågivende i hans natur. Blev, som han selv udtrykker det, hans »ydre blik« sløret, så skærpedes hans sanser i øvrigt – og fornemmelsen for, hvad der skete omkring ham.

Det er for øvrigt interessant, at Asschenfeldt-Hansen blev ordineret i Maribo domkirke af biskop *D. G. Monrad.*

Hans *sociale* forståelse viste sig ved, at sognets arbejderboliger, kaldt »hvilehusene«, blev hans naturlige mødested.

Det *kateketiske arbejde,* kirkens gamle, oplærende og opdragende gerning til kristen tro og livsførelse, lagde han tidligt megen vægt på, og endnu kan folk fortælle om hans konfirmandtimer, og hans »gejstlige tilsyn« med skolens »religionsundervisning«. Han tog også fat på søndagsskolearbejdet og, i samarbejde med den senere, navnkundige københavnske gårdmissionær *R. B. Clausen,* på børnegudstjenesterne.

Fra Lolland drog A.-H. til *Sæby* i Vendsyssel, hvor en af hans sønner, den senere kinamissionær i Siuyen i Manchuriet, læge Vilhelm Asschenfeldt, endnu bor og virker. I Sæby-tiden (1882–92) må man især bemærke de vækkelsesbevægelser, der også nåede til nabosognene *Volstrup-Hørby,* hvori en senere forstander for Diakonhøjskolen, *Torvald M. Madsen,* fik sit arbejde fra 1935.

I årene fra 1885 til 1892 arbejdede A.-H. med kirkehistoriske småskrifter, 29 i alt, som blev samlet i tre bind og siden blev til et større 2-binds værk på Lohses forlag: »Kirkehistorie for menigheden«.

»At øse af kirkehistoriens levende vandstrømme vil ingen fortryde. Det bringer meget til ydmyghed og meget til opmuntring, til berigelse, belæring og vejledning. Sådan læsning er sund og gavnlig frem for megen romanlæsning, thi kirkehistorien er levende virkelighed«, siger A.-H.

Under arbejdet med forstandernes livsløb er det en glæde at konstatere sandheden heri, selv om *vi* ikke ville skrive sådan en kirkehistorie i dag. Der er nu en egen fascinerende virkning over A.-H.'s yderst folkelige skrift. Det er »levende ord« – på tryk.

Man kan ikke lade være med at se efter i en kirkehistorie, hvilken plads diakonien har deri, og hvordan den omtales. Hos »gamle Asschenfeldt« tales der ikke om diakoner, men om »syv mænd«, og først langt fremme i

bogen nævnes kirkens sociale indsats, og dér fremhæves den kvindelige menighedstjener, diakon-inden. Laurentius og begivenhederne i Rom omkring martyrdiakonen »på risten« omtales udførligt. A.H.'s jævne beskrivelse søger til anekdoterne: »Vend mig nu,« sagde han (St. Laurentius), »på denne side er jeg stegt nok.« Risten går for øvrigt igen i Skagens bys våben, ved A.-H. at fortælle. Kirkens diakonale institutioner bliver loyalt gennemgået. A.-H. tænkte selv altid i institutioner og havde den indremisionske fryd ved at se sådanne gro om sig.

Den grundtvigske »livsrørelse« havde vel ikke i A.-H. en alt for varm ven. Det er derfor sjovt at se, hvad A.-H. siger i sine erindringer om *højskolen*. Det blev Diakonhøjskolen jo ikke i hans tid, da var den *diakonskole*. Han taler om »den hellige saltkraft«, der har »tabt sig«. »Dertil har desværre mange af de højskoler, der har rejst sig hele landet over ved den grundtvigske bevægelse, bidraget stærkt«. »Med al agtelse for de højskoler, der arbejder under korsets mærke, må det dog siges, at der også viser sig mange sørgelige frugter fra den grundtvigske højskole.« En af disse nævner A.-H.: den (for ham at se) tiltagende ligegyldighed over for kirken og dens gudstjeneste blandt datidens grundtvigske ungdom.

Man skulle måske tro, at datidens kirkelige »aktivister« i A.-H. ville se en meningsfælle og følgesvend. Men *Henry Ussing*, dengang sognepræst i *Vejlby* ved Århus, senere stiftsprovst i København, skriver 10. jan. 1889 til »Kirkens Venner« om *sit* forbehold over for Asschenfeldt-Hansen.

Inden for Indre Mission betragtedes *den* mand, der mere end nogen anden i »Indre Missions andet slægtled« gik mod de »udkants-hellige« en overgang som hørende til »Indre Missions venstrefløj«, endda den yderste, som der advaredes mod i »Indre Missions Tidende«.

Den mand, hvis ireniske sindelag (d.v.s. fredsstiftende holdning) også gav sig udtryk i, at han tiltalte alle med et »Min kære –«, ja, endog kunne sige *det* om sin gamle hat, han blev ofte udsat for ubillig kritik fra »de troendes side«.

Når A.-H. skulle skildre Indre Mission og Vilhelm Beck er han dog, tydeligt nok, på hjemmebane. Selv om han vel under det bekendte Bethesdamøde om bibelsynet ikke uden videre og straks kunne godtage Beck. Men det, A.-H. kunne lide ved IM var nok det, han selv et steds siger, at Indre Mission »altid har haft blikket for det kirkelige embedes betydning«.

A.-H. var på mange måder *visionær*, til tider *profetisk* i sit syn. Han tegner således i sin kirkehistorie et billede af kommunismen og af »kirkelige« forsøg på at finde et alternativ dertil, noget, vor tid oplever.

Under omtalen af Frelsens Hær siger han, at den nærmer sig med stærk fart det skær, på hvilken pietismen led skade, nemlig . . . gerningsvæsen.

Kirkehistoriebøgerne er stadig ikke blot læselige, men, med vore beretti-

gede korrektiver, brugelige. Selv om han kaldes epigon og dilettantisk af vor tids ledende kristendomskundskabs-pædagoger.

Skriftligt var A.-H. i det hele taget yderst produktiv.

I årene 1892–96 var A.-H. rejsepræst for »Kirkelig Forening for den Indre Mission i Danmark«.

Når A.-H. fortæller fra denne tid, får han altid lejlighed til at spinde en ende på en faktisk foregået begivenhed – og, vel at mærke: altid en såre opbyggelig.

Men hans nøgternhed er umiskendelig, ikke mindst over for penge. Fra barndommen havde han lært nøjsomhed, og siden regnedes adskilligt ud i kroner og ører. Ja, åndeligt liv måltes i offervilje til Guds riges mange »anliggender«.

Efter en tid (1896–1904) som præst i Slemminge, kom A.-H. til Nørre Nissum 1904–14, en tid endda som seminarieforstander deroppe (fra 1906). 1914–26 fulgte tiden i Gern, afbrudt af forstander-perioden på diakonskolen.

Når Vilhelm Beck tilråbte *sin* tids teologiske professorer: På knæ for Bibelen, så har han dette billede fra A.-H., der havde fortalt om en gammel Skagens-fisker, der gjorde dette hver morgen.

Redaktionen af »Indre Missions Tidende« og »Annexet« lå også i nogle år i A.-H.'s hænder, og fra 1909–11 ledede han Nørre Nissum højskole, Indre Missions hjemsted for den ungdom, der ellers ikke ville finde et fra hjemmet kendt og kært miljø i højskolen. Mange i den kirkelige terminologi såkaldte »sager« blev henlagt til A.-H. – fra hans egen påhitsomhed, fra Indre Missions-kredse og fra den, der får folk til at tænke og organisere.

20. okt. 1920 blev A.-H. opfordret til at indtræde i Indre Missions bestyrelse.

Omkring ham voksede børnehjem op, Rønde Kursus tog skikkelse, og en dag blev A.-H. formand i det udvalg, der skulle føre diakon-»sagen« frem. Velkendt er vel, at A.-H. ledte efter en leder til diakonskolen, men i en sen nattetime blev han klar over, at *han selv* skulle være det. Så gjaldt det om at finde den lægelige leder, og her er det, dr. *Hoff* træder ind i billedet.

Man søgte et sted, skolen skulle ligge – og man fik på forunderlig måde de midler, man skulle bruge og lidt til. Man fik endda de 21 første elever, hvilket ikke var nogen selvfølge, da som siden. I skolens første år var A.-H. (nemlig fra indvielsen til næste efterår) løst fra sin sognepræstegerning, idet en præst fra Den forenede Kirke i USA vikarierede for ham i Gern. Derpå gik ledelsen af skolen over fra Asschenfeldt-Hansen til dr. Hoff alene.

Men i en årrække tog A.-H. ugentligt ind til skolen og havde »religions-

timer« der. Han rejste for diakonskolen og den sag, der lå bag denne. Han organiserede også salget af skolens julebog, den senere »Julebud«.

A.-H. fulgte sit liv igennem diakonskolen og »sagen«. Han fik en diakon til Gern hvilehjem. Han oplevede i sine år som emeritus (»udtjent«) i Langaa, under legemlig svækkelse, at blive plejet af diakoner – til hans store glæde.

I Langaa skrev han bibelstudiebogen »Fra dag til dag«. Kendt er også »Fra Guldgruben« stadigvæk.

Herude tænkte han på oktoberrevolutionen – og de lange linjer derfra: »Når vi giver agt på, hvad der sker, særlig i Rusland, den aldeles dæmoniske iver og onde kraft, hvormed kampen føres mod Herren vor Gud og hans salvede, mod alle Guds riges venner, når vi ser på den slægt, som dér vokser op, fyldt med had og foragt over for al religion, da har vi et slående billede på antikristens tider.«

Når A.-H. kunne stille så rigtige diagnoser af sin samtid og så klare prognoser for fremtidens trosliv, hænger det nok sammen med hans bibelviden, hans indlevelse i den inspirationskilde, der førte ham om ad den gamle husmoderskole på Dalgas Avenue 52.

Han døde i Langaa den 27. marts 1934 og blev således ikke vidne til ismernes flåen i Europas legeme. På hans gravsten står: Ef. 3, 20–21.

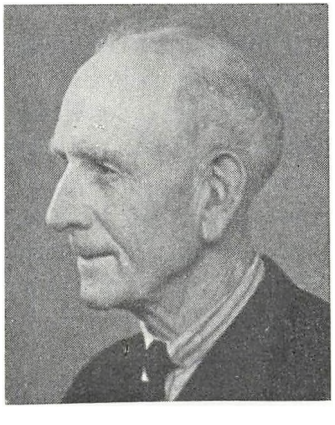

Lægen *Johannes Hoff*, født 13. oktober 1876, flyttede ind på skolen efter indvielsen, og efter denne var dr. Hoff på møderejse ud over landet for at skaffe mennesker i den (dengang) ukendte og ejendommelige funktion af kirke og samfund. På rejserne modtog han også gaver til skolen.

Dr. Hoff, der ved sin tiltræden som diakonskolens forstander, var læge på Asylet ved Risskov (det senere statshospital), havde allerede i sin ungdom, i Lille-Næstved, været præget af diakonal tilværelses-forståelse. Må-

ske kan noget deraf spores til en mand, der dengang var præst i det sydsjællandske landsogn, nemlig en far til den senere fængselspræst Johannes Munck (død 1920), »landstrygernes præst«, som digteren Nis Petersen kalder ham i sit mindedigt ... grundlægger af Møltrup optagelseshjem.

Under hans lægegerning i Skagen og Fredericia levede dragelsen mod diakonien, lød dens kald i dr. Hoffs sind.

Dette kombineredes med en menneskelig opfordring fra daværende medlem af Indre Missions bestyrelse, sognepræsten i *Grønbæk* ved Silkeborg, *Olaf Jessen*, om at tage opgaven op med diakonuddannelse.

De var gamle kendinge fra den »kristelige ungdomsbevægelse« (d.v.s. KFUM og K). Dr. Hoff drøftede sagen med skolens første lærer, den senere sognepræst i Bjerring–Mammen ved Bjerringbro, *Johannes Damgaard Jensen*, der også har virket som afdelingsleder ved »Samfundet og Hjemmet for Vanføre« og som præst i Glyngøre–Sæby. Han var, da dr. Hoff skulle tiltræde, ved at tage studentereksamen på Indre Missions kursus i Rønde.

Det, der stod dr. Hoff klart for øje, var skolingen af plejepersonalet. Som militærlæge under den 1. verdenskrig blev det pålagt dr. Hoff at oplære regimentets sygehjælpere (mænd) i det elementæreste – og med henblik på mulig krigsdeltagelse. Undervisningen i sanitær-taktik, som det kaldtes, foregik bl. a. ud fra »Håndbog i sundhedstjenesten ved den danske hær under krig«, i det væsentligste udarbejdet af den daværende generallæge *J. F. Hempel* (1848–1911). Her blandt »sygepasserne« fik dr. Hoff sin »ilddåb« til diakonernes pleje-undervisning.

Det var på KFUM og Ks daværende landskontor i Århus, at dr. Hoff sagde ja til at gå ind i den lærergerning ved diakonskolen, som for hans del skulle vare indtil 2. verdenskrigs slutning i 1945. Dr. Hoffs betingelse for at være medleder af skolen var den enkle og umisforståelige, at den »lægelige« side af elevernes uddannelse nødvendiggjorde hans tilstedeværelse og indsats på forsvarlig vis, for at han med tryghed kunne sende dem ud i de ventede plejemæssige opgaver med de krav, der stilledes til gerningens udøvere, også rent fagligt.

Dr. Hoff har selv skildret det håndværkerliv, han med sin kone dumpede ned i ved ankomsten til skolen. De to første måneder, fra august til oktober, hvor Asschenfeldt-Hansen's kom, lå der murbrokker i sengene, og el og gas var ikke tilsluttet. I den »store stue mod øst« stuvedes lægefamiliens møbler sammen, og i den »lille skolestue« (nu en vinkel af skolestuen på Dalgas Avenue) tilberedte de på et lille komfur deres – sikkert spartanske – føde.

Den sidste sætning bedes forstået derhen, at dr. Hoff var uhyre nøjsom, og diakonskolens første tid præget af den (nødvendige) sparsommelighed,

der tillige ansås for en kristelig dyd. En forvænnet efterslægt vil måske kalde levefoden da for »fattigdommens«, men uden denne mådeholdenhed var man aldrig kommet »igennem«, kan vi nu se og sige.

Når A.-H. og dr. Hoff kunne enes om arbejdet, så forskellige de var, skyldes det nok, som A.-H. sagde, at de »skulle dele riget imellem sig«, altså den tids »situationsbeskrivelse« til lettelse for opgavernes løsning. A.-H. stejlede måske en smule, da dr. Hoff over for ham klargjorde sin »plan« for diakonuddannelsen, den, der stadig gælder, nemlig at praksis og teori skal gå hånd i hånd. Der var allerede dengang dem, der husede »skumle« seminarieplaner med diakonskolen. Der var også folk, der ville åndeliggøre diakonuddannelsen. Der var mennesker, der tænkte i »kønsroller«: mænd skulle ikke udføre kvindearbejde. Dr. Hoff skubbede *alt* dette af bordet som uholdbart. Teori alene skaber linealtænkende mennesker. Prædikeri kan ikke erstatte den jordnære og livs-berørende omgang med folk i lyst og nød. Mænd må udføre menneskers gerning. Hospitalsmæssig rengøring, borddækning, opvask, hjælp i hus og have blev sat på skemaet. Det blev færdighedsfag, der sagde nok så meget om en elevs dueligheds som så meget andet. Derved attesteredes under uddannelsen, *om* man kunne gøre fyldest. Manuelt, praktisk – nøgternt påkrævet.

Men noget eget uddannelsessted havde skolen ikke (som man havde i vore nabolande mod nord og syd), og dette var grunden til, at dr. Hoff påtænkte et nærliggende sygehjem oprettet, i tilknytning til skolen. Men landet over måtte han opsøge steder, som måtte være villig til at tage diakonelever i praktik.

Mange af de steder, hvor diakonelever siden kom i institutionsbesøg om onsdagen, eller hvortil de knyttedes i elevpladser, figurerede allerede da på listen. Sammen med byens diakonisser gjorde man »besøgstjeneste« hos ensomme, fattige, gamle og syge.

Selve undervisningen hjemme på skolen var delt mellem dr. Hoff, i begyndelsen også A.-H., fru Hoff (højskoleforstander-datter fra Børkop), Damgaard Jensen (tillige kasserer og sekretær) – og siden kom de ofte omtalte lærere gennem mange år, J. Nottelman Hansen og Johs. Petersen til, lektoren og skoleinspektøren, som senere årgange kendte dem som.

I dr. Hoffs fag undervistes efter »Håndbog for Sygeplejersker«. Århus KFUM gav skolen et »spejlapparat« til forstørrelse af billeder i dr. Hoffs medbragte, egne anatomiske atlas. Skolens (endnu eksisterende) skelet kom fra normalanatomisk institut i København. Bårer fik man til båreøvelserne, der – set på film fra da – virker som akrobatiske øvelser. Forbindslæren og førstehjælpen forsømtes ikke. Gymnastik havde man (allerede da) i Marselisborg gymnasium, hvis rektor (Larsen) dr. Hoff kendte fra Herlufsholm ved Lille-Næstved. På gymnasiet fik den tids elever deres

Lektoren
og skoleinspektøren.

brusebad to gange ugentligt(!). Også husflid stod på skemaet – inspireret af »Dansk Husflidsselskab«s kurser.

Dr. Hoffs markante og markerede skikkelse indgår i skolens forstanderrække omgivet af »mytens skær«. Han pålagde sig selv de afsavn, kravet om fasthed (over for eleverne) støttedes af.

Dr. Hoff kunne i enkle ord præcisere diakoniens »kald« og »funktion«. KALD: Guds vilje, virkeliggjort i mit liv. Det særlige (for mig) er den plads, hvor Gud vil have mig.

Man kan (med nødvendige modifikationer) måske sige, at de forskellige faser i skolens historie er præget af dens forstanderes opfattelse af, hvad diakoniens hovedopgaver og begrundelse er. Måske endda af deres »teologi« (hvis de havde en sådan). Deres personlige »motivation« endda.

For A.-H. var det så klart en forkynder-opgave at være diakon, hvordan forkyndelsen end blev fremført. For dr. Hoff var det kirkens lægende gerning.

Dr. Hoff lagde megen vægt på de små tings store værdi. Det gjaldt de små indsamlingsbøger, der i adskillige år var en indtægtskilde for skolen, og som vidner om stor trofasthed mod denne. Det var kirkekollekten og andre indsamlinger i menighederne. 1927 flyttedes den faste kollekt fra Trinitatis søndag til 7. søndag efter Trinitatis.

Og så er der »Julebud«, skolens årbog ind under jul (der på grund af dette skrift *ikke* kommer i år). Det er helt beskæmmende under arbejdet

med nærværende at læse dr. Hoffs opfordring til sine »kære unge venner«: »Som I ved, giver vor julebog en af de vigtigste indtægter til hele diakonskolens drift«.

Den var altså ikke kun en af de former, hvorunder diakonskolens navn blev slået fast i fleres bevidsthed end deres, der frekventerede den.

Det kunne vel ikke undgås, at de åndelige bevægelser, der hørte dr. Hoffs tid til, kom ind på skolen og prægede den. Det var jo bl. a. gruppebevægelsens tid (Oxford-røret). Dens enkle præciseringer af det kristne fællesskab (samdelingen) og af den enkeltes lytten sig frem til Guds plan med sig (førelsen) vakte en vis velvilje hos dr. Hoff.

Dr. Hoff fulgte klart med i, hvad der rørte sig i arbejdet for langtidssyge (kronisk syge) og gamle og tog (bl. a. i »Socialt tidsskrift«) del i debatten om hjem for sådanne. Diakon-hjemmenes oprettelse lå ham meget på sinde.

Det blev dr. Hoffs lykke at opleve autorisationen af de mandlige sygeplejersker. Linjen fra hans virke er her videreført. Som så ofte før var diakonien pioneren, vejbryderen, igangsætteren, det inspirerende moment.

Trods periodisk skrøbeligt helbred kunne dr. Hoff ved et af sine med årene sjældnere besøg på skolen stå rank og sige vægtige ting til dem, der færdedes gennem dens stuer under andre kår end dem, man begyndte med. Der blev lyttet, ikke bare med reverens for den tidligere forstander, men fordi man fornam, at erfaren mand *er* god at gæste. Eller (som her) have til gæst.

Det var i dr. Hoffs forstander-periode diakonskolen blev til Folkehøjskolen i Aarhus – Diakonhøjskolen (1928).

Dr. Hoff viste dyb forståelse af, at de første elever befandt sig på endnu uprøvede, næsten uoverskuelige, ofte måske ufarbare veje. Dette gjorde ham til elevernes rådgiver i dybe og personlige spørgsmål.

Der var vel adskillige, der i 1920'erne og hen i 30'erne, endda alvorlige kristne mennesker (herved forstås: kristne mennesker, der tog deres kristentro alvorligt), anså vejen(e) frem for foreteelsen »diakoner« for at være en blindgyde.

Den sjælesørgeriske opgave hørte »lørdag aften« til. Spørgsmålskassen var dengang fuld af spørgsmål, der søgte vished i det, man både gik ud fra og ind til. Sagen blev så lagt frem, roligt og nøgternt, lidenskabsløst og uden føleri.

Ofte hørte man dr. Hoff sige: Sådan tænker *vi* os, men Gud *alene* råder derfor. Gå frem i tro og lad jer lede af Herren, så vil *han* bane vejen for os.

Det var denne kombination af fromhed og nøgternhed, der fik dr. Hoff til at kunne sige, at diakonens arbejde skulle denne bede sig frem til *og* uddanne sig til.

Ethvert arbejde, om det så »kun« er at skrælle kartofler eller vaske op efter middagen, *kan* være diakoni, for så vidt det er gjort med *det rette diakonsind.*

Dette ord var et nøgleord til dr. Hoffs begrebsverden.

Det er (siden) sagt, at *det* kan ikke måles som puls og temperatur osv. Nej vist, men det kan »sandhed«, »kærlighed« og »smerte« heller ikke, og dog ved den, der lever dermed, *hvordan* det er.

Dr. Hoff gik bort 21. juni 1957. Han er begravet på Nordre Kirkegård i Århus. Ved jordfæstelsen talte en mand af hans slægt, skolens tilsynsførende gennem en årrække, sognepræst *H. H. Siegumfeldt,* over ordet fra Mt. 9,13, som dr. Hoff selv havde ønsket det.

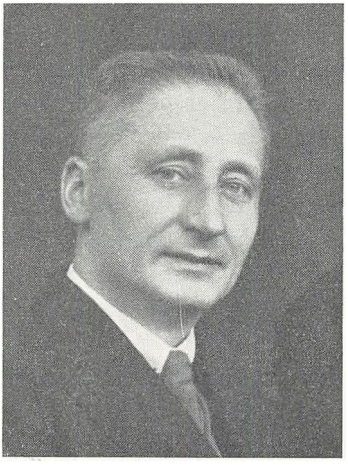

I januar 1929 tiltrådte pastor *Torvald Madsen* stillingen som medforstander hos dr. Hoff (indtil denne den 15. juli 1932 trak sig tilbage fra skolen).

Dennes grundindstilling til det omdiskuterede begreb (også i dansk kirkeliv i 30'erne) »gerningerne« har fundet udtryk i et vers-citat:

Der ligger en ugjort gerning
og venter på hver og en.
Den ene skal råde en gåde,
den anden skal løfte en sten.
Men gerningen, stor eller lille,
er lagt et sted på din vej,
og hvis den skal løftes i lyset,
så må den løftes af dig.

I dette lå (for ham) *også* et vidnesbyrd.

Og: at bære vidne om sin tro er diakonalt legitimt, mente pastor Madsen. At vidne kaldte han: at give livet udtryk. Og den, der har, hvad bibelen kalder »livet« »i sig« *kan* ikke andet.

Torvald Madsen fødtes i Levring den 20. april 1887. *Før* sin tid i diakonskolen var han sekretær i Esbjerg KFUM, i Bjerringbro og Roskilde, kaldskapellan ved Nazarethskirken i København, og *efter* denne periode (fra 1935) var han sognepræst i Volstrup–Hørby ved Sæby, til han i 1952 trak sig tilbage og slog sig ned i Charlottenlund. Han døde 31.8. 1961

I en privat mindebog (der tilhører fru diakon Martha Hummeland i Vestmanna på Færøerne, søster til pastor Madsen, og som fru Hummeland har tilladt denne »minderune«s forfatter at gennemlæse – ved stor velvilje) får man Torvald Madsen i focus. Hans hjem, søskendeflokkens liv, påvirkningen, der, som al ægte prægen, den uundgåelige, kommer alle steder fra, fra naturen, omgangsformer, væremåden, talen – og – i disse egne ikke mindst – tavsheden.

Torvald Madsens far var brudt gennem (hindringerne derfor, nemlig) til en kristen tro i Ryslinge, hvor han havde været på højskole. *Hans* »dybe natur« havde *sønnen* vel også. Måske isprængt vemods-drag. Dennes poetiske sans røbede sig allerede i skoletiden i Kjellerup realskole omkring 1904.

At skrive i aviser kunne han godt lide, og til hans »vita« (livsløb) hører også journalist-perioder 1904–05 ved »Skive Dagblad« og 1905–09 ved »Løgstør Avis«.

Diakonstillingen i selve kirkens rum (degnens), endda ved selve Diakonissestiftelsens kirke, Emmauskirken i København, prøvede han 1922–25.

Som barn havde Torvald Madsen sagt, at han hverken ville være redaktør, præst eller højskoleforstander.

Og så kom han til at gå alt dette og så grueligt meget andet igennem. Til det gruelige hører det, han selv kaldte »surheden og sødmen ved at være bladmand«.

Det var i Løgstør, pastor Madsen mødte Indre Mission (o. 1905). Fra hjemmet hævdede han selv at være (forud)bestemt til at være grundtvigianer. Valgmenighedsbaggrunden, Vilhelm Birkedals prædikener slog tonen an. Levring højskole (forstanderinden og grundlæggersken, Eline Begtrup) ligesom lagde op til, hvordan det skulle forme sig for ham. Vekselvirkningen med stedets præst, *Fr. Bruun*, gav vel også den i 1897 grundlagte skole grobund for dens virke og opvækkelse af egnens unge.

Reflekterende mange år efter fandt pastor Madsen imidlertid, at der ikke rigtigt var »nogen bund eller hold i det«, og han gled langsomt, men sik-

kert bort fra »barnetroen« over i »fritænkeriet«. På ensomme, sentimentale vandringer faldt han som offer for ukontrollerbare følelser og citerede J. P. Jacobsens »materialistiske trosbekendelser«:

»Så standsed' og der den blodets strøm,
som før var vant til at rinde.
Så dirred' også de nerver til ro,
og sanserne alle blev blinde.
Og hjertet og hjernen virker ej mer',
de er kun støv nu og livløst ler.

– – – Lad længes, lad grædes med evigheds-savn.
Der er kun en stofhob, en dåd og et navn.«

Idet man erindrer J. P. Jacobsens baggrund for disse og andre linjer i og gennem forfatterskabet, må man vist konstatere, at følgen enten må blive vanvid eller omsindelse. For pastor Madsen blev det ved at lægge vejen om ad Løgstør missionshus, at han fandt »hjem«, ikke til en indremissionsk partifunktionærs kadaverdisciplin, men til en levende, personlig overbevisning i den for grundtvigske og indremissionske og andre kristne – *fælles* tro.

Noget karakteristisk ved Indre Mission da var ikke kun det karakteristiske spørgsmål, hvor man befandt sig i forhold til Gud, men også, at når nogen af Indre Missions samfund (»vennerne«, som de med rette hed) så, at man var »en fremmed«, så tog de mod en i deres hjem, det fælles i missionshuset og der, hvor man selv boede. Det var en lærer Fredborg, der blev Torvald Madsen til stor hjælp.

Reaktionerne på pastor Madsens »omvendelse« i Levring var, at missionsfolkene glædede sig, og grundtvigianerne korsede sig (*det* gjorde de dog!).

Han selv blev greben af den nyomvendtes raptus: at skulle vidne om troen i tide og utide. Det gik også ud over den apoplektisk ramte, gamle præst hjemme i Levring, pastor Bruun. Det hører til pastor Madsens biografi at nævne den vederhæftighed i hans karakter, der får ham til at sige: Det var synd – af mig.

Men dette var negative udslag af »vækkelsen«. De overvejende positive var, at efter mødet med Indre Mission kedede Torvald Madsen sig ikke mere.

Man plejer at sige, at et intelligent menneske ikke keder sig. Høj-intelligente folk kan dog vitterligt både kede sig – og andre. Men rigtigere er det nok at sige, at hvor troen går ind, går kedsommeligheden ud.

Af en gammel, stout fisker i Løgstør lærte pastor Madsen sangen »Hidindtil Herren har hjulpet så vel« med verset:

»O, hvor usigelig god Herren er
indtil i dag, indtil i dag,
god imod alle, mod mig dog især
indtil i dag, indtil i dag.
Han er af mig ej endnu bleven træt,
om jeg dog ret kunne takke for det.
Herren er nådig, det haver jeg set
indtil i dag, indtil i dag.«

Dette var fiskerens og blev Torvald Madsens fødselsdagssang, fra han lærte den.

Under 1. verdenskrig var også Torvald Madsen indkaldt til »sikringsstyrkerne«; bl. a. »lå« han i Rødkærsbro og Skive, hvor han gennem militær dagsbefaling fik overdraget ledelsen af et af byens borgere oprettet soldaterhjem. Også ved »grænsen« var han; i Andst, Lunderskov og Kolding.

I København virkede Torvald Madsen som teologisk studerende på Blå Kors' daværende »redningshjem for drankere«, »Eukrateia« på Ole Nielsens vej i Hellerup. Han skulle forestå morgenandagten og gå byture med beboerne, der hørte til socialt bedre stillede lag i samfundet. Det var en tidligere beboer, der ledede hjemmet.

En moster, Hanne, fejrede han sin studentereksamen hos. Hun var »søster« på Diakonissestiftelsen.

Midlertidigt derefter ledede Torvald Madsen hjemmet i Hellerup efter forstanderparrets overgang til anden stilling.

En vejleder for pastor Madsen under hans teologiske studier var Diakonissestiftelsens forstander, dr. teol. *L. J. Koch.* Når alt gik så godt, skyldtes det bolig på lægegangen, søster Stines materielle forplejning og – at »ånden på Diakonissestiftelsen virkede velgørende«.

Om sine senere livsopgaver (embeder) siger Torvald Madsen i sit 70. år sådan: »Når jeg tegner et rids over mit liv, så undres jeg over, at jeg så at sige aldrig har *søgt* nogen stilling, men *fået* den.«

Det gjaldt også den hjælpepræstefunktion ved Messiaskirken i Charlottenlund hos provst, dr. teol. *L. P. Fabricius* – en kirke, der i mange år havde en Århus-diakon som kordegn.

Sygdom tvang i 1956 også pastor Madsen til at opgive denne tjeneste i kirken.

Fra barndommen havde pastor Madsen udlængsel sviende i sindet, og det forundtes ham da også at rejse en del, både syd- og nordpå. Også i

»Bethel« ved Bielefeld – i de Bodelschwinghske anstalter – var han. Alle steder formåede han at suge til sig – men også at meddele indtryk fra til slægtens mindebog. Endog til Tenerifa og Palæstina gik hans færd og videre gennem Nærøsten. Grækenland og Cypern indgik i turen, ligesom Italien lå på ruten.

Skulle pastor Madsen virkelig tolke sig selv, skete det på vers. »Mod hæld« i livet skrev han ude på L. E. Bruunsvej 38 i Charlottenlund:

Nu er jeg ene! Jeg sidder i kvæld
og sender min tanke tilbage.
Også for mig går nu livet på hæld.
Og endt er vel snart mine dage.
Borte er fader, og borte er mor,
borte er søster, og borte er bror.
Nu er vi fire tilbage.

Jeg er den ældste, så jeg venter bud.
Tiden må snart være inde.
Støvets år er forlængst rundet ud.
Døden mig hurtig kan finde.
Bort gik min hustru – så ene jeg står.
Af mine venner fra barndommens år
er ikke mange tilbage.

Herre, jeg længes, og jeg er så træt.
Nu er jeg også af dagene mæt.
Vredes du over min klage?

Hvad har jeg virket?
Det blev kun så lidt,
så jeg af skam nu må blegne,

thi jeg kan se og må tænke så tit:
det var for *intet* at regne.
Har jeg nedgravet det ene talent,
som du for mig stilled' rådig,
da må jeg nu ha' det råb til dig sendt:
Herre, min Gud, vær mig nådig!

Herre, jeg knæler nu ned for din fod,
beder dig, at du vil være mig god,

tilgiv mig synden og skammen!
Når jeg dig beder om nåde og trøst,
vil du, min Gud, med din kærlige røst
svare dit hellige »Amen«!

Dette er skrevet i februar 1961. I samme måned blottede han sit livssyn i nogle vers om »døden«:

Min barndomstid var lykkelig
jeg kendte ikke nøden.
På glæde var den god og rig.
Jeg *tænkte ej* på døden.

Min ungdomstid var lys, men bleg,
så skær som morgenrøden.
Det hele gik som barneleg.
Og *fjernt fra mig* var døden!

Min manddom var en arbejdstid
med iver og med gløden.
Og tiden randt med kamp og strid.
Jeg *ængstedes* for døden!

Nu er af hytten kun en rest,
ja, mindre end fornøden.
Jeg venter blot *en venlig* gæst,
og denne gæst er døden!

I sognebiblioteket i Syvsten er opbevaret en »gæstebog«, hvori pastor Madsen fortæller om sin præstegerning i Vendsyssel. Det er vel også karakteristisk for ham, at han ved afskedsfesten i Sæby sluttede med ordene fra 1. Korintierbrevs 2. kapitel, vers 3: Jeg færdedes hos jer i skrøbelighed.

Den ydmyghed havde man også mødt hos ham i hans diakonskoletid. Men vel få kendte, hvad der rørte sig i ham. Dog kunne man læse både på og mellem linjerne i et gammelt diakonblad: »Lad støvet smuldre – det er kun byrden, som tynger, båndet, som binder. Alt godt og rent har livets ret, og Kristus er livets Herre.«

Pastor Madsen stedtes til hvile på Volstrup kirkegård.

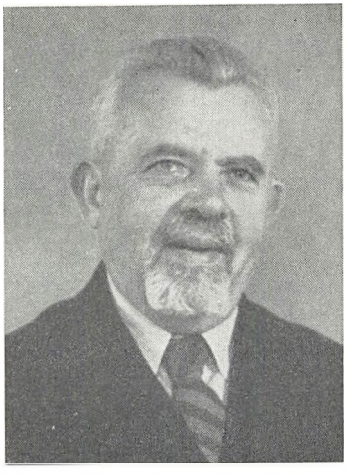

Edvard Marius Frederiksen fødtes den 30. januar 1875 i Marbjerg ved Fløng på Sjælland. Sin livsgerning lagde han mest i »de jyders land«. I KFUMs tjeneste fungerede han som sekretær i Kolding og Århus. Han var også en tid rejsepræst for KFUM, hvis generalsekretær han var 1906–14 og landssekretær 1927–35, begge gange med sæde i Århus, hvor landskontoret dengang var. Ind imellem havde han præstegerning i Holstebro–Måbjerg, i Helligsø–Gettrup 1914–22 og (med en afstikker til Fyns stift) i Søllinge–Hellerup 1922–27.

Præsten Edvard Frederiksen har biskop, kgl. konfessionarius *Erik Jensen* til dette skrift, på vor opfordring, karakteriseret med disse ord:

I det Herrens år 1914, da så meget andet verdensomvæltende skete, indtraf også den for nogle få mennesker skelsættende begivenhed, at man fik en ny præst i Helligsø–Gjettrup i Thy. Hvis jeg ikke husker forkert, kom han fra KFUK og KFUMs landskontor i Århus. I alle tilfælde kom han på enhver måde fra det, man dengang almindeligvis kaldte »Den kristne ungdomsbevægelse«. Han hed pastor Frederiksen og var ungkarl.

Af udseende kunne man ikke nægte, at han var både høj og flot. Om han forekom mig – på grund af mine otte år – særlig høj, ved jeg ikke, men altså – høj og flot var han, med et stateligt, sort fuldskæg! Af væsen var han vennesæl, smilende og måske – målt på omgivelserne – en lille smule pjanket. Imidlertid følte han sig helt hjemme og faldt på en ganske naturlig måde til i den indre missionske befolkning. Der var 12 missionsfolk i menighedsrådene, og man kunne vist godt sige, folk af anden støbning var utænkelige – dengang i hvert fald, og mon ikke det var noget lignende i sognerådet?

Af familiære begivenheder hændte der i 1917 det, at præsten giftede sig med en datter af sognepræst Chr. Sørensen ved Garnisons kirke i København. Hun hed Astrid. Alle i sognet billigede meget hurtigt præstens valg, og fru Astrid Frederiksen blev snart en meget afholdt og respekteret præstekone. Hun var en meget kultiveret, velbegavet og alvorlig dame. Om end fruen kun var 39, da de blev gift, kom der alligevel ikke børn i ægteskabet. Hun var en ret betydelig foredragsholder, og jeg husker, at man ofte blandt folk glædede sig, hvis det var fruen, der skulle tale eller indlede. Indholdet var ligesom præcisere og mere veldisponeret, når det var fruen, end når det var Frederiksen.

Når Frederiksen talte eller prædikede, stod han helst og småsludrede eller causerede lidt, og indholdet var vanskeligt at gengive. Jeg husker derfor heller ikke en tøddel fra min konfirmationsforberedelse, udover at han kunne få de morsomste indfald.

Når hans periode alligevel huskes i Helligsø-Gjettrup den dag i dag, skyldes det først og fremmest hans intense medleven i sognets åndelige liv og hans helt usædvanlige interesse for ungdommen, og ikke at han tænkte dybe og særprægede tanker eller formulerede uforglemmelige ord.

Den første vækkelsestid lå endnu ikke en menneskealder borte, og vækkelser fandt endnu sted mange steder i Thy. Mest knyttedes opmærksomheden og forventningen i denne forbindelse til missionsuger, ungdomsuger og særligt forberedte møderækker.

Indtraf der så vækkelse, og det gjorde der mere end én gang i pastor Frederiksens tid, så var han ganske optaget af sjælesorg. Han vandrede rundt i sognene dagen lang. Man så ham springe af cyklen, skræve over pigtråd og vandre ind over pløje- eller græsmarker for at komme i snak med en karl, der formodedes at være vakt. Han var nøgtern og usentimental og har sikkert ved sin sjælesorg og ved sit næsten københavneragtige humør været en dæmper på lidt for opgejlede følelser.

I præstegården samlede han unge fra 14–17 år. Jeg husker i grunden ikke, at der ved disse møder skete andet, end at vi var sammen og hyggede os. Han havde et uudtømmeligt lager af kulørte ugeblade, både inden- og udenlandske, og de fremmødte sad allevegne og fordybede sig heri. Alt imens gik præsten rundt og småsludrede med enhver, og naturligvis fik vi en kop kaffe, en aftensang og bøn, før vi gik.

Stor opmærksomhed vakte han også på stedet ved som den første at fremvise »levende billeder« i Helligsø missionshus. Lidt diskussion har selve fænomenet nok vakt, men ikke så meget, at jeg erindrer, hvad den gik ud på.

Det, der længst vil blive husket fra disse år, bortset fra pastor E. Frederiksens personlige indsats, hvis værd jo kun Vor Herre kender, vil nok

være det udbytte, sognene fik af hans nære bekendtskab og venskab med ungdomsbevægelsens ledende folk, Olfert Ricard, Svend Rehling og Gunner Engberg m. fl. Jeg skal nok lade være at beskrive dem, som jeg husker dem. Men endnu mere end 50 år efter husker jeg tydeligt – næsten som et fotografi – Svend Rehlings fuldendt smukke hoved på baggrund af den hvidkalkede væg ved en aftengudstjeneste i Gjettrup kirke. Og jeg glemmer heller ikke den søndag, hvor Olfert Ricard til mange thyboeres forargelse prædikede i en *så* lille kirke over teksten med »Peters mislykkede vandring på bølgerne«, og hvor der var 635 mennesker i kirken, der var beregnet til 200.

Kirkegang var dengang en helt naturlig ting i Helligsø–Gjettrup. 30 % står der i Kirkelig Håndbog fra før i tiden, og var der ikke tale om de helt store kanoner, forandrede den sig meget lidt efter, hvem der prædikede.

For mig står tiden fra mit 8. til mit 16. år som en lykkelig del af mit menneskeliv, og pastor Frederiksen har haft en ikke uvæsentlig del af skylden for, at jeg erindrer disse år som gode og festlige.

KFUM-manden Edvard Frederiksen har en af hans medarbejdere fra landskontoret i Århus (1925–32), pastor *Svend Bøgh*, Birkerød, givet os denne karakteristik af:

Det er ikke så let at få genkaldt et retfærdigt billede af Edvard Frederiksens personlighed og virke.

Han var alle dage en overraskelsernes mand i den grad, at det ofte var vanskeligt i forvejen at regne ud, hvad hans opfattelse var, når en sag eller mennesker blev debatteret – det eneste sikre var, at han altid tænkte og bedømte kærligt. Han arbejdede oftest pr. inspiration, og det kunne ofte knibe med overblik og logik. Det gjorde det altid fornøjeligt at have arbejdsfællesskab med ham, men somme tider også lidt vanskeligt, da han ikke kunne undgå nederlag, når beslutninger skulle tages.

Han var en overraskelsernes mand, der ofte kunne føre synspunkter frem, som ingen anden havde fået øje på. Han må nok siges at være ikke så lidt følelsesbestemt, hvad jo både indebar styrke og svaghed – men vel i grunden til syvende og sidst mest det første, når det gælder arbejdet i Guds rige.

Han havde et godt sind, synes jeg – han var et menneske, der hellere ville *have* ret, end det gjaldt om at *få* ret.

Han var en overraskelsernes mand – det gjaldt også, når han stod på en talerstol eller ville skrive en artikel. Men det gav en egen friskhed over det, han ydede. Man kedede sig ikke under hans talerstol, men kom ofte til at smile – både frivilligt og ufrivilligt.

Når han kom hjem fra en rejse, havde han næsten altid oplevet overraskende ting, blandt andet fordi han elskede at komme i kontakt med

mennesker, der var anderledes end andre – han havde en egen evne til at finde dem og forstå dem og nyde dem.

Han var et festligt menneske, når man samledes mere selskabeligt rundt i vore hjem. Dér kunne han udfolde sig med sit barnlige, umiddelbare sind – og han var ikke bange for at give sig til pris.

Han var en overraskelsernes mand, men altid ærlig og uden store tanker om sig selv. Han var kærlig, og hans hu stod så vist til at tjene Guds rige og de enkelte mennesker, Gud førte på hans vej.

– Til ovenstående kan føjes et par ord af mangeårig kontorchef ved landskontoret, *Johannes Rasmussen* i »De Unges Blad« nr. 11, november 1957: »En bemærkelsesværdig periode i pastor Frederiksens liv er årene som redaktør af »De Unges Blad«. En periode på ikke mindre end tiden fra 1907–1934! I redaktørstolen var hans store, varme hjerte med fra først til sidst. Han havde forståelse for den forskelligartede ungdom, bladet henvendte sig til, og når en sag skulle behandles, stod han altid på ungdommens side. Han var – – en mand med omhu og målbevidsthed i arbejdet. – – Landssekretær-årene var fyldt med liv, initiativ og arbejde. Pastor Frederiksens åndelige personlighed, hans friske og levende syn på arbejdet og hans altid oplagte indstilling over for nye opgaver, kom bevægelsen til gode!«

I »De Unges Blad«s førciterede mindeord om pastor Frederiksen siges det også, at pastor Frederiksen på Diakonhøjskolen fik nogle gode år til afskeden i 1942. År, der også kom til at betyde noget for KFUM som bevægelse, idet flere af eleverne fra skolen gik ind i arbejdet som KFUM-sekretærer.

Af billederne i spisestuen på Dalgas Avenue fremgår det også, at pastor Frederiksens tid var KFUM-tiden. Emblemerne blomstrede i knaphullerne. De var, som *Gunner Engberg* har sagt det, en vimpel, man stak ud. En bekendelse, man gav. Den åbne bibel med Johs. 17, 21 midt i verdenskredsen. Lidt brysk, til tider buldrende kunne eleverne møde deres forstander, original, vel tit villet. Eksperimenterende med mangt og meget »teknisk«. Plejende sin påståede dårlige mave med særkostforplejning under besættelsens vilkår, indtil en elev en dag på Storebæltsfærgen så pastor Frederiksen nyde en saftig bøf. Dette kun som en understregning af, at skolens forstander og lærere i øvrigt er under stadig observation af elevflokken. Pillen, præcis, påpasselig ved dag og nat med elevernes færden ind og ud.

Forsøgende at gøre et stykke KFUM-arbejde på selve skolen, hvad man dog næppe bør sammenblande med skole-virksomhed, hvor godt et sådant end måtte være. To somre uden begynder-hold.

Forstander i en periode, hvor skolen kørte på reservetank. Passende andet ved siden af i KFUM-gerningen.

Efter sin afgang i 1942 oppebærende pension også fra skolen og henlevende sit otium i Tårbæk på Nordsjællands kyst, hvor hans »vikinge«-liv med vinterbadning og motion gav ham helse. Barhovedet, cyklende om, interesseret i mangt og ivrig i meget. Passende Tårbæk præstekald unsognepræstens sygdom og i vakancen efter dennes afgang. Med taknemmelighed og trofasthed erindrende unge mænd på hans vej i Århus – også. Død i Hvedstrup præstegård 16. september 1957.

En mand, der i levende live kunne tale om de to faktorer: hæmnings- og fremnings-energi, og at det er afgørende i ethvert stykke arbejde, hvilke faktorer der kommer til at spille den afgørende rolle. Det er svært på det grundlag, der findes fra pastor Frederiksens *forstander-tid*, at vurdere, *hvilke* der fik mulighed for at komme til deres ret og støtte ham i *hans* bestræbelser. Rettet mod *hans* sigte.

Disse fixerede *han* i disse ord: »Skolens formål er at give sine elever undervisning om menneskeslægtens og vort folks liv og kår i fortid og nutid og om den kristne menigheds oprindelse, grundvold og udvikling gennem tiderne lige til vore dage; både ved undervisningen og det daglige samliv søger skolen at uddybe og berige elevernes personlighedsliv og sætte det i dyb og inderlig afhængighed af menighedens Herre, han, der ikke kom for at lade sig tjene, men kun for at tjene. Desuden søger vi at hjælpe dem til sådanne kundskaber og færdigheder, som vil få betydning for dem i deres senere medlevende deltagelse i menighedslivet, og vi søger særligt at hjælpe de troende unge mænd, der tænker på i Jesu kærlighed at tage en gerning op blandt mennesker, som trænger til andres hjælp.«

Sigtet udtalt sådan: Rammer (for det diakonale arbejde), hvor gode de end er, er ikke nok. Der skal levende og varme mennesker til at fylde dem. – *Det* var forstanderen selv.

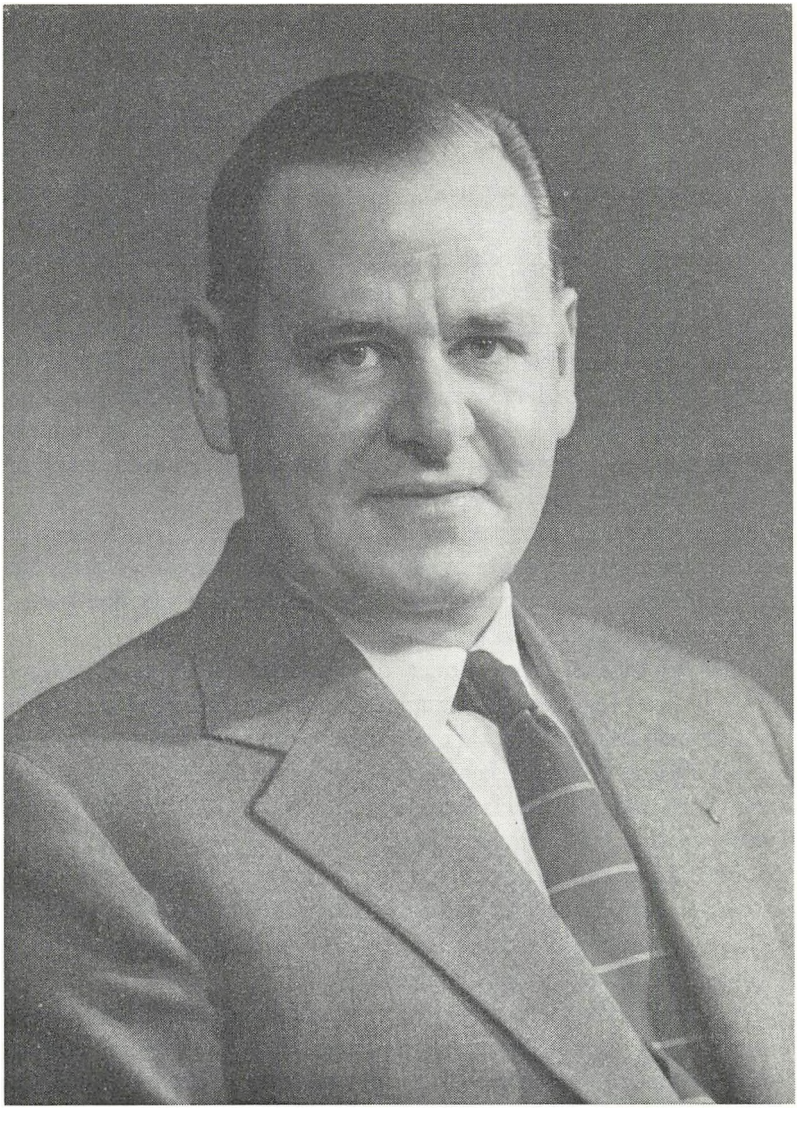

Pastor *Folmer Tange Jensen*, der afløste pastor Frederiksen som forstander, kom til Diakonhøjskolen fra sognepræsteembedet i Sejerslev på Mors, hvor han havde virket fra 1937. Forud derfor havde han i 5 år været lærer på Børkop højskole og var således inde i voksenundervisningens problematik.

Tange Jensen var søn af en (navnkundig og anset) kriminalassistent i Vestervig, hvor Tange J. kom til verden den 2. juni 1906. Hans mor – og

mostre, der figurerer på gamle film fra besøg på Diakonhøjskolen – gjorde også indtryk på dem, der havde mødt dem. Myndigheden var en slægtsarv, viljen til at råde – og turde tage en afgørelse som *sit* ansvar.

I sine unge år havde Tange J. sejlet og en tid været handelsmand (solgt skrivemaskiner bl. a.).

Livet igennem har han haft ud-vé. Den dynamiske, udadvendte type vil opleve noget sjovt og spændende. Fra sine rejser hentede han indtryk hjem og formåede også på skolen gennem ord og i film at glæde andre med, hvad han havde været med til, officielt og mere privat.

Tange J. som forstander var rundhåndet med at uddele ros og ris. I selve hans væsen kom overskuds-mennesket tit til udtryk. Han huskede fænomenalt, ville helst have det hele i sit hoved og så lidt som muligt nedskrevet. Hans person-karakteristikker var træffende, til tider rammende lige i prik. Man *så* mennesket for sig, når han beskrev i enkle vendinger, hvad vedkommende gjorde, sagde og var.

Tange J. var renæssancemennesket. Glad ved at tage livet i besiddelse. Og ærkelutheraner, der kendte livets pris. Han vidste, hvad »gratis« betød. I hans dimissionstaler og prædikener i forstandertiden gik det igen. Det var ikke manér, det var nødvendighed for ham.

Han tænkte ikke i institutioner og organisationer, men mennesker langs ad sin vej. Og hvad han tænkte om dem, delte vandene om ham. Hans administrationstalent blev allerede i forstandertiden udnyttet af andre end skolen. Allerede da var han engageret i bl. a. »Arbejde adler«. I *byens* liv tog han også del. Flere århusianere har, da han forlod skolen og stedet, udtrykt, at de savnede ham.

For dem, der synes, at en forstander skal sidde stille på sit kontor og lægge planer, og hvis han forlader sin skrivebordsstol, skal det være for at sidde i udvalg, hvor planerne når ud over skrivebordsunderlaget, for dem var Tange J. vel ikke den ideelle forstander.

Han var med i alverdens ting og kunne ude, hvor kirkens røst var mindelser om noget fra en eller anden gang, få lykke til at sige et forløsende ord og – diakonalt set bedre endnu – demonstrere, fremvise – en kristens medleven.

Som naturmenneske kunne han helt folde sig ud. Ikke blot på jagten, men også, når han kørte landevejene blankslidte. Han kunne standse og få den elev eller lærer, der fulgte ham, til at lytte og skærpe sanser. Intenst rørte han ved livet.

I samtaler (også med dem, der var virkelig i klemme) praktiserede han sjælesorg. Det var ham magtpåliggende, at ingen, han vidste om i diakon- og elevflokken, sad uhjulpen.

Når folk henvendte sig til skolen om diakoners egnethed til at beklæde

en stilling, så fik de besked. Måske følte en og anden i diakonflokken det, som om »sendelsesprincippet« var deres lod. Flere har måske siden erkendt, at det havde *sine* fordele. De blev *indsluset* i overensstemmelse med deres faktiske evner og kræfter og ikke efter deres indbildte muligheder. Mange vil med taknemmelighed og alvor huske, hvad Tange J. sagde i en af sine seneste dimissionstaler på skolen, at diakonbrevet ikke er et svendebrev, men et gældsbevis.

Tange J.s trofasthed over for sine venner blev »legendarisk«. Han huskede deres fødselsdage, deres børn – han elskede børn – og deres efterladte. Han kunne køre omveje for at glæde et menneske med et besøg.

Da Tyskland var gået i grus, bygningsmæssigt og mentalt, efter nazismens gru, tog han sydpå, med mad, med opmuntringer og med en udstrakt hånd til diakoniens folk, ja, med indbydelse til at hente styrke heroppe for en og anden. Også her praktiserede han det forsonende fællesskab, ikke med tolerant glemsomhed, men med tilgivende hukommelse.

Det europæiske diakoni-fællesskab havde i ham en varmhjertet talsmand, men ikke i konferencernes resolutionsmageri – og ikke i nogen enkelt nations dominans.

Mod Norden søgte og fandt han sine nærmeste fæller: på Sköndal og i Oslo – senere i Finland. Arbejdsfællesskab blev til venskab – samfund.

Og dette var for ham kernen i diakon-sagen.

Ikke forbund, men samfund. Ikke magt-koncentration, men kræfter, stillet til disposition og forenet ... i »tjeneste«. Ordet, der nødigt brugtes i Tange J.s tid, fordi det netop da var ved at blive et led i en frasestrøm.

Han foregøglede ingen, at det var selvfølgeligt, at en diakon er et menneske, der forfremmes hurtigt. Han satte ikke velsignelse lig med succes.

Tværtom. Han kendte spillets barske regler og modspillerens fif.

Han kunne godt, hvis en elev var »skolesvag«, spejde efter andre sider ved det menneske, der kunne gøre det brugbart. Men han kunne ikke garantere det (eller nogen anden) social opstigning.

Han var med til at slå fast, hvad en diakon kunne bruges til. Og hvor han kunne bruges til noget. En diakon var jo i hans tid en »han«. Tallet på »hanner« er for øvrigt nogenlunde konstant. En enkelt gang udsendtes der kun 2 af 20 oprindeligt. Men det var en undtagelse.

I »Sammenslutningen af mandlige sygeplejere i Danmark« gjorde han et fremstød for *sin* mærkesag: de mandlige sygeplejersker. Det er for øvrigt de eneste »autoriserede« diakoner til da. Siden kom jo plejeassistent-uddannelsen ind som naturligt led i kæden.

Den mandlige sygeplejerskes tilblivelse var ingen selvfølgelighed.

Også *her* var han pinligt nøgtern.

Da den første mand meldte sig (for øvrigt ikke en »diakon«) fik *han*

at vide, at det, han havde hørt om i radioen, var grebet ud af æteren (luften), for man vidste ikke, hvad det førte til, men nu begyndte man altså. Og den unge mand gav sig i vej til Århus, og flere dér slog følge med ham.

Også her: diakoner som pionerer.

For de fleste af de første var og blev diakonerne.

Det var på deres skole, det begyndte, og den var diakonskole, først og sidst, men gav husly til en og anden med.

Det var for at give diakoner i plejen den bedste uddannelse, samfundet havde på dette felt, at man gav forskolen i højskolen plads på Diakonhøjskolen.

Flere ældre diakoners kongstanke blev nu virkeliggjort.

Men Tange J. hvilede ikke på sine (fortjente) laurbær. Hans hvile var nyt arbejde, nye horisonter.

Da Røde Kors-ekspeditionen, den tredje til Korea med hospitalsskibet »Jutlandia« skulle stævne ud, meldte Tange J. sig som skibs- og hospitalspræst ombord.

Et livsafsnit i dødens nærhed og med krigens trængen ind i fibrene oprandt for ham.

Der skal ikke her granskes i den lyst til oplevelser i det fjerne(re) og trang til at komme lidt væk fra det nære, som vel også har spillet ind. Afveksling er altid en fornyelse af det indre menneske.

Men det var diakoni-manden, der tog ud og vendte hjem. I nær kontakt med ekspeditionschefen, afdøde *Kai Hammerich*, også han en kirkens mand.

Og mon Tange J. var rejst så trygt, hvis ikke stiftsprovst (da) *Kai Jensen* havde lovet at tage sig skolens ledelse på i samarbejde med den (daværende) »faste stab«?

En enkelt gang, før Tange J. i 1961 forlod skolen, og dens nuværende forstander trådte til, havde han søgt om frigørelse fra dens ledelse, men tiden blev forlænget for ham – og dermed den træthed, der ligesom berøvede ham hans fordums kraft og virkemulighed i denne periode.

Det er ikke stedet her at skrive om, hvad diakonerne har betydet for deres forstandere, positivt og negativt. Tange J. havde *sine* venner og sine fjender i *flokken*, og *begge* parter vidste (som under tidligere forstandere) at gøre sig gældende i at skabe goodwill og skepsis omkring skolen og dens ledelse.

I sin egen tilbageskuende hilsen siger han en del om sig selv, uden at vide det eller ville det. Den kan De læse opmærksomt. Årene 1942–61 var ikke blot 19 år i skolens historie, det er en mands bedrift, én af dem, der gav liv til år – som øgede det liv, de gik fra.

Tange J. var for øvrigt nær aldrig blevet forstander. For da han før sin tiltræden besøgte skolen og var på vej ned i kælderen, rørte han ved en dårligt isoleret ledning og mærkede strømmen – og slap den, inden det gik galt . . . på det gamle cementgulv i dybet.

Men han *blev* det. Og *var* det.

Slagfærdigt og værdigt kunne han tage mod de aldersstegne årgange af diakoners gave til skolen, træpladen med inskriptionen fra deres tid om de små og store ting og troskaben i det små, der er noget stort.

Da han stod med den i sine hænder og skulle takke, sagde han: Ja, det er en stor ting.

Hans vid kunne perle som en gylden øl, når han var oplagt dertil. Hans måde at komme ind på kontoret på om morgenen var hans medarbejderes humørbarometer.

Ved en elevansøgning hæftede han sig ikke blot ved den tids spørgen-folk-af-menigheden-ud om vedkommende, men også ved deres højde. Engang tog han en lineal og målte op ad væggen og sagde: Det var ikke ret meget.

Et arbejdsmenneske var han, når dagens tørn skulle tages, men når han var fri, slæbte han ikke arbejdet med sig. Han kunne i mange år koble ud fra det og give sig hyggen i venners kreds i vold.

På højden af sin ydeevne formåede han at engagere dem, han knyttede til sig som medarbejdere.

I hans tid købtes Strandvejen 86 og indrettede der elevværelser på loftet af fabrikant Hammerschmidts tidligere villa, »Alba«. Hjørnegrunden mod skoven føjedes til, og dermed øgedes stedets værdi. Et cafeteria på Filtenborg plads uden for skolen forpurredes.

Husene, han forlod, var ikke blot rammerne om en skoles undervisning og hele liv. De var også den tids muligheder for at få eleverne i vej. Det kom de. Nogle glemte det – andre husker.

Når ærgrelser er retoucheret, og blivende værdiers konturer er trukket op, vil de (og andre med dem) huske en grotid i skolens historie, en indre vækst (der ikke kan udtrykkes i statistik) og en begyndende ydre.

Det må heller ikke glemmes, at diakonerne hjalp til med jubilæumsindsamling, »Isbrydertjeneste« til den »indefrosne skole«, siden i »stol på skolen«-kampagnen o.s.v. Og de hjalp deres skole med at omtale den og repræsentere den. De vigtigste elev-hververe var og er også diakoner og diakonelever.

Derfor appellerede Tange J. tit til diakonerne og bad dem sætte sag over person, og ordene vendte ikke tomme tilbage.

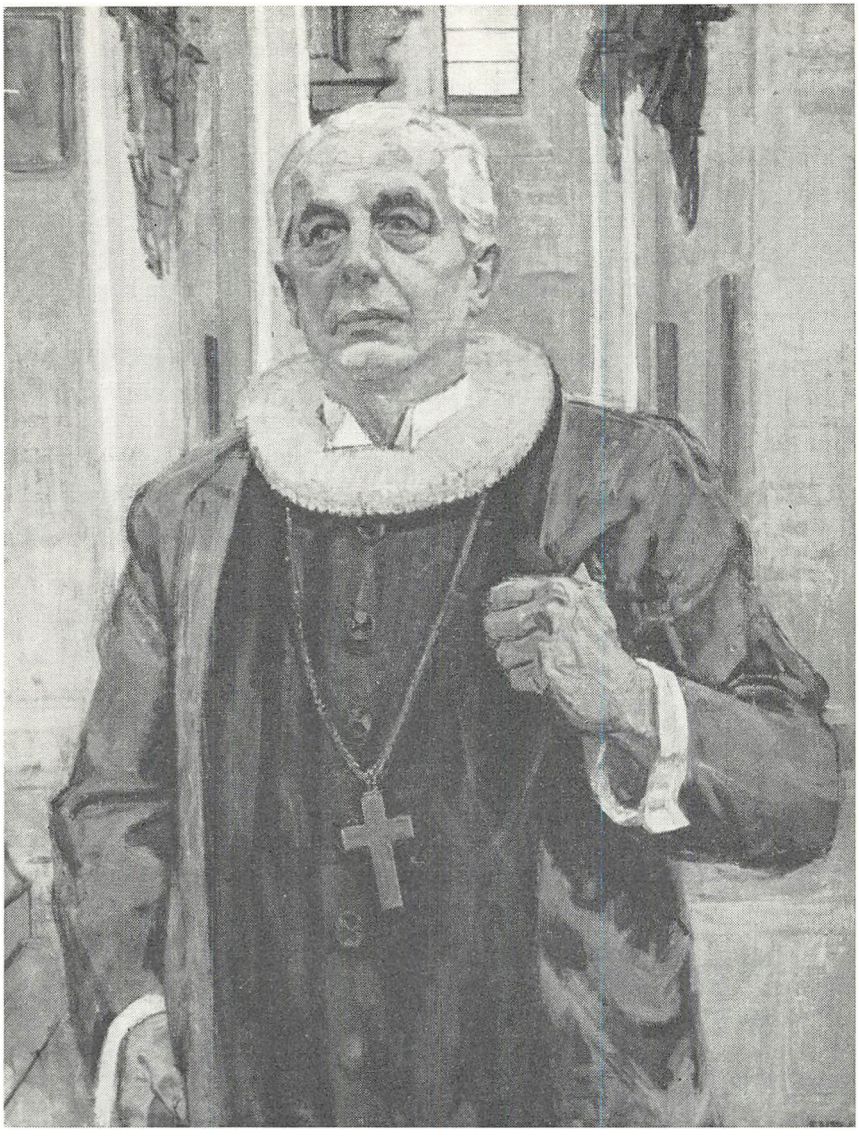

I to perioder i Diakonhøjskolens historie varetog afdøde biskop *Kai Jensen* skolens forstanders forretninger. Første gang som konstitueret i overgangsperioden mellem Edvard Frederiksen og Folmer Tange Jensen og anden gang under denne sidstes fravær på »Jutlandia«-ekspeditionen til Korea.

Kai Jensen er nok mere kendt for sin præstegerning end som Diakonhøjskolens konstituerede forstander og mangeårige lærer. Præstegerningen førte fra As–Klakring ved Juelsminde over Videbæk, Nazarethskirken i København og Københavns Indre Mission samt diakonissehuset Sankt Lukasstiftelsen til først stitfsprovsteembedet i Århus, ændret til domprovst-titel og sidst biskoppens tilsynsgerning.

Prædikanten Kai Jensen er omtalt i mange andre forbindelser, og hans forkyndelse samlede ikke blot store skarer, sidst i Sct. Clemens gamle kirke i Århus, men den talte også til tugt og trøst for mange af hine enkelte, der lyttede under hans prædikestol.

Kai Jensen fødtes i Junget 29. januar 1899. Hans far var lærer. Om ham har han i en stille stunds samtale betroet en meget smukt.

Kai Jensen selv var vel egentlig altid læreren, også på prædikestolen. Han forkyndte vel altid, også i skolestuen. Fra 1936–1940 var han forstander for Dansk Bibelskole i København, år, den, der skriver dette, mindes for deres gedigne programmer. Det var virkelig kateketik (tros-undervisning), apologetik (saglig imødegåelse af vantroens uhyrligheder), »tankens diakoni« og bibellæsning (d.v.s. indføring i, hvad den Hellige Skrift rummer af sandhed og storhed).

Kai Jensen fulgte i dette stykke som siden Luthers ord om, at den, der går på prædikestolen uden frygt, går af den uden frugt. Han var selv ydmyget af det, han bar frem. Han talte altid om præsten som herold, som den, der på højtidelig vis udråber et kongeligt budskab. Sådan var han evangeliets talsmand på *sin* vis. Måske for nogen at se på en lidt teatralsk facon, men det kom fra hjertet.

Denne bæven bar han med sig ind på Diakonhøjskolen. Vi har hørt ham sukke, inden han åbnede dobbeltdøren til skolestuen på Dalgas Avenue. Vi har hørt ham bede sig fri for flere timer. Vi har set ham standse på Filtenborg plads og foran lågen til Strandvejen 86. Tænke. Gruble. Endnu engang memorere på noget kendt og *derfor* svært: en bibeltekst, han *skulle* igennem med eleverne. Det var ikke blot en fysisk belastning, en psykisk præstation, det var et åndeligt tryk over ham.

Kai Jensen holdt aldrig foredrag. Bad nogen i stiftet eller ude i landet ham derom, blev det over bibelsk tema. I Kai Jensens timer var det ofte envejs-kommunikation, fordi det mere var et vidnesbyrd, han delte ud af – end en debatgruppes afsporing, han søgte. Eller: spredning, adspredelse, om man vil. Han var syntesens mand, ikke analysens. Søgte det sammenfattende, ikke det del-opløsende.

Kai Jensen var en økumen, før dette ord blev gjort professionelt. Han ønskede altid fred i kirken – *arbejds*-ro. Enhed for at nå videre ud med hastesagen: glædes-budskabet.

Men han ønskede sandelig ikke fred for *enhver* pris. Da der udbrød opløsende tendens i en dansk, kirkelig bevægelse, gav Kai Jensen sin utvetydige kommentar over for dette. Han mindede om, hvordan før i kirkens historie i skismatiske situationer (d.v.s. bruddets timer) folk gik hver sine veje. Måtte gøre det. Ikke for fredens skyld, men for sandhedens. Mindede om Luthers ord: I er af en anden ånd end vi.

Åndernes krige og afprøvelsen af ånder må gå sin gang. Deri så han klart og ædrueligt som i alt, han tog til sig.

Kai Jensens flid var enorm. Anekdoten om, hvorfor biskop, dr. teol, Skat Hoffmeyer, og han som stiftsprovst havde svært ved at mødes om formiddagen er vel typisk. Hoffmeyer stod veloplagt op som B-menneske efter en god morgensøvn. Kai Jensen var da dødtræt efter slid fra morgengry. Denne flid mærkedes ikke blot i hans husbesøg (under hvilke han engang fik sin første påmindelse om at tage det lidt mindre stresset). På Diakonhøjskolen gik han grundigt alt igennem. Havde faste kontortider, også dér. Fik ført dagbog af den faste stab om, hvad der var sket siden sidst, han var derude. Var altid parat i telefonen og på Kystvejen, i sit hjem, til at høre på, hvad der meldte sig.

Elev-problemer kom ham ved. De var der, også da. Kai Jensen følte sig ikke blot som administratoren af en skole, men som sjælesørgeren for enhver, der var under dens tag.

De indre, mentale uforligeligheder på stedet ignorerede han ikke. Eliminerede han ikke. Dem konstaterede han fandtes. Dem brugte han – som en virtuos bruger alle sit instruments egenskaber.

Sin ydmyghed kunne han vel kokettere en smule med. Også når han ville påstå, han ikke var synderlig skønlitterært belæst. Sandheden nærmere følte han nok ikke, han havde tid til også at ofre sin kræfter på *det*.

Men han kunne more sig, så tårerne løb ham ned ad kinderne, når der blev læst en god historie op.

I hans sidste forstanderperiode åbnede han sit hjem for en elevaften, hvor han virkelig overgav sig til stundens og det unge, livlige selskabs muntre, utvungne atmosfære.

Kai Jensen kendtes nok mere af fleste folk som alvorsmanden med de tunge skridt og det furede, foldede ansigt med de dybe panderynker og vemodsdraget om munden. Her så vi ham fra en anden side: en mand med humoristisk sans, udviklet som al sand humor i livs og døds grænseland, hvor han altid færdedes i tanker og i virkeligheden.

Kai Jensen »nåede« at blive biskop over Århus stift. Selv de, der ikke brød sig om hans teologi og dennes følger, holdt af ham som sådan og savnede ham ved hans bortgang.

Da han tiltrådte, var det ikke med mitra og stav o.s.v. – eller ring, end ikke doktorring, på fingeren som forgænger og efterfølger. Det var det praktiske menighedslivs, diakoniens biskop, der gik ind under også dette »tjener-åg«, som er biskoppens.

Han sendte ikke et hyrdebrev ud, men et hyrde-postkort, en lille hilsen fra en mand med indre pondus, en sindets rejsning.

Og midt – eller hvor det nu var – i sin gerning segnede han. På vej ud til hotel Nyborg Strand, til et af de møder, hvor han skulle have undervist i den kristelige børnelærdom, enkelt og overskueligt. 16. februar 1963 blev han fundet døende under en spadseretur mod det sted, hvor han så tit havde ladet sin røst lyde og fået mange til at gå glade bort.

På éns bord ligger nogle af hans dispositioner til timer på Diakonhøjskolen. Skrevet med hans letlæselige skrift, stillet op på den for ham karakteristiske måde med punkter, underpunkter og disses underpunkter igen.

Sådan som den langsomst fattende af os kan begribe det.

Også i denne undervisningsform ligger en sjælesørgervisdom: Skolen skal have dem alle med. Emnet er enhver vedrørende og har, dybest set, intet med intelligenskvotienter at gøre. Det har det at kunne læse grundtekster og forstå videnskabelige fortolkninger på fremmedsprog. Men ikke at lukke sit Nye Testamente op og lade sig lede igennem det af folk, der bruger det, slider det – *og* studerer det.

En ung præst af en observans lidt fjernt fra den kai jensenske, for at udtrykke det mildt, som han vel selv ville have gjort det, har ved et menighedsrådsstiftsmøde understreget, at en teolog skal studere for at omsætte i præstens vigtigste funktion: prædikenen. Dette kunne Kai Jensen samstemme i. En præst skal prædike – altid, og alt, han minutiøst går igennem af tydninger, skal stile mod prædikenen. Men Kai Jensen ville tilføje: en præst skal lytte til mennesker. Ikke som socialrådgiver, familievejleder, læge og psykolog, men som Ordets tjener. Søndags-ordet i hverdags-konflikten. Evighedsordet i tidernes gang, som en af Kai Jensens lærere på bibelskolen i sin tid, afdøde domprovst Skovgaard-Petersen kaldte det.

Kai Jensen kunne lytte til sindets uro. Det var hans styrke.

Ensom på tinden, sådan fornam man undertiden Kai Jensen. Som vandreren i de store højder, indhyllet i usigtbarhed og kulde, stavrende frem. Villende selv ase sig mod målet, ikke i egen kraft, men i realitetserkendelse over for livet.

Hvis Diakonhøjskolen kun havde haft *Kai Jensen* som lærer i bibelfag, ville den utvivlsomt med rette være blevet kaldt ensidigt påvirkende.

Eleverne prægedes også fra anden side.

Stedet er ikke her at skrive om hele det orgie af forskellighed, som faste og time-lærere på Diakonhøjskolen har været i dens halvtredsårige bestående.

Hver elev husker *sine* træk deraf.

Men Kai Jensens »supplement« skal dog nævnes, den daværende »pastor«, nu domprovst i Odense, H. J. Falk.

Hvor Kai Jensen dvælede, rastede i meditation, der kom pastor Falk med et overraskelses-angreb på det hos Kai Jensen fastslåede.

Længe før eleverne blev noget så fint og moderne som frustrerede (synspunkts-splittede), *var* de rundt på gulvet.

Det, der stod fast, blev til jordskælvs-områder med dybe revner.

Det, der var fast som et hårdtstampet ler-logulv, blev til gyngemose med svup.

Det betød ikke, at Kai Jensen byggede op, og »pastor« Falk rev ned. Det betød derimod, at to mænd af karsken bælg – på det samme troens fundament – gik til angreb, hver fra sin kant, på hjemmestrikket religiøsitet, der såmænd også uden den meget omtalte folkereligiøsitet kan blive en diakonelevs opium.

Kai Jensen ønskede ikke, at nogle sløvende elementer skulle indgå i diakonelevens udstyr. Heller ikke han.

Falk kom fra seminariet og bombede knasterne i skolestue-gulvet med Amos' harme. Kai Jensen kom fra de stille stuer, hos *sine* syge og gamle, eller fra *sin* morgenstilhed og talte højt og myndigt og inderligt til »karleholdet« på avenuen.

På vej erkendte Kai Jensen altid sig selv. Ufærdig. Uudformet til den sidste tjeneste. Skal han mindes her, også som Diakonhøjskolens forstander, må det være som sådan.

Når hans skrifters mængde glemmes, vil *det* gro i efterlevende: vi mødte et menneske på vej til målet.

Det har kun været hensigten at give *et rids af forstanderne*, men bag dem eller ved siden af dem stod deres hustruer.

Asschenfeldt-Hansens to hustruer, begge lærerdøtre fra Slagelse-egnen. Diakonhøjskolens første forstanderfrue omtalte A.-H. som sin »residerende kapellan, der ikke har søgt forflyttelse«.

To af forstanderfruerne højskoleforstander-døtre fra Indre Missions højskole i Børkop og fortrolige med højskolen fra deres opvækst.

En stammende fra den gamle, stoute Rahbek-slægt i det vestjyske, en anden datter af en københavnsk sognepræst, kendt for at have »det vækkende ord«. En tredje af købmandsfamilie.

Alle i deres forskellighed vågne kritikere af deres mænds gerning, alle i deres særpræg myndigt-milde værtinder og husmødre på skolen, levende et hjemliv inden for dens rammer.

Et par af ægteskaberne barnløse, andre bringende liv og leg inden for skolens mure og i dens omgivelser.

Selv om deres mænd vitterligt var forstandere ude, så var de dem, der forestod alt det derinde, der skulle gennemtænkes, ofte med stramme budgetter, konfererende med skiftende kokkepiger, økonomaer og husmødre – om forplejning og arbejdstilrettelæggelse eller stående derfor.

Skal skolens historie skrives, må, uden fremhævelse af den ene på den andens bekostning, diakonskoleforstandernes koner med i billedet til at komplettere det. — Alle var de selv velskolede.

Alle var de indlevet i menighedens naturlige eksistensytringer, d.v.s. hvad den *var* – og hvad den *ville* – og hvorfor.

Om hver enkelt af dem kunne diakoner og andre, der har haft deres gang gennem diakonskole-bygningerne, fortælle om hjælp, de fandt, i et godt ord og en hyggelig stund hos »fruen«, måske i en snak over en kop kaffe i »privaten«.

Flere af forstanderfruerne havde sjælesørger-visdom og ikke blot mentalhygiejnisk forståelse. Nogle var medundervisere, alle var de medarbejdere på det fællesskab, skolen gerne ville være . . . og andres glæde.

Ingen af dem førende en skygge-tilværelse bag en dør. Alle personligheder, der tåler at vurderes ud fra dem selv og deres eget virke. Alle markante profiler. Nogle idealet af en god værtinde. Et gæstfrit menneske, der – hvilende i sig selv – gav deres gæster frihed til det samme.

Læser og hører man om *dem*, må man sande bibelordene fra det Gamle Testamente: Fandt man en hustru, fandt man lykken og modtog nåde fra HERREN (Ordsprogenes bog 18, 22).

Hvad *det* betyder altid, ved enhver. Hvad det betyder i et kirkeligt skolearbejde med mismodets stunder for dets udøvere, ved de, der har stået i det med dem.

Diakonhøjskolens bestyrelse

gennem et halvsekel

Alfred Th. Jørgensen, præst	1920–1935
Poul Nielsen, gartner	1920–1945
C. Højlund, proprietær	1920–?
N. Dahlhoff, pastor emeritus	1920–1927
A. Fibiger, pastor	1920–1927
T. Biering, provst	1920–1928
Ole Larsen, pastor	1920–1927
Olaf Jessen, pastor	1920–1925
Johs. Frederiksen, arkitekt, Århus	1920–1955
Asschenfeldt-Hansen, præst, formand	1920–1933
J. Nottelmann-Hansen, lektor	1925–1933
Svend Bøgh, præst	1925–1933
S. C. Eriksen, præst	1928–1939
Jørgen Jørgensen	1929–1940
Søren Beck, missionær	1932–1933
M. Larsen, diakon, formand for Broderforbundet	1932–1942
C. E. Engsig-Karup, præst, Horsens, formand	1933–1942
Chr. Baun, præst, Århus, senere biskop	1934–1937
V. With, kredslæge, Farsø	1934–1937
C. Hoffmann Madsen, præst, formand 1943–1953	1937–1955
F. Würtzen, direktør, Randers	1938–1950
Johs. Krarup, forpagter	1939–1943
E. Hjelt, lærer	1939–1946
H. P. Honoré, præst	1940–1945
Maurentius Petersen, læge	1940–1943
Jens Christensen, diakon, Vodskov, siden Skagen	1940–1946
Jørgen Christensen, diakon, formand for Broderforbundet	1942–1944
Kai Jensen, stiftsprovst, Århus, konst. formand 53–55	1942–1955
A. Westergård-Jacobsen, provst, Rødding	1943–1950
Kaj Aaen, grosserer, Århus	1943–1952
K. Bayer, diakon, Vordingborg, formand for Broderforbundet	1944–1958
W. Westergaard Madsen, generalsekretær, København	1946–1958

Th. Madsen, diakon, kontorchef, København	1946–1970
H. Munck, indremissionær, Esbjerg og Århus, formand 1954	1947–1960
Orla Møller, generalsekretær, København	1952–1963
Børge Petersen, fabrikant, Skåde	1953–1956
Nicolaj Madsen, diakon, sekretær, Odense	1955–1961
J. Neergaard Jessen, lrsf., Århus	1956–1967
Jens Nielsen, diakon, kordegn, formand for Broderforbundet	1958–1966
H. Thaisen, diakon, Skagen	1958–1962
J. F. Iversen, arkitekt, Thisted	1958–1963
Verner Jensen, diakon, forstander, Holstebro	1962–1969
Bo Lauridsen, diakon, forst. Ollerup, fmd. f. Broderforbundet	1962–1966
E. Christiansen, generalsekretær, København	1963–1964
J. Bøgh, domprovst, Århus	1963–1965

Nuværende bestyrelse:

A. Olsen, overlæge, København	1947
Kr. Friis, præst, Farsø	1950
Steen Fibiger, Gyrstinge, formand	1950
Ove Vandel, diakon, sekretær, Jelling	1963
V. Højer, arkitekt, Åbyhøj	1964
Aksel Nielsen, generalsekretær, København	1964
H. Høirup, biskop, Århus	1966
Aksel Johannesen, diakon, forst., fmd. for Broderforbundet	1966
Ejvind Nielsen, diakon, forstander, Århus	1967
N. A. Mørup, fuldmægtig, Århus	1968
A. Poulsen, diakon, fritidspædagog, Ikast	1969

Sang ved Diakonskolens indvielsesfest den 15. november 1920

Mel.: Kristi stridsmænd . . .

Herre, åbn i dag dit øje
over dette hjem,
send al kraften fra det høje,
bær det nådig frem.
Himlene kan ej dig favne
– mindre dette sted –*)
måtte det din sag dog gavne,
fyld det med din fred

Rundt i verden sjæle ødes,
går det ondes bud.
Unge viljer her skal øves
i at tjene Gud.
Her skal bedes, kæmpes, strides,
vindes sejre ind;
her skal med det syge lides,
med hvert angstfyldt sind.

For Guds ansigt her skal vandre
ungdom frem med Gud.
De skal tjene helt hverandre,
og så sendes ud –
– ud at hjælpe, når der trænges
til en kærlig hånd –
ud, hvor fattigt hjerte længes
efter Herrens ånd.

Vil I knæle først og bede,
træd frimodig an;
Gud vil Eder trofast lede
ind i stridens land.
Plovens fure her skal trækkes
hver en fredfyldt dag,
gylden sæd i muldjord lægges
for vor mesters sag.

I, som kom nu her til stede,
– viede vor dag –
husk da for vort værk at bede,
gør det til jer sag! –
Lær din ven og dine frænder
bære bøn til Gud,
lær dem åbne begge hænder,
lær dem holde ud!

Diakonen folket signe;
ånd, Gud, på hans værk!
Herre, lær ham dig at ligne,
gør ham tro og stærk!
Vær ham nær med kraft og styrke,
vær hans gæst i løn,
lær ham Herrens vingård dyrke!
Herre, hør vor bøn!

*) 2. Krøn. 6, 18–20.

Sangen er skrevet af L.Y.M. –
den kirkelige lægmandsbevægelses
mangeårige formand,
afdøde skoleinspektør i Århus
Blom Salmonsen.

Elevtilgang og afgang gennem 50 år

Afgangen repræsenterer diakoner med afgangsbevis som sådanne fra Diakonhøjskolen; tilgangen repræsenterer alle de mennesker, der har gennemgået skolens 5- eller 6-måneders begynderkursus i årens løb.

	Tilgang	*Afgang*		*Tilgang*	*Afgang*
1920:	21		1946:	34	11
1921:	11		1947:	32	14
1922:			1948:	32	12
1923:		15	1949:	26	14
1924:		10	1950:	28	15
1925:		13	1951:	31	17
1926:		10	1952:	35	19
1927:		12	1953:	38	19
1928:		0	1954:	31	18
1929:	29	9	1955:	31	9
1930:	19	10	1956:	37	17
1931:	34	8	1957:	28	17
1932:	38	15	1958:	37	12
1933:	32	12	1959:	41	18
1934:	22	18	1960:	27	16
1935:	24	18	1961:	22	19
1936:	12	12	1962:	31	15
1937:	27	8	1963:	35	23
1938:	35	9	1964:	37	19
1939:	16	7	1965:	39	14
1940:	14	11	1966:	32	21
1941:	17	13	1967:	37	12
1942:	–	–	1968:	35	19
1943:	42	14	1969:	42	18
1944:	30	9	1970:	40	32
1945:	32	13			

Den første diakon-»examen« afholdtes 1923.

Først efter, at diakonskolen gik over til at blive Diakon*højskolen* (Folkehøjskolen i Århus) i 1928, begynder man i protokoller på skolen, med fortløbende numre, at indregistrere nye elever.

På jubilæumstidspunktet har Diakonhøjskolen haft 1462 elever. Af skolen er udgået 676 diakoner.

Dertil kommer sygeplejeforskolen i højskolen, der har haft følgende elevtal.

1959:	7	1965:	14
1960:	11	1966:	10
1961:	8	1967:	13
1962:	7	1968:	10
1963:	8	1969:	8
1964:	13	1970:	9

Ud over disse 118 elever, hvoraf 44 har afsluttet deres diakonuddannelse og 11 er tillige diakonelever, har Diakonhøjskolen af sin elevtilgang udsendt 35 til mandlig sygeplejerske-uddannelse indtil forskolens oprettelse. Af disse 35 er 22 diakoner fra Århus.

Diakonhøjskolens

faste lærere og andre medarbejdere over længere tidsrum

Johannes Damgaard Jensen	1920–1922
Jacob Joensen	1934–1936
Valdemar Andersen	1945–1953
Jens Nielsen (husfader 1946–1953)	1945–1953
Ove Vandel	1953–1954
Knud Erik Pedersen	1954–
Jørgen Hansen-Skovmoes	1949–
Aksel Kastrup	1952–
Jens Nørgaard	1961–
Vagn Kahr	1966–

Blandt timelærerne kan nævnes:

I læge-fag:	Anker Aggebo Svend Olesen Kristian Svendsen
I sang:	G. Engberg Hansen Fanny Nielsen Johs. Partsch
I sociallovgivning:	Sv. Unmack Larsen J. C. Sørensen Poul Hansen Orla Jensen
I sygeplejefag:	Elin Hansen-Skovmoes
I kirkelige fag:	Hans Jakob Falk Axel Hjeresen Kai Jensen Valdemar Lindegaard Petersen

I dansk:	Johs. Petersen Laurits Kaag
I bogføring:	J. Nottelmann Hansen
I kirkebogsføring:	E. Enggaard H. Telling-Poulsen

Forstandere og forstanderinder for sygeplejeforskolen:

Aksel Johannessen	1959
Johannes Kock	1960
Birgitte Munkner	1961–1968
Margrethe Breindahl	1968–